

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: SOCIÁLNÍCH STUDIÍ A SPECIÁLNÍ
PEDAGOGIKY

Studijní program: SOCIÁLNÍ PRÁCE

Studijní obor PENITENCIÁRNÍ PÉČE
(kombinace):

SOCIÁLNÍ PRÁCE V PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBĚ

SOCIAL WORK IN PROBATION AND MEDIATION SERVICE

Bakalářská práce: 09–FP–KSS–4012

Autor:

Marie PČOLAROVÁ, DiS.

Podpis:

Adresa:

Ruprechtická 2274/6

193 00, Praha 9

Vedoucí práce: doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph. D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
98	42	0	0	18	2 + 1 CD

V Liberci dne: 15. 4. 2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Marie Pěčarová, DiS.
adresa: Ruprechtická 2274, Praha 9
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Sociální práce v probační a mediační službě**
Název BP v angličtině: **Social Work in Probation and Mediation Service**
Vedoucí práce: doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.
Konzultant:
Termín odevzdání: 15. 4. 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20. 3. 2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): _____

Datum: _____

Podpis: _____

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 15. 4. 2010

Marie PČOLAROVÁ, DiS.

„Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PaedDr. PhDr. Iloně Pešatové, Ph. D. za odborné vedení mé bakalářské práce. Její vždy svědomitý a pragmatický přístup mi byl oporou při zpracovávání práce. Zároveň mi poskytla mnoho odborných rad a postupů souvisejících s tématem mé práce, za což jí děkuji.

Současně nesmím zapomenout na Mgr. Leonu Svobodovou, probační úřednici střediska Praha-západ, která se významně podílela na tvorbě bakalářské práce. Poskytovala mi cenné rady, náměty a konstruktivní připomínky, které se vztahovaly k teoretické, ale i praktické části. Vážím si jejího přístupu, její trpělivosti a vstřícnosti. Velmi mi pomohla, za což jí chci tímto otevřeně a veřejně poděkovat.“

Název bakalářské práce: SOCIÁLNÍ PRÁCE V PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBĚ

Název bakalářské práce: SOCIAL WORK IN PROBATION AND MEDIATION SERVICE

Jméno a příjmení autora: Marie PČOLAROVÁ, DiS.

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2009/2010

Vedoucí bakalářské práce: doc. PaedDr. PhDr. Ilona PEŠATOVÁ, Ph. D.

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou sociální práce, kterou realizují pracovníci probační a mediační služby. Jejím cílem bylo popsat stěžejní činnosti spadající do působnosti střediska probační a mediační služby, hlavní principy a formy vzájemné spolupráce mezi klientem a probačním úředníkem. Práce byla tvořena částí teoretickou a praktickou.

Teoretická část vycházela z odborných zdrojů a popisovala postupy a metody, podle nichž pracovníci probační a mediační služby postupují a jimiž se při výkonu svého povolání řídí. Praktická část byla zaměřena na výkon sociální práce, kterou provádějí pracovníci probační a mediační služby jednak s klienty vykonávajícími trest obecně prospěšných prací (tj. první skupina) a jednak s klienty s uloženým probačním dohledem (tj. druhá skupina). Metodou analýzy spisové dokumentace bylo vzájemně porovnáno 25 klientů první skupiny a 25 klientů druhé skupiny. Provedená analýza potvrdila, že sociální práce s klienty první skupiny je omezena na pouhou kontrolu výkonu trestu obecně prospěšných prací. Naproti tomu, u klientů druhé skupiny bylo potvrzeno, že pravidelný osobní kontakt vede k navázání konstruktivní spolupráce a k otevřené komunikaci. Sociální práce s touto skupinou klientů je založena na prvcích pomoci. Metoda řízeného rozhovoru ověřila získané údaje a data a doplňovala je o osobní postoje a názory probačních úředníků.

Po vyhodnocení výsledků praktické části došlo ke stanovení možných opatření. Bylo zdůrazněno, že je nutné zvažovat vhodnost a efektivnost užití trestu obecně prospěšných prací vůči konkrétnímu odsouzenému, jeho osobnosti, spáchanému protiprávnímu jednání a zvážit, zda není vhodné současně uložit dohled probačního úředníka. Dále by bylo vhodné, aby orgány činné v trestním řízení častěji využívaly možnost zapojit probační a mediační službu do případů již v přípravném řízení.

Klíčová slova: teoretická část, probační a mediační služba, probace, mediace, probační úředník, probační asistent, trest obecně prospěšných prací, probační dohled, restorativní justice, sociální práce, přebírání kontroly, nabízení pomoci, případová práce, dohled, probační program, přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, sjednaná organizace, praktická část, stanovení otázek průzkumu, analýza spisové dokumentace, řízený rozhovor, zkoumaný vzorek, první skupina, druhá skupina, součinnost soudů, orgány činné v trestním řízení.

Bachelor's dissertation topic: SOCIAL WORK IN PROBATION AND
MEDIATION SERVICE

Student's first name and surname: Marie PČOLAROVÁ, DiS.

Academic year of Submission: 2009/2010

Thesis Advisor: doc. PaedDr. PhDr. Ilona PEŠATOVÁ, Ph. D.

Summary:

This bachelor's dissertation was concerned with matters of social work that is done by probation and mediation officers. Its goal was to define fundamental pursuits in the field of action of probation and mediation service centre, main principles and forms of mutual cooperation between the client and the probation officer. The dissertation was composed of the theoretical and the practical part.

The theoretical part was based on professional sources and it described procedures and methods, according to which probation and mediation service officers work and which they follow during their career. The practical part was focused on social work execution which is carried out by the probation and mediation service partly by clients executing community service punishment (i.e. the first group) and partly by clients with probation supervision (i.e. the second group). By the analyzing method, company records of 25 clients from the first group and 25 clients of the second group were compared. The executed analysis confirmed that social work with clients from the first group is limited to bare supervision of community service punishment execution. In contrast to the first group, by clients from the second group it was verified that regular face-to-face contact lead along to constructive cooperation establishment and to open communication. Social work with this group of clients is based on support issues. The method of guided interview proved acquired statements and data and completed it with personal attitude and views of the probation officers.

Possible precautions were set after the results of the analysis of the practical part were assessed. It was highlighted that it is necessary to consider suitability and effectiveness of community service punishment execution towards an individual convicted, their personality, unlawful conduct committed and to consider, whether it is not appropriate to place the probation officer supervision at the same time. Furthermore it would be preferable for law enforcement authorities to use probation and mediation service option by cases in pre-trial degree more often.

Key words: theoretical part, probation and mediation service, probation, mediation, probation officer, probation assistant, community service punishment, probation supervision, restorative justice, social work, taking control, help giving, case study, supervision, probation schema, reasonable restriction and reasonable responsibilities, stipulated organization, practical part, determination of survey question, company records analyses, guided interview, investigated sample, first group, second group, judgment synergism, law enforcement authorities.

Titel der Bachelorarbeit: SOZIALARBEIT AUF DEM GEBIET DES
BEWÄHRUNGS-
UND MEDIATIONSDIENSTES

Titel der Bachelorarbeit: SOCIAL WORK IN PROBATION AND
MEDIATION SERVICE

Name und Zuname der Autorin: Marie PČOLAROVÁ, DiS.

Akademisches Jahr der Abgabe der Bachelorarbeit: 2009/2010

Leiterin der Bachelorarbeit: Doz. PaedDr. PhDr. Ilona PEŠATOVÁ, Ph. D.

Resümee:

Die Bachelorarbeit befasste sich mit der Problematik der Sozialarbeit, die von den Bewährungs- und Mediationshelfern ausgeführt wird. Ihr Ziel war es, die grundlegenden Tätigkeiten, die in den Wirkungsbereich der Zentralstelle für Bewährungs- und Mediationsdienst fallenden Tätigkeiten, die Hauptprinzipien und Formen der gegenseitigen Zusammenarbeit zwischen dem Klienten und dem Bewährungshelfer zu beschreiben. Die Arbeit besteht aus einem theoretischen und einem praktischen Teil.

Der theoretische Teil ging von den Fachquellen aus und beschrieb die Verfahrensweisen und Methoden, nach denen die Bewährungs- und Mediationshelfer vorgehen und von denen sie sich bei ihrer Berufsausübung leiten lassen. Der praktische Teil war auf die Ausübung der Sozialarbeit ausgerichtet, die die Bewährungs- und Mediationshelfer einerseits mit den zu gemeinnützigen Arbeiten verurteilten Klienten (d. h. die erste Gruppe) und andererseits mit den Klienten mit auferlegter Bewährungsaufsicht (d. h. die zweite Gruppe) ausführen. Mit der Methode der Analyse der Aktendokumentation wurden 25 Klienten der ersten Gruppe und 25 Klienten der zweiten Gruppe gegenseitig verglichen. Die durchgeführte Analyse bestätigte, dass die Sozialarbeit mit den Klienten der ersten Gruppe bloß auf die Kontrolle des Vollzugs der Strafe der gemeinnützigen Arbeit beschränkt ist. Bei den Klienten der zweiten Gruppe wurde dagegen bestätigt, dass der regelmäßige persönliche Kontakt zur Anknüpfung einer konstruktiven Zusammenarbeit und zur offenen Kommunikation führt. Die Sozialarbeit mit der zweiten Klientengruppe basiert auf der Hilfeleistung und dem Hilfeangebot. Die Methode des gesteuerten Gesprächs beglaubigte die gewonnenen Angaben und Daten

und ergänzte sie durch persönliche Verhaltensweisen und Ansichten der Bewährungshelfer.

Nach der Auswertung des praktischen Teils wurden die möglichen Maßnahmen festgelegt. Es wurde betont, dass es notwendig ist, die Eignung und Effektivität der Nutzung der Strafe der gemeinnützigen Arbeit gegenüber dem konkreten Verurteilten, seiner Persönlichkeit, der verübten gesetzwidrigen Handlung in Betrachtung zu ziehen und zu erwägen, ob es nicht geeignet wäre, die Aufsicht des Bewährungshelfers gleichzeitig aufzuerlegen. Ferner wäre es geeignet, dass die Strafverfolgungsorgane im Strafverfahren die Möglichkeit öfter ausnutzen, den Bewährungs- und Mediationsdienst in die Fälle bereits im Ermittlungsverfahren einzubeziehen.

Schlüsselwörter: theoretischer Teil, Bewährungs- und Mediationsdienst, Bewährung, Mediation, Bewährungshelfer, Bewährungsassistent, Strafe der gemeinnützigen Arbeit, Bewährungsaufsicht, Mediation in Strafsachen (TOA), Sozialarbeit, Kontrollübernahme, Hilfeangebot, Fallarbeit, Aufsicht, Bewährungsprogramm, angemessene Beschränkungen und angemessene Pflichten, vereinbarte Organisation, praktischer Teil, Festlegung von Forschungsfragen, Analyse der Aktendokumentation, gesteuertes Gespräch, untersuchte Gruppe, untersuchte Stichprobe, erste Gruppe, zweite Gruppe, Zusammenwirken der Gerichte, Strafverfolgungsorgane

OBSAH

1	ÚVOD	- 13 -
2	TEORETICKÁ ČÁST	- 15 -
2.1	ZÁKLADNÍ TERMÍNY A POJMY	- 15 -
2.2	INSTITUTY UKLÁDANÉ KLIENTŮM PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	- 19 -
3	RESTORATIVNÍ POJETÍ TRESTNÍ JUSTICE	- 23 -
3.1	RESTORATIVNÍ JUSTICE A PRAXE PROBAČNÍCH PRACOVNÍKŮ	- 24 -
4	SOCIÁLNÍ PRÁCE V PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBĚ	- 28 -
4.1	DEFINICE SOCIÁLNÍ PRÁCE	- 28 -
4.2	ZÁKLADNÍ PŘÍSTUPY POUŽÍVANÉ PRACOVNÍKY PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	- 30 -
4.2.1	<i>Prvky pomoci a kontroly .....</i>	<i>- 32 -</i>
4.2.2	<i>Případová práce .....</i>	<i>- 36 -</i>
4.3	OBLASTI ČINNOSTÍ PROBAČNÍCH PRACOVNÍKŮ	- 37 -
4.3.1	<i>Realizace a výkon probačního dohledu .....</i>	<i>- 38 -</i>
4.3.2	<i>Realizace a výkon trestu obecně prospěšných prací .....</i>	<i>- 45 -</i>
5	PRAKTICKÁ ČÁST	- 50 -
5.1	CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI A ÚČEL PRŮZKUMU	- 50 -
5.2	STANOVENÍ OTÁZEK PRŮZKUMU	- 50 -
5.3	POUŽITÉ METODY	- 51 -
5.3.1	<i>Analýza spisové dokumentace .....</i>	<i>- 52 -</i>
5.3.2	<i>Řízený rozhovor .....</i>	<i>- 54 -</i>
5.4	POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU A PRŮBĚH PRŮZKUMU	- 55 -
5.5	ZÍSKANÁ DATA A JEJICH INTERPRETACE	- 62 -
5.5.1	<i>Vyhodnocení analýzy spisové dokumentace .....</i>	<i>- 63 -</i>
5.5.1.1	<i>Specifické oblasti sledované u klientů první skupiny .....</i>	<i>- 73 -</i>
5.5.1.2	<i>Specifické oblasti sledované u klientů druhé skupiny .....</i>	<i>- 76 -</i>
5.5.1.3	<i>Ověřování stanovených otázek průzkumu .....</i>	<i>- 82 -</i>
5.5.2	<i>Vyhodnocení řízených rozhovorů .....</i>	<i>- 88 -</i>
6	ZÁVĚR	- 91 -
7	NÁVRH OPATŘENÍ	- 93 -
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	- 96 -
9	SEZNAM PŘÍLOH	- 98 -

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

OPP	obecně prospěšné práce
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
PD	probační dohled
PMS	probační a mediační služba
PÚ	probační úředník/probační úředníci
SPMS	středisko probační a mediační služby
TČ	trestný čin/trestná činnost
ÚMČ	úřad městské části
ÚP	úřad práce

1 Úvod

Bakalářská práce nese název „Sociální práce v probační a mediační službě“. Cílem bylo vytvořit práci, která bude přehledně sepsaná a chronologicky sestavená a která bude srozumitelná pro široký okruh čtenářů. Aby bylo možné zabývat se konkrétněji přístupy a postupy používanými v praxi probačních pracovníků a aby mohla být charakterizována sociální práce v této oblasti, je třeba nejprve rozumět termínům a pojmům používaným pracovníky této služby. Proto budou nejprve vysvětleny základní a stěžejní specifika, která se k probační a mediační službě vztahují. Následně bude popsáno postavení a význam této instituce v systému trestní justice. Je také nutné uvést postupy a metody, podle nichž pracovníci probační a mediační služby postupují a jimiž se při výkonu svého povolání řídí. Bude tedy charakterizováno, čím je sociální práce v rámci probační a mediační služby typická a jaká specifika se přiřazují k této instituci.

Nejprve budou definovány jednotlivé termíny a pojmy pevně spjaté s činností probační a mediační služby. Tato služba zahrnuje rozličné množství specifických metod a přístupů, které v praxi realizují zaměstnanci jednotlivých středisek probační a mediační služby. Pracovníci této instituce musí pro výkon tohoto povolání splňovat požadavky, které se vztahují jednak k osobnosti pracovníka, k požadavkům na jeho vzdělání, osobnostním předpokladům, ale i k nutnosti neustálého vzdělávání a zdokonalování se. Proto budou uvedeny podmínky, které musí žadatel o toto povolání splňovat. Nároky na zaměstnance působící v probační a mediační službě jsou konkrétně určeny a taxativně vymezeny v zákoně o probační a mediační službě.

Lze předpokládat, že je dobré vědět, k jakým filozofickým východiskům se probační a mediační služba obrací a jaké principy využívají pracovníci této služby při realizaci opatření ukládaných klientům. Proto bude popsán systém restorativní justice, jejíž principy a filozofická východiska měla vliv na rozvoj konkrétních přístupů využívaných v praxi probačních pracovníků.

Další část bude zaměřena na popis základních východisek práce probačních pracovníků a na osvětlení institutů používaných v rámci této služby a také na způsoby, kterými dochází k realizaci a naplňování těchto institutů. Jednotlivé instituty ukládané klientům probační a mediační služby budou charakterizovány a vysvětleny. Budou popsány postupy a metody práce, které používají pracovníci této služby, aby své klienty motivovali k plnění uložených povinností a omezení.

V rámci kombinovaného studia oboru Penitenciární péče byla v prvním ročníku absolvována praxe na středisku Probační a mediační služby Praha-západ, se kterým bylo spolupracováno nadále při psaní bakalářské práce. Praxe na tomto středisku umožnila získat přehled o jeho náplni, o jeho aktivitách, stěžejních činnostech a zároveň bylo možné vidět přímou spolupráci probačních pracovníků se svými klienty. Mohli jsme si tak v rámci odborné praxe ověřit získané teoretické poznatky o této službě a následně jsme mohli zjistit, jakým způsobem jsou teoretická východiska v praxi probačních pracovníků naplňována a realizována.

Pro tvorbu bakalářské práce byla využita odborná literatura a další zdroje, tedy prameny práva vztahující se k této oblasti, k tomu, aby mohla být charakterizována náplň probační a mediační služby a k tomu, aby byly popsány jednotlivé činnosti spadající do působnosti této instituce a jejích pracovníků. Teoretické poznatky doplněné o praktické zkušenosti z odborné praxe budou dále použity na objasnění postupů využívaných probačními pracovníky při práci s konkrétními klienty.

Praktická část bude vycházet z části teoretické a ověří postupy a přístupy používané probačními pracovníky, tedy ukáže praktický výkon teoretických principů a jejich použití na daný typ klientů přicházejících na pracoviště probační a mediační služby.

2 Teoretická část

Charakteristika probační a mediační služby

Probační a mediační služba vznikla schválením zákona č. 257/2000 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2001 a stala se tak součástí systému trestní justice v naší zemi. *Probační a mediační služba plní úkoly v trestním řízení a vykonává oprávnění vymezená v trestním zákoně, trestním řádu a zákoně o Probační a mediační službě, případně v dalších zákonech.*¹ Tato citace vymezuje důležité psané prameny, v nichž můžeme nalézt základní ustanovení o činnostech pracovníků této služby, o institutech ukládaných jejich klientům a upozorňuje na takové zdroje, které mohou poskytnout další podstatné informace o probační a mediační službě.

Tato služba byla zřízena, aby prováděla především úkony probace a mediace. Pro snadnější pochopení tohoto institutu v trestní justici je důležité chápat termíny, které tato služba využívá.

2.1 Základní termíny a pojmy

Než budou popsány konkrétní postupy používané pracovníky probační a mediační služby, je nutné nejprve charakterizovat základní termíny a pojmy pevně spjaté s touto službou, které jsou často definované a striktně vysvětlované v zákonech a dalších předpisech právního charakteru.

Probace

Probací se pro účely tohoto zákona rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním

---

¹ Statut probační a mediační služby. str. 47. In *Éthum. Bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci* č. 31/2001. Praha: Sdružení pro sociální prevenci a sociální pedagogiku. 2001.

zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.²

Slovo probace pochází z latinského probare, což znamená ověřovati nebo zkouseti. Jedná se o soubor opatření a postupů, prostřednictvím nichž oprávněná osoba (ze zákona je oprávněnou osobou probační úředník či probační asistent) **dohlíží, kontroluje a působí** na osobu obviněného, obžalovaného, případně odsouzeného tak, aby vedl řádný život. *Probace tak není vnímána pouze jako souhrn určitých sankčních opatření, ale též jako škála služeb, aktivit a činností, které Probační a mediační služba v souvislosti s výkonem „alternativ“ zajišťuje.³* Z toho můžeme odvodit, že činnost probační a mediační služby nemá v žádném případě charakter trestající, ale její pracovníci naopak spolupracují s obviněnými a pomáhají jim se změnou jejich dosavadního chování, jejich postojů a návyků prostřednictvím ověřených postupů a způsobů práce, které by měly ve svém výsledku zejména zabraňovat opakování trestné činnosti a současně účinně působit na rozpoznávací složky osobnosti jednotlivých klientů.

Mediace

Mediací se pro účely tohoto zákona rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediace lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.⁴

Pod pojmem mediace si tedy můžeme představit soubor opatření a aktivit směřujících k **úpravě narušených vztahů mezi pachatelem** na straně jedné a **poškozeným** na straně druhé. Mediace tak přispívá k naplnění podstaty uložených trestů, omezení a povinností (zejména povinnost nahradit škodu způsobenou trestným činem).

---

² Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. § 2, odst 1, str. 326. In *Trestní předpisy. Přestupky podle stavu k 3. 6. 2004*. Ostrava: Sagit, 2004. ISBN 80-7208-426-7.

³ DOUBRAVOVÁ, D., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P., aj. *Příručka pro probaci a mediaci*, Praha: Institut pro probaci a mediaci, 2001, část B2, str. 1.

⁴ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. § 2, odst. 2, str. 326. In *Trestní předpisy. Přestupky podle stavu k 3. 6. 2004*. Ostrava: Sagit, 2004. ISBN 80-7208-426-7.

Organizace probační a mediační služby⁵

Probační a mediační služba (dále jen „PMS“) se člení na (republikové) ředitelství a jednotlivá střediska (organizovaná v regionálním členění bývalé struktury okresů). Sídlem republikového ředitelství je Praha a v jeho čele stojí ředitel, jmenovaný do funkce ministrem spravedlnosti. Ředitelství zajišťuje chod probační a mediační služby a jednotlivých středisek, dále zařizuje další vzdělávací činnost, rozvíjí spolupráci s organizacemi a subjekty působícími v oblasti probace a mediace, sociální práce či v trestní justici.

Základní článek samotného výkonu probačních činností představují jednotlivá střediska probační a mediační služby, která působí v sídlech okresních soudů. Za chod střediska odpovídá vedoucí střediska, který je do funkce jmenován ministrem spravedlnosti na základě návrhu ředitele a po projednání s Radou pro probaci a mediaci. Vedoucí středisko především řídí, organizuje a kontroluje jeho práci a dále vede metodicky činnost úředníků a asistentů.

Provádět úkony probace a mediace náleží do působnosti **probačních úředníků** a **probačních asistentů**. Probačním úředníkem může být osoba bezúhonná, způsobilá k právním úkonům, vysokoškolsky vzdělaná (nejméně magisterská forma studia), která absolvovala kvalifikační vzdělávací program a úspěšně ho zakončila odbornou zkoušku. Probačním asistentem může být bezúhonná osoba starší 21 let, způsobilá k právním úkonům s ukončeným středoškolským vzděláním ve společenskovědním oboru.

Probační úředníci i asistenti (dále jen „probační pracovníci“ či „pracovníci PMS“) se ve své praxi setkávají s klienty pocházejícími z různého sociálního prostředí, kteří mají odlišné sociální návyky, jsou nositeli různých dovedností a schopností a kteří se nacházejí ve více či méně náročné sociální situaci. Proto musí umět získané teoretické poznatky a dovednosti vhodně využívat a následně je v praxi přizpůsobovat individualitě svých klientů. Pracovník PMS používá při práci s klienty přístupy a postupy vycházející z oboru sociální práce. Probačního úředníka i probačního asistenta můžeme na základě shora uvedeného zjednodušeně nazvat profesionálními sociálními pracovníky, kteří při výkonu svého zaměstnání naplňují citaci profesorky Tokárové: *Svou činností pomáhá*

---

⁵ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. § 3, § 6, § 10 a § 12, str. 326 - 329. In *Trestní předpisy. Přestupky podle stavu k 3. 6. 2004*. Ostrava: Sagit, 2004. ISBN 80-7208-426-7.

*zlepšovať, resp. saturovať životnú funkčnosť jednotlivca, skupiny alebo komunity tým, že prispieva k mobilizácii zdrojov, ktoré sú k takémuto riešeniu potrebné.*⁶

Cílová skupina klientů

Pracovníci PMS provádějí úkony probace a mediace, které vedle základních cílených pohovorů a společných konzultací v sobě zahrnují další činnosti. Jde o navazující úkony, které je potřeba v rámci probace či mediace vykonávat, jako jsou spisová agenda, kontakty s rodinou a ostatními na případech závislými subjekty. Z toho lze odvodit, že práce probačních úředníků i probačních asistentů je rozsáhlá a mnohdy jsou na pracovníky PMS kladeny značné nároky, ať již ze strany státního sektoru, neziskových subjektů či samotných klientů.

Klienti probačních pracovníků mohou být v postavení osoby poškozené, obviněné nebo odsouzené. V rámci vzájemné spolupráce má probační asistent či úředník právo navazovat kontakt s nejbližším okolím klienta, tedy s rodinou, zaměstnavatelem, aj. Mnohdy se také stává, že naopak někdo z blízkého okolí klienta naváže kontakt s PMS a spolupracuje s ním. Nejčastěji to bývá člen rodiny či příbuzný klienta (partner, rodiče) nebo jeho zaměstnavatel. Tyto osoby jsou zdrojem a poskytovatelem důležitých informací, které jsou podstatné pro další spolupráci.

*Cílovou skupinou PMS jsou osoby, které se dostaly do konfliktu se zákonem (byly obviněny za trestný čin), a osoby, jež byly trestným činem poškozeny.*⁷ Subjekty PMS především spojují důvody, na základě nichž se staly klienty této služby. Nejčastěji spolupracují probační pracovníci s osobami, jímž byl na základě soudního rozhodnutí uložen alternativní trest obecně prospěšných prací. Značnou skupinu klientů PMS tvoří jedinci, u nichž soudce rozhodl o uložení probačního dohledu. Probační dohled ukládá soudce osobám v případech, kdy rozhodne o podmíněném upuštění od potrestání, podmíněném odsouzení nebo podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody či o náhradě vazby dohledem. Pracovníci PMS však mohou také navazovat kontakt s jedinci, kteří byli trestným činem postiženi. Probační pracovníci mohou svému klientovi zprostředkovat setkání s osobou, které způsobil svým protiprávním jednáním škodu.

---

⁶ TOKÁROVÁ, A. a kol. *Sociální práce*, Prešov: Filozofická univerzita Prešovskej univerzity, 2003, str. 40. ISBN 80-968367-5-7

⁷ MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005, str. 284. ISBN 80-7376-002-X.

V těchto případech se pracovníci PMS snaží, aby společné setkání klienta a poškozeného vedlo k odčinění spáchané trestné činnosti, k narovnání jejich sporných vztahů a byl tak vytvořen prostor pro cílenou mediaci.

2.2 Instituty ukládané klientům probační a mediační služby

Alternativní trest obecně prospěšných prací (dále jen „OPP“) a probační dohled patří ke dvěma základním institutům ukládaným v případech určených příslušným zákonem, který odsouzeným ukládá povinnost navázat kontakt či spolupráci s příslušným střediskem PMS.

Trest obecně prospěšných prací

Jedná se o alternativní trest, který je považován za účinnější sankci ukládanou namísto výkonu trestu odnětí svobody. OPP představují **možnost nápravy a obnovy způsobených škod prostřednictvím práce** ve prospěch obce, popř. komunity poškozené trestnou činností. Dospělému obviněnému může soud uložit tento alternativní trest v rozsahu 50 – 400 hodin, u mladistvých se snižuje hranice tohoto trestu na polovinu, tzn., že mladistvému se ukládá v rozsahu 50 – 200 hodin. Je zde tedy jasná analogie s trestní právem, tedy maximální výší trestů ukládaných mladistvým pachatelům. Trest OPP je možné uložit odsouzenému za spáchaný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let.

Jakmile soud vydá usnesení o uložení trestu OPP, doručí ho obviněnému a současně středisku probační a mediační služby (dále jen „SPMS“) podle příslušnosti soudu, který rozhodoval o daném trestu. Obviněný má právo požádat o delegování svého případu na SPMS v místě svého faktického bydliště, tedy v místě kde bydlí a kde má zájem trest OPP vykonat. Úředník ať již delegovaného SPMS nebo soudně příslušného SPMS písemně kontaktuje obviněného s pozvánkou na úvodní konzultaci.

V průběhu výkonu trestu OPP může odsouzený s probačním pracovníkem navázat spolupráci a měl by mu sdělovat všechny podstatné údaje týkající se jeho osobnosti, jeho osobních poměrů a dále by měl pracovníka PMS informovat o změnách dotýkajících se jeho osobnosti (zaměstnání, bydliště, aj.). Probační pracovník v průběhu vykonávaného trestu přizpůsobuje používané pracovní postupy zjištěným klientovým změnám.

Jestliže odsouzený nevykonává určené práce řádně nebo se jejich výkonu záměrně vyhýbá, může soud rozhodnout o přeměně neodpracovaného trestu OPP na nepodmíněný trest odnětí svobody, a to i před vypršením zákonem stanovené roční lhůty. V takovém případě platí, že 2 neodpracované hodiny trestu OPP se rovnají 1 dnu trestu odnětí svobody.

*Jakmile je trest vykonán, či bylo od výkonu trestu OPP nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno, hledí se na pachatele, kterému byl uložen, jako by nebyl odsouzen a soud zahradí odsouzení (provádí se výmaz z rejstříku trestů).*⁸ Z výše uvedeného je jasné, že je v zájmu každého, aby uložený trest OPP vykonal co nejdříve a osobně, a poté se na něho může hledět jako na osobu netrestanou.

Od 1. 1. 2010 se stává účinným a závazným Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, kterým se mění některá ujednání dotýkající se problematiky alternativních trestů. Považuji proto za důležité zmínit se na tomto místě o přijatých změnách, které souvisejí s ukládáním alternativního trestu obecně prospěšných prací.

Účinnost trestního zákoníku⁹ přináší následující změny související s ukládáním alternativního trestu OPP:

Podle trestního zákona platného do 31. 12. 2009 bylo možné trest OPP uložit pachateli za spáchaný čin, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. V novém trestním zákoníku účinném od 1. 1. 2010 je **možné tento trest uložit za přečin. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.**¹⁰ Trest OPP se tedy ukládá za přečin, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a vzhledem k osobnosti pachatele, není nutné uložit trest jiný. Podle tohoto trestního zákoníku nebude však trest OPP uložen pachateli, kterému byl v předchozích třech letech přeměněn tento alternativní trest na nepodmíněný trest odnětí svobody.

Dále dochází **ke změně rozsahu hodin**, které může soud udělit pachateli při uložení trestu OPP. Po účinnosti nového trestního zákoníku dochází ke snížení maximální výše. Soud tedy může pachateli **uložit tento trest ve výměře 50 – 300 hodin**. Pracovnice

---

⁸ <http://www.pmscr.cz/download/PMS_letak_OPP_tisk.pdf> [cit. 2009-08-28]

⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1 vydání podle stavu k 1. 1. 2010. Praha: Leges, 2009, str. 91, § 62 a 63. ISBN 978-80-87212-22-6.

¹⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. § 14, ods. 2, str. 15. In *Trestní předpisy podle stavu k 1. 1. 2010*. Ostrava: Sagit, 2010. ISBN 978-80-7208-782-2.

probační a mediační služby střediska Praha-západ k tomu uvedla, že snížení by mělo především působit jako motivační faktor pro odsouzené k trestu OPP. Ve své praxi totiž zaznamenala, že klienti, kterým byla uložena maximální výměra, tj. 400 hodin, měli problém tento trest v plné výši vykonat. Od počátku uložení trestu OPP v maximální výši považovali tento trest za nevykonatelný, protože se jim zdála doba jednoho roku na výkon obecně prospěšných prací ve výměře 400 hodin krátká. Navíc smysl tohoto alternativního trestu lze spatřovat spíše v možnosti poskytnout odsouzenému jiný model chování, jehož význam tkví ve vlastní aktivitě odsouzeného a z toho vyplývající motivace ke změně jeho chování. Ze zkušeností PMS je prokázáno, že k pozitivnímu efektu na chování odsouzeného dochází i tam, kde je výměra trestu v minimální výměře, ale vždy je nutné přihlížet k individuálním okolnostem případu a k individualitě osobnosti daného klienta.

Další zásadní změna se týká přeměny trestu OPP na trest odnětí svobody. Od 1. 1. 2010 dochází k rozdílnému přepočítávání nevykonaného trestu OPP, podle něhož je **každá jedna hodina nevykonaného trestu přeměněna v jeden den odnětí svobody**.

Probační dohled

Dohledem se rozumí **pravidelný osobní kontakt** obviněného s probačním pracovníkem. V osobních setkáních může klient probačnímu pracovníkovi sdělit své starosti, problémy, představy, potřeby a zájmy, s nimiž mu probační pracovník může pomoci. Klient musí pracovníka informovat o všech důležitých údajích, které mohou mít vliv na výkon PMS – jako jsou změny bydliště, pobytu, zaměstnání, aj.

Ke kontaktu dochází na SPMS v místě bydliště pachatele. Dohled provádí úředník nebo asistent PMS, který má právo navštívit svého klienta v místě bydliště či v zaměstnání. O jednotlivých sezeních vede probační pracovník záznamy, přičemž 1 x za půl roku (pokud soud neurčí jinak) informuje o průběhu dohledu soudce nebo státního zástupce. Tato zpráva posílaná soudu, popř. státnímu zástupci obsahuje nejen klientovy úspěchy, ale i nedostatky (rizika) zjištěné v průběhu probačního dohledu. Probační pracovník má právo soudci nebo státnímu zástupci navrhnout opatření, která by zjištěné nedostatky zmírnila nebo případně zcela odstranila.

Úkolem úředníka nebo asistenta probační a mediační služby je ověřovat pravdivost údajů sdělených klientem a následně nabízí klientovi pomoc a podporu. Probační pracovník může na základě vyslovené žádosti klientovi pomoci s hledáním vhodného pracovního místa – zná odbornost klienta na straně jedné, na straně druhé zná jeho delikt a projevy osobnosti. Současně by měl vést klienta k tomu, aby si dokázal své pracovní místo

udržet. Probační pracovník může klientovi také pomoci s vyhledáváním odborníka specializujícího se např. na léčbu závislostí, aj.

Další rovinou průběhu spolupráce klienta a probačního pracovníka je společná snaha nacházet reálná a pro obě strany (pachatele i poškozeného) vhodná řešení vedoucí k odčinění škody vzniklé trestným činem, tj. poškozený může být osloven a může mu být nabídnuta spolupráce.

Soudce, který odsouzenému uložil probační dohled, může mu současně uložit plnění přiměřených omezení a přiměřených povinností. Uložené přiměřené povinnosti a přiměřená omezení jsou v rámci vzájemné spolupráce klienta a pracovníka PMS realizována a zpětně kontrolována. Vzájemná spolupráce trvá až do skončení stanovené zkušební doby nebo až do jejího odvolání.

3 Restorativní pojetí trestní justice

Restorativní pojetí se výrazně odklonilo od trestní justice a přineslo významný posun ve vnímání osoby **poškozené**, tedy subjektu/jedince, který nese následky pachatelova protiprávního jednání. Systém restorativní justice přináší odlišné postoje k pachatelům trestných činů. Očekává, že **pachatelé** přijmou aktivní postoj ke spáchanému protiprávnímu činu, převzou zodpovědnost za něj a svým vlastním jednáním se budou snažit odčinit jeho následky. Restorativní pojetí neopomíná na nutnou spoluúčast **veřejnosti**, která sice trestným činem nebyla postižena, avšak jejím úkolem je vytvořit pachateli či odsouzenému vhodné podmínky k odčinění následků jím spáchané trestné činnosti. *Systém právní nebo trestní justice se zabývá pachateli a zajišťuje, aby se jim dostalo trestu, který si zaslouží. Restorativní justice se zaměřuje spíše na potřeby: potřeby obětí, potřeby komunity, potřeby pachatelů.*¹¹ Tato citace jasně říká, že restorativní justice si neklade za cíl pachatele po zásluze potrestat, jak je tomu v trestní justici. Restorativní justice si klade za cíl uložit odsouzenému takový trest, který je přizpůsoben jeho individualitě a je vhodný k odčinění vzniklých následků spáchaného protiprávního jednání. Současně je jeho cílem odsouzenému umožnit navázat spolupráci s osobami poškozenými a uvědomit si nevhodnost spáchaného protiprávního jednání. Restorativní pojetí se zaměřuje na konkrétní účastníky konkrétního spáchaného činu, určuje jim povinnosti, přiznává práva a vyžaduje vzájemnou součinnost všech subjektů.

*Činnost PMS vychází z restorativního pojetí spravedlnosti (z anglického restore – obnovit, uzdravit).*¹² Můžeme si povšimnout společných tezí, na nichž je restorativní justice založena a které jsou shodné a především realizované probačními pracovníky. Základní principy restorativní justice můžeme chápat jako filozofická východiska, jež jsou používána pracovníky PMS, jimiž se řídí a využívají je při práci s konkrétními klienty ocitajícími se v konkrétní situaci.

---

¹¹ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, str. 15. ISBN 80-902998-1-4.

¹² MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005, str. 285. ISBN 80-7376-002-X.

3.1 Restorativní justice a praxe probačních pracovníků

*Restorativní justice je proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky.*¹³ Tato citace si klade za cíl srozumitelně vysvětlit a definovat termín restorativní justice a především vysvětluje základní myšlenky tohoto systému. Citace současně uvádí základní prvky tohoto systému a základní principy, na nichž je proces restorativní justice založen.

Probační a mediační služba má své jasné stanovené a formulované cíle, které ve své praxi naplňují úředníci a asistenti této služby. Cíle a stěžejní principy této služby budou popsány a následně porovnány s principy vyplývajícími z restorativního pojetí justice. Restorativní pojetí poskytnulo probační a mediační službě filozofická východiska použitelná pro praxi probačních pracovníků.

Základní cíle probační a mediační služby

Probační a mediační služba se zaměřuje na zprostředkování alternativních způsobů výkonu trestu. Spolupodílí se na nápravě pachatelů, které se snaží motivovat k převzetí odpovědnosti za jejich protiprávní jednání a také za řešení jimi způsobených škod. Zároveň spolupracuje s osobami, které jsou v pozici osoby poškozené, tedy s těmi, kteří se stali oběťmi trestných činů. Respektuje jejich zájmy a nabízí jim srozumitelné informace a prostor k tomu, aby se mohly aktivně zapojit do trestního řízení a získat rychlou morální satisfakci a přijatelné odškodnění. V předcházejících větách jsou shrnuty základní principy a cíle PMS. Lze si všimnout společných myšlenek, které si za cíl klade restorativní justice a které by měly být realizovány v praxi probačních pracovníků. Probační a mediační služba naplňuje cíle, které vycházejí ze základních principů restorativního pojetí. Trest není chápán jako odplata, ale především jako prostředek, kterým je na pachatele přenesena zodpovědnost za spáchaný čin, jehož následky musí odčinit.

Probační a mediační služba směřuje k naplňování tří základních cílů, ke kterým patří:

---

¹³ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, str. 26. ISBN 80-902998-1-4.

1. ***Integrace obviněného*** – PMS směřuje k začlenění obviněného do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který usiluje o obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, o jeho uplatnění a seberealizaci.
2. ***Participace poškozeného*** – PMS se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry v právní systém.
3. ***Ochrana společnosti*** – PMS přispívá k ochraně společnosti řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a zajištěním uložených alternativních trestů a opatření.¹⁴

Stěžejní východiska restorativní justice

Spáchaný trestný čin lze z restorativního hlediska a pojetí chápat jako čin, kterým bylo ublíženo okolní společnosti neboli komunitě a jehož následkem došlo k narušení společenských vztahů. Trestný čin přináší bezprostřední následky, nutí k přijetí zodpovědnosti, povinností a angažovaného přístupu všech zúčastněných jedinců.

Restorativní justice se zaměřuje na naplňování a realizování základních tří pilířů, které jsou citovány následovně:

1. ***Restorativní justice se zaměřuje na újmy způsobené trestným činem.***
2. ***Trestný čin a způsobená újma vede k závazkům a povinnostem.***
3. ***Restorativní justice podporuje angažovanost a účast.***¹⁵

Tři základní pilíře restorativní justice jsou konkrétně použity v následující citaci, která z nich vychází, poskytuje shrnutí předcházejícího výčtu základních pilířů a srozumitelně vysvětluje jejich využití v praxi:

Restorativní justice se zaměřuje na újmy vzniklé trestným činem a usiluje o zohlednění potřeb poškozeného, dále podporuje odpovědnost pachatele za řešení vzniklé situace a zapojuje poškozeného, pachatele a komunitu do procesu řešení.¹⁶

---

¹⁴ MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005, str. 286. ISBN 80-7376-002-X.

¹⁵ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, str. 16. ISBN 80-902998-1-4.

¹⁶ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, str. 17. ISBN 80-902998-1-4.

Využití restorativních principů pro probační a mediační službu

Restorativní justice se do hloubky zabývá osobami zúčastněnými a určuje jim úlohu, kterou budou zastávat v tomto procesu. Všem zúčastněným přiznává práva i povinnosti a umožňuje jim naplňovat oprávněné potřeby. Prvky (osoby zúčastněné) restorativního pojetí budou porovnány se základními subjekty vystupujícími při realizaci opatření ukládaných v rámci PMS. Cílem je poukázat na tolik korespondující východiska restorativní justice s konkrétní praxí vykonávanou v rámci probační a mediační služby.

Proces restorativní justice se v první řadě zajímá o potřeby obětí trestné činnosti, tj. o osoby poškozené. Poškozený má právo získat dostatek informací o trestném činu, má být průběžně informován o všech použitých postupech a možných řešeních. Poškozenému by mělo být umožněno vyjádřit se ke spáchanému trestnému činu a má být zmocněn k tomu, aby ve sporu zastával významné místo. Poškozený má také právo žádat náhradu škody nebo jiné odčinění.

Probační a mediační služba spolupracuje s osobami poškozenými především v případech, kdy je realizován proces mediace. Mediace je prováděna tehdy, pokud s ní souhlasí, jak klient PMS, tak i poškozený, kterému byla škoda či újma způsobena. V tomto procesu může probační pracovník zprostředkovat klientovi kontakt s poškozeným, navrhuje mu opatření k narovnání vztahů a umožňuje realizovat úkony, jimiž klient PMS odvrací následky spáchaného trestného činu.

Druhé místo zájmu je v restorativním pojetí zaměřeno na jedince páchajícího trestnou činnost, tj. na pachatele. Pachatel musí být zmocněn k tomu, aby se začal chovat zodpovědně a aby adekvátně reagoval na újmu způsobenou trestným činem, jejíž následky by se měl snažit vlastními silami odčinit či navrátit do původního stavu. Pachatelé potřebují motivovat ke snaze změnit své postoje, návyky a odstranit sociálně-patologické projevy v chování. K tomu je potřeba, aby okolní společnost a osoby spolupůsobící (např. pracovníci PMS) podporovaly pachatele trestných činů k zodpovědnému přístupu k vlastní integritě a k přijetí všech následků souvisejících s jejich minulostí, přítomností, ale také s budoucími postoji a prožitky. Velká část pachatelů trestných činů potřebuje pravidelnou kontrolu či dohled nad svým dosavadním životem, který bývá v praxi realizován pracovištěm PMS a jeho zaměstnanci. Tito pracovníci pomáhají osobám odsouzeným opětovně se začlenit do společnosti a motivují je ke snaze odvrátit své dosavadní nevhodné projevy chování k osvojení žádoucích a očekávaných projevů.

Probační pracovníci nejčastěji dohlíží na výkon alternativního trestu OPP a také dohlíží na osoby, kterým byl uložen probační dohled. Lze tedy říci, že pracovníci PMS se v první řadě orientují na osoby páchající trestnou činností. Tyto jedince by měli motivovat k přehodnocení dosavadních priorit a hodnot, vést je ke snaze odčinit vzniklou škodu a zabránit opakování či pokračování v trestné činnosti. Práce s pachatelem zahrnuje jednak vytváření příležitostí k tomu, aby mohl převzít zodpovědnost za to, co udělal a byl motivován k řešení následků svého trestného jednání. Dále pracovník přihlíží k individuální osobnosti pachatele a vytváří prostor k individuálnímu přístupu, poskytuje mu osobní poradenství, prostřednictvím něhož se snaží společně předcházet pachatelově recidivě a společně hledají osobní příčiny, které by se mohly podílet na opakovaném páchání trestné činnosti.

Neopomenutelné třetí místo v restorativním procesu je přenecháno společnosti neboli komunitě, která je určitým způsobem spáchaným trestným jednáním narušena a zároveň disponuje velkým potenciálem k řešení toho, co se stalo. Pokud se podaří komunitu zapojit do řešení události, zpětně ji to posiluje a pomáhá obnovovat vztahy dotčených osob. Jejím úkolem je vytvářet příznivé podmínky jak osobám poškozeným, které chtějí uplatnit svá práva, tak pachatelům, kteří plní uložené povinnosti. Obě strany potřebují k realizaci svých práv i povinností vytvořit vhodnou součinnost od okolní komunity neboli společnosti a veřejnosti. Společnost reprezentovaná vládou, poslanci a dalšími zákonodárci vytvořila prostor pro vznik Probační a mediační služby ČR, podílela se na vzniku funkce probačních úředníků a probačních asistentů. Těmto pracovníkům přidělila v rámci jejich povolání pravomoci, jež realizují prováděním úkonů probace a mediací.

4 Sociální práce v probační a mediační službě

Předcházející kapitola měla vysvětlit spojitost restorativní justice s úkony prováděnými v rámci probační a mediační služby. Cílem bylo zaměřit se na filozofická východiska této služby, jejichž podstatné prvky a společné priority jsou totožné s východisky restorativní justice, aby bylo následně možné zabývat se konkrétními postupy, které jsou v praxi realizovány probačními pracovníky.

Tato kapitola bude zaměřena na konkrétní postupy a přístupy, které pracovníci PMS aplikují na své klienty. Jedná se o přístupy, jimiž se snaží působit na změnu jejich chování, jimiž kontrolují dodržování stanovených povinností a omezení a jež jsou pro tuto instituci typické.

4.1 Definice sociální práce

Postupy a specifické přístupy používané pracovníky probační a mediační služby lze obecně označit za realizaci sociální práce v praxi těchto pracovníků. Na tomto místě budou uvedeny některé z mnoha definic sociální práce, aby bylo dokázáno, že probační pracovníci jsou právem označováni za profesionální sociální pracovníky.

Sociální práce je vědním oborem, který má své stěžejní prvky a znaky. Jako každý vědní obor, má sociální práce svou terminologii, historický vývoj, metody, používané postupy a také svůj předmět zkoumání. *Môžeme tedy vymedziť, že predmetom sociálnej práce sú konkrétne sociálne javy, ich riešenie a prevencia, ktoré nie sú v „normalite“ alebo túto „patologickú“, či problémovú tendenciu ešte len nadobúdajú a pritom sa dotýkajú jednotlivca, skupiny alebo komunity, presahujú osobný (skupinový, komunitný) rámec a vyvolávajú potrebu spoločenského zásahu, intervencie.*¹⁷ Pracovníci PMS se při výkonu svého zaměstnání setkávají s klienty, kteří ve svém běžném životě porušili psané, etické, morální či jiné nepsané normy, podle nichž se organizuje lidské spolužití. Tyto osoby se tedy dopustily protiprávního jednání, které je ostatní společností odmítáno, je označováno za patologické a tito lidé proto vybočují z uznávaného „normálu“. Je tedy zřejmé, že PMS prostřednictvím činností probačních úředníků a probačních asistentů naplňuje výše citovaný a vymezený předmět oboru sociální práce.

---

¹⁷ ŽILOVÁ, A. *Kapitoly z teórie sociálnej práce I.* 1. vydání. Žilina: EDIS – vydavateľstvo ŽU pre Inštitút priemyselnej výchovy, 2000, str. 25. ISBN 80-7100-783-8.

*Mezinárodní federace sociálních pracovníků (1988) definuje sociální práci jako činnost, která předchází nebo upravuje problémy jednotlivců, skupin a komunit, vznikající z konfliktů potřeb jedinců a společenských institucí. Jejím záměrem je zlepšit stabilitu života všech lidí.*¹⁸ Tato definice nepřináší rozsáhlé vysvětlení termínu sociální práce a podává pouze obecný obraz o tomto oboru. Jejím cílem je vytvořit všeobecný přehled o tomto oboru a vystihnout jeho základní charakteristické prvky.

Použitá citace Mezinárodní federace sociálních pracovníků bude volně rozebrána a bude na ní poukázáno, že je použitelná na charakterizování PMS a činnosti jejich pracovníků. Citace říká, že sociální práce je činností, která se zaměřuje na problémy jednotlivců. Pracovníci PMS při výkonu svého zaměstnání také pracují s jednotlivci. Jedná se o osoby, kterým byl udělen probační dohled, nebo kterým byl uložen trest obecně prospěšných prací. Tito jedinci se mnohdy ocitli za hranicí zákonnosti, protože porušili psanou normu, ale ve výsledku nespáchali čin vysoké závažnosti či nebezpečnosti. Citace dále uvádí, že řeší problémy skupin a komunit, které mohou mít konflikty různého charakteru. Pracovníci PMS se mohou v rámci výkonu opatření uložených jednotlivcům také zaměřovat na skupiny a komunity. Nejčastěji se jedná o další osoby, které pocházejí z klientova okolí (např. rodina, zaměstnavatel, aj.), s nimiž navazují pracovníci PMS kontakt za účelem zabraňování dalšímu opakování trestné činnosti nebo mohou pomáhat odčínovat vzniklou škodu. Z výše uvedeného je zřetelné, že použitá citace svým jednoduchým avšak jednoznačným vysvětlením pojmu sociální práce zahrnuje obecné znaky tohoto oboru, které jsou v praxi realizovány v rámci jednotlivých pracovišť sociálních služeb, k nimž lze zařadit také SPMS.

Matoušek ve své publikaci *Metody a řízení sociální práce* přináší obsáhlejší pojetí a vysvětlení pojmu sociální práce: *Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (např. chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti). ... Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět. Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. U klientů, kteří se již společensky uplatnit nemohou, podporuje sociální práce*

---

¹⁸ NOVOTNÁ, V. a SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, str. 20. ISBN 80-7066-483-5.

*co nejdůstojnější způsob života.*¹⁹ Tato citace detailněji popisuje možnosti používané v rámci oboru sociální práce a vysvětluje cíle, ke kterým by měla opatření používaná v praxi sociálních pracovníků směřovat.

PMS svým posláním a činnostmi probačních pracovníků naplňuje jak definici vydanou Mezinárodní federací sociálních pracovníků, tak koresponduje s Matouškovým chápáním a vysvětlováním tohoto oboru.

4.2 Základní přístupy používané pracovníky probační a mediační služby

Probační pracovník je profesionálním sociálním pracovníkem, jež se ve své praxi setkává s klienty pocházejícími z rozličného sociálního prostředí. Své klienty by měl přijmout s jejich individuálně rozdílnými návyky a dovednostmi, které se mohou mnohdy diametrálně rozcházet s jeho osobními návyky a postoji. Při práci se svými klienty by měl zůstat nestranný, měl by tolerovat a respektovat jejich rozdílné chápání, myšlení a názory. Klienti často přicházejí za pracovníky PMS s rozličnými očekáváními, které se mohou vztahovat k řešení jejich osobních, rodinných či obdobných problémů. Úkolem probačního pracovníka a klienta je společně o problémech mluvit, interpretovat je a snažit se v rámci pravidelných konzultací nalézat možná řešení jejich odstranění. Probační pracovník by měl na své klienty působit vhodnými prostředky a metodami, které je budou motivovat ke snaze dosáhnout vytyčených cílů a povedou k plnění stanovených povinností či omezení.

*Klient je tedy osoba, která potřebuje ve svých způsobech [pomoc]. Bez klientů by nebylo sociální práce. Obecným důvodem, proč se člověk stane klientem, je, že se jeho způsoby nesrovnávají s normami. Velmi často se nesrovnávají s normami, které klient nosí v sobě samém.*²⁰ Sociální pracovník, tedy i probační pracovník nabízí a předkládá klientovi normy, které jsou ostatní společností přijímány a považovány za vhodné a žádoucí. Současně působí na osobní přesvědčení klienta, která mohou obsahovat a zahrnovat zcela protikladné hodnoty a mohou jimi veřejně vystupovat proti všeobecně uznávaným a respektovaným normám dané společnosti. Probační pracovník realizující základní přístupy vycházející z oboru sociální práce musí být v tomto případě prostředníkem mezi normami

---

¹⁹ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, str. 11. ISBN 80-7178-548-2.

²⁰ ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat. Učebnice metod sociální praxe*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, str. 24. ISBN 80-85850-69-6.

vyznávanými společnostmi a mezi klientovými osobními přesvědčeními. V těchto případech používá pracovník PMS metody, kterými nad klientem **přebírá kontrolu** nebo mu **nabízí pomoc**.

4.2.1 Prvky pomoci a kontroly

*Cokoli, co pracovník v rámci své profese udělá, patří do jedné, nebo druhé kategorie: buď klientovi pomáhá, nebo jej kontroluje. Obojí patří do „technické“ výbavy pracovníka, obojí je potřebné a má své místo, obojí jsou profesionální způsoby práce a obojí se vyskytuje v průběhu rozhovoru s klientem.*²¹ Jedná se tedy o dva základní přístupy, které sociální pracovník ve své praxi využívá a používá a prostřednictvím nichž působí na své klienty. Pracovníci PMS jsou sociálními pracovníky, kteří při výkonu svého povolání dovedou mezi jednotlivými přístupy vybírat ten, který je pro daný typ jejich klientů vhodný a který bude pomáhat naplňovat uložená opatření a vytyčené cíle.

Pomoc

V sociální práci hovoříme o **poskytování a nabízení pomoci** v případech, kdy klient na jedné straně přichází ke straně druhé, kterou může být pracovník PMS, s přáním či objednávkou. Na přání klienta a na jeho vyslovenou objednávku reaguje probační pracovník vytvořením nabídky a klientovi otevírá příležitost k poskytnutí pomoci. Společně se domluví, vyberou nejvhodnější nabídku, která bude na daný druh přání či objednávky realizovatelná a vhodná. Sestaví vzájemnou dohodu, v níž jsou vymezeny přání či objednávky, nabídnutá pomoc a v dohodě uvedou cíle, prostřednictvím nichž by mělo dojít k naplnění stanovené objednávky. V rámci spolupráce se koloběh vyřízení klientovy objednávky a následné vytvoření konkrétní nabídky či konkrétního opatření může několikrát opakovat. Tento přístup je tedy vhodný k dlouhodobější spolupráci s klientem.

Probační pracovník využívá tento přístup nejčastěji pro práci s klienty, kterým byl uložen probační dohled. Tito klienti mívají uložen probační dohled v rozmezí několika let, v rámci nichž mohou probační úředníci či asistenti navázat konstruktivní spolupráci s klientem. Pracovníci PMS mohou ve stanovené zkušební době poznat blíže osobnost klienta, jeho schopnosti, zájmy a předpoklady, ale také mohou navázat spolupráci s okolím klienta (např. rodina, přátelé, zaměstnavatel, aj.). Při pravidelných konzultacích může klient předkládat svá přání, která mu probační pracovník pomáhá realizovat prostřednictvím vytvořených a vyřčených nabídek. Přání jsou součástí vzájemné dohody.

---

²¹ ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat. Učebnice metod sociální praxe*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, str. 20. ISBN 80-85850-69-6.

Touto dohodou může být probační program sestavovaný klientem ve spolupráci s probačním pracovníkem. Probační program je průběžně vyhodnocován a dochází ke kontrole naplňování a realizování individuálních přání (objednávek) klientem. Pomoc je založena na vzájemné interakci obou stran (probačního pracovníka a jeho klienta). Pracovník PMS poskytne klientovi pomoc tehdy, když si ji přeje a pokud si ji z nabídnutých možností zvolí. Pomoc může mít podobu **doprovázení, vzdělávání, poradenství** nebo **terapie**, což jsou základní profesionální metody poskytování pomoci v sociální práci.

Doprovázení	je metoda, při které klient přichází s individuálním problémem, individuálními potřebami a přáními a od pracovníka PMS očekává, že tyto jeho individuality přijme a bude je respektovat.
Vzdělávání	představuje další metodu, při které si klient uvědomuje své nedostatky ve znalostech, vědomostech či zkušenostech a před probačního pracovníka předstupuje s přáním tyto nedostatky odstranit a nahradit novými žádoucími schopnostmi, znalostmi, aj.
Poradenství	lze chápat jako metodu, prostřednictvím které si klient přeje získat od pracovníka PMS informace, poznatky, rady či náměty, které odstraní nedostatky z oblastí, kterým nerozumí.
Terapie	je cílenou žádostí klienta, který si uvědomuje svůj zásadní problém (závislost, nezaměstnanost, opakovaná trestná činnost, aj.). Probační pracovník mu může poskytnout pomoc v podobě kontaktu či zprostředkovaného setkání na pracovišti specializující se na odstranění nežádoucího problému.

Pro tento přístup je typické, že odborníkem na daný problém je klient. Klient problém předkládá, je jeho držitelem a probační pracovník mu na základě jím vytvořené objednávky nabízí vhodnou a realizovatelnou pomoc.

Samozřejmě platí, že klient PMS musí respektovat podmínky uloženého probačního dohledu, na jejichž dodržování dohlíží probační pracovník, provádí jejich kontrolu a průběžně informuje o osobnosti klienta soud, který o uložení probačního dohledu rozhodl. Pracovník PMS však také vedle nabízení pomoci provádí druhý přístup, tedy přebírá nad klientem kontrolu. Znamená to, že v praxi PMS se oba přístupy mohou prolínat a úkolem probačního pracovníka je umět v daných případech zvolit ten, který bude nejvhodnější a povede k naplňování a realizování uloženého institutu.

Kontrola

V případě přebírání kontroly je prvním a rozhodujícím krokem, který určí, že jde o kontrolu, krok toho, kdo se rozhodl postarat se na základě své domněnky, že druhý právě toto potřebuje. To znamená sledovat „jiné zájmy“ než výslovnou a rozhovorem ověřenou klientovu objednávku. Jinak řečeno jedná dle svého uvážení nehledě na klientova přání.²²

Přebírání kontroly je z hlediska sociální práce přístupem, v němž je sociální pracovník odborníkem na klientův problém a zastává zájmy a potřeby, které jsou vhodné a využitelné k naplnění uloženého opatření, trestu či institutu.

Probační úředníci a asistenti využívají tento přístup nejčastěji při práci s klienty, kterým byl uložen trest OPP. Probační pracovníci nemají u klientů s OPP příliš možností k využití přístupu s prvky pomoci, protože u těchto klientů jsou možnosti využití metod sociální práce omezené časově i fakticky. Klientům vykonávajícím trest OPP je totiž striktně stanovena doba, v níž mají uložený trest vykonat. Současně jsou vymezeny přesné podmínky vztahující se k výkonu OPP a je zřetelně definováno, jak se postupuje v případě vykonání či nevykonání tohoto trestu. Cílem probačních pracovníků je tedy zastávat výše jmenované zájmy, které jsou upraveny prostřednictvím psaných společenských norem. Pracovníci PMS volí takové postupy a techniky, kterými budou klienta motivovat k realizaci uloženého trestu. Zároveň kontrolují výkon uloženého trestu a následně podávají průběžnou zprávu soudu.

Vůči klientům vykonávajícím trest OPP mohou být ze strany probačních pracovníků použity základní profesionální metody přebírání kontroly, k nimž patří **opatrování, dozor, přesvědčování a vyjasňování**.

Opatrování zahrnuje jednání, při němž pracovník PMS kontroluje veškeré povinnosti související s výkonem uloženého trestu. Probační pracovník připomíná klientovi, pokud se společně setkávají na konzultacích, uložené povinnosti a omezení a mohou probírat možnosti jejich realizace a naplňování.

Dozor provádí probační pracovník nad svým klientem průběžně ve stanovené době a v případných probíhajících konzultacích. Společně si mohou vymezit povinnosti a omezení, která by měla být v rámci

---

²² ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat. Učebnice metod sociální praxe*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, str. 21. ISBN 80-85850-69-6.

uloženého trestu naplňována. Současně je jejich spolupráce založena na dodržování podmínek vztahujících se k výkonu trestu OPP. Veškeré podmínky, povinnosti a omezení pracovník PMS průběžně kontroluje, vyžaduje aktivitu klienta a provádí nad ním dozor.

Přesvědčování

je metodou, kterou se snaží pracovník PMS zjišťovat klientovu motivaci k výkonu uloženého trestu OPP a dále může získávat informace o klientových postojích, názorech a osobních hodnotách. Pracovník si ověřuje a kontroluje, zda klientovy hodnoty a přesvědčení nejsou v protikladu s uloženým trestem a s hodnotami dané společnosti.

Vyjasňování

lze chápat jako metodu, prostřednictvím které pracovník PMS nabízí klientovi příležitost, aby definoval, popsal a vytyčil svá přání. O těchto přáních mohou společně hovořit a mohou hledat možnosti jejich realizace, přičemž probační pracovník má v tomto vztahu přesně vymezené hranice vzájemné spolupráce.

*Pracovník a klient spolu mohou jednat v obou polohách, v rovině přebírání kontroly i v rovině nabízení pomoci. Pracovník musí umět obojí. Podmínkou je, aby byl schopen jasně rozlišit, kterou z obou variant právě zvolil.*²³ Význam této citace platí taktéž pro pracovníky PMS, kteří musí dokázat ve vhodných případech použít jeden nebo druhý přístup. U klientů s uloženým trestem OPP nejčastěji použijí prvky přebírání kontroly a klientům s probačním dohledem nejčastěji nabízí pomoc. Pracovníci PMS jsou profesionálními sociálními pracovníky, kteří by měli umět rozeznat vhodnost vybraných přístupů a metod na daného klienta, proto výše uvedené rozdělení přístupu na klienty s trestem OPP nebo s probačním dohledem nelze považovat za striktní. Probační pracovník musí vědět, jaký přístup bude pro určeného klienta nejvhodnější, nejefektivnější a který povede k naplňování uloženého institutu.

---

²³ ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat. Učebnice metod sociální praxe*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, str. 21. ISBN 80-85850-69-6.

4.2.2 Případová práce

Každý klient, s nímž probační pracovník spolupracuje, je individuální, individuálně se liší od ostatních klientů, jedná se tedy o individuální „případ“. S každým „případem“ by měl navázat pracovník PMS kontakt, vytyčit si hlavní body, podle nichž budou v rámci uloženého opatření (trest OPP či probační dohled) postupovat a dohlížet na jejich realizování. Pracovníci PMS své „případy“ kontrolují, dohlíží na ně a motivují klienty. V přímém kontaktu se svými klienty postupují podle principů případové neboli individuální sociální práce. Jedná se především o **princip komplexnosti a individualizace**. Tyto dva základní principy případové práce spočívají v přijetí klienta probačním pracovníkem, který klienta respektuje a vnímá ho takového jaký je, tedy jako komplexní „případ“, ke kterému je potřeba přistupovat individuálně.

*Proces případové práce je zahájen vytvořením vztahu klienta a sociálního pracovníka, dvou individualit, které se setkávají a angažují, aby spolu řešily určitý úkol.*²⁴ Aby byla spolupráce probačního pracovníka a klienta úspěšná, je nutné navázat hned na počátku vztah, v němž budou oběma stranám pevně stanoveny a vysvětlena práva, ale i povinnosti. Jak je uvedeno v předcházející citaci, navázáním vztahu je oficiálně zahájena spolupráce mezi klientem a sociálním pracovníkem. Spolupráce klienta PMS a probačního pracovníka by měla být založena na pravidelných setkáváních neboli konzultacích, při nichž prostřednictvím vzájemného sdělování podstatných informací dochází k naplňování stanovených cílů, ale i určených povinností.

Proces případové práce se skládá z několika základních fází, kterými klient při kontaktu a přímé spolupráci se sociálním pracovníkem prochází. U jednotlivých klientů mohou fáze probíhat v pořadí, které je uvedeno níže, ale mohou se také vzájemně prolínat nebo je možné, že se klient do některé fáze v průběhu spolupráce navrací.

Jedná se o následující fáze případové práce:

- a) sociální studie;**
- b) vyšetření;**
- c) intervence;**
- d) ukončení.**

---

²⁴ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, str. 69. ISBN 80-7178-548-2.

Jednotlivé fáze nebudou v této části popisovány, protože budou následně aplikovány v další části této kapitoly, ve které se hovoří o realizaci jednotlivých institutů prováděných v rámci činnosti PMS. Bude poukázáno na způsoby naplňování těchto fází v praxi probačních pracovníků a také na specifické úkony a postupy, které jsou v rámci jednotlivých fází realizovány.

4.3 Oblasti činností probačních pracovníků

*Středisko PMS zahajuje svou činnost na základě pověření k probační činnosti v případech, ve kterých soudce v rámci rozhodnutí o alternativním trestu nebo opatření uložil pod dobu trvání zkušební doby dohled.*²⁵ Probační úředníci vykonávají rozličné probační a mediační činnosti, ale jak je již z citace patrné, PMS většinou spolupracuje s klienty, kterým byl uložen **alternativní trest OPP** nebo u kterých soudce či státní zástupce rozhodl o uložení **probačního dohledu**. Budou popsány specifické přístupy, které jsou probačními pracovníky realizovány ve vztahu ke svým klientům vykonávajícím trest OPP nebo k těm, kterým byl uložen probační dohled. Zároveň nebude opomenuta osobnost klientů a bude uvedeno, jakým způsobem musí spolupráce z jejich strany probíhat, co musí dodržovat a čeho by se naopak měli zdržet.

Pracovníci PMS musí přistupovat ke každému klientovi individuálně, individuálně s ním spolupracují a domlouvají postupy a metody, které budou směřovat k naplnění uloženého opatření (tj. probační dohled či trest OPP). Je však také zřejmé, že se musí držet postupů a metod, které korespondují se zákonnými normami vztahujícími se k PMS (tj. především **Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě**; **Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník**; **Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním**; aj.). Tyto psané právní normy taxativně vymezují postupy probačních úředníků i asistentů, které jsou považovány za vhodné a realizovatelné na klienty PMS. Vedle těchto psaných právních norem, které prošly legislativním procesem a staly se součástí právního řádu České republiky, byl vytvořen **Metodický standard činnosti probační a mediační služby** (dále jen „metodika“). Tato metodika je jednotná pro veškerá střediska PMS působící na území České republiky a pracovníkům středisek přináší chronologické vymezení postupů používaných při spolupráci s klientem. Prakticky ukazuje, jaké postupy a metody mohou pracovníci v určité fázi spolupráce využít, přičemž obsahuje názorné příklady formulářů používaných v rámci této služby.

---

²⁵ <http://www.pmscr.cz/download/PROBACE_Metodicky_standard_PMS_2.doc> [2009-09-02]

4.3.1 Realizace a výkon probačního dohledu

Aby mohla být dále rozebrána specifika, která se vztahují k realizaci uloženého probačního dohledu a náležejí do činnosti probačních pracovníků, je třeba nejprve vysvětlit termín dohled. Při jeho definování bude striktně vycházeno ze zákona, který přináší přesnou formulaci tohoto pojmu.

Paragraf 26a Trestního zákona uvádí následující:

(1) Dohledem se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby (dále jen „probační úředník“), spolupráce při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona. Dohled nad pachatelem provádí probační úředník.

(2) Účelem dohledu je

- a) sledování a kontrola chování pachatele, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti,*
- b) odborné vedení a pomoc pachateli s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.²⁶*

Tato citace konkrétně vysvětluje termín dohled, obecně popisuje jeho základní charakteristiky a účel, ke kterému by měli při jeho uložení pracovníci PMS směřovat.

Príslušné středisko PMS, které obdrželo pověření k zahájení probační činnosti, písemně vyzve klienta, aby se dostavil k úvodní konzultaci. V průběhu uloženého dohledu je vzájemná spolupráce založena na pravidelných osobních setkáních, při nichž si prostřednictvím rozhovoru sdělují veškeré podstatné a stěžejní informace.

Úvodní konzultace

Cílem úvodní konzultace je navázat konstruktivní vztah s klientem. V průběhu první konzultace podá probační pracovník klientovi základní informace o průběhu uloženého dohledu, o tom jak bude vzájemná spolupráce vypadat a co se od klienta očekává. Pracovník srozumitelnou formou poučí klienta o všech důsledcích, které hrozí v případě neplnění podmínek uloženého dohledu, případně které nastanou při opakovaném porušování stanovených povinností či uložených omezení.

---

²⁶ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. § 26a, odst. 1 a 2, str. 12. In *Trestní předpisy. Přestupky podle stavu k 3. 6. 2004*. Ostrava: Sagit, 2004. ISBN 80-7208-426-7.

Postupy používané v průběhu v několika prvních konzultacích jsou totožné s první fází případové práce, tedy s **fází sociální studie**. V jejím průběhu získává probační pracovník přehled o současné klientově situaci. Zaznamenává si základní anamnestické údaje o klientovi, které si zachycuje pouze jako stěžejní body. Je to dáno tím, že základní údaje (bydliště, povolání, zájmy, aj.) se mohou v průběhu dohledu obměňovat. V této fázi pracovník zplnomocňuje klienta k řešení svého problému, klient musí být motivovaný a angažovaný k tomu, aby dostal splnění podmínek dohledu.

Probační program

Probační program sestavuje probační pracovník společně se svým klientem v průběhu dalších konzultací. Stanovený a vzájemně určený probační program je přizpůsoben individualitě klienta, jeho potřebám, postojům, povinnostem a dalším omezením. Plnění probačního programu je vyžadováno od každého klienta PMS a je chápáno jako závazná součást realizovaného dohledu.

Probační program by měl být zpracován jednoduchou formou, která bude srozumitelná oběma stranám, tj. klientovi i probačnímu pracovníkovi. Probační program zahrnuje konkrétně definované a určené cíle a konkrétní dílčí kroky, prostřednictvím nichž by měly být určené cíle dosahovány. *Tyto dílčí kroky dohledu je nutné formulovat tak, aby je bylo možné ověřit a dosažené výsledky vyhodnotit. Cíle dohledu a dílčí kroky mají nejen zohledňovat uložené přiměřené povinnosti/omezení dohledu, ale mají rovněž vést k nápravě škod a konfliktních vztahů v souvislosti s trestným činem. Stanovené dílčí kroky mají vycházet z reálných možností klienta je naplnit a z hlediska zátěže představují postupné zvyšování náročnosti. Tento proces plnění dílčích kroků v rámci výkonu dohledu je ze strany probačního úředníka (asistent) doprovázen pravidelným vyhodnocováním, které se děje ve spolupráci s klientem.*²⁷ Z této citace lze odvodit, že probační program musí v první řadě obsahovat cíle, které se odvíjejí od pravomocného rozhodnutí soudu (tj. uložené povinnosti či omezení). Dále se jednotlivé cíle programu odvíjejí od institutu dohledu definovaného v trestním zákoně (viz. výše). Poté mohou být v probačním programu definovány cíle, které souvisejí s klientovou individuální situací.

Kromě stanovených cílů a dílčích kroků obsahuje probační program klientů PMS další části, které jsou pro spolupráci obou stran nezbytné. Jednotlivé části probačního

---

²⁷ <http://www.pmscr.cz/download/PROBACE_Metodicky_standard_PMS_2.doc> [2009-09-03]

programu budou dále popsány dle **Metodického standardu činnosti PMS v oblasti probace**²⁸.

a) Hlavička probačního programu

Obsahuje osobní údaje (jméno, příjmení, datum narození) klienta PMS, dále jméno a příjmení pracovníka PMS včetně určení příslušnosti střediska. Hlavička probačního programu také odkazuje na pravomocné rozhodnutí soudce nebo státního zástupce.

b) Časové vymezení probačního programu

Tento bod konkrétně vymezuje období, ve kterém bude spolupráce mezi klientem a probačním pracovníkem probíhat. Probační program je vyhodnocován 1x za 6 měsíců a po vzájemné domluvě obou stran může být libovolně aktualizován. Při vyhodnocování probačního programu kontroluje pracovník, jak klient realizoval dílčí kroky, tedy jak naplňoval vytyčené cíle.

c) Kontakty probačního úředníka (asistenta) s klientem

Probační program musí obsahovat jasné ujednání o tom, jak často se budou společně setkávat (mohou se domluvit na předem daných datech, popř. se mohou obecně domluvit na setkávání 1x za měsíc) a v jaké podobě budou konzultace realizovány. Současně lze stanovit, jakým způsobem bude klient na jednotlivé konzultace zván (telefonicky, písemně, aj.).

Probační program zahrnuje přesně formulované postupy, v nichž jsou určena závazná pravidla vztahující se k uloženému dohledu a k realizovaným konzultacím. Účast na konzultacích je pro klienta závazná, proto musí být informován, jaké důvody budou chápány za závažné k tomu, aby mu mohly umožnit omluvu neúčasti na konzultaci. Dále je třeba klienta informovat, jakým způsobem musí závažné důvody dokládat. Zároveň je klient upozorněn probačním pracovníkem na postupy, které má právo použít v případě opakovaného porušování stanovených pravidel.

d) Přiměřené povinnosti a omezení

Při vytváření probačního programu nemohou být opomíjeny přiměřené povinnosti či omezení, které byly uloženy pravomocným rozhodnutím soudu či státního zástupce. Trestní zákon vysvětluje přiměřené povinnosti a omezení následovně:

(4) Soud může jako přiměřená omezení nebo povinnosti uvedené v odstavci 3 uložit zejména

---

²⁸ <http://www.pmscr.cz/download/PROBACE_Metodicky_standard_PMS_2.doc> [2009-09-03]

- a) *podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace,*
- b) *podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy,*
- c) *podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle tohoto zákona,*
- d) *podrobit se vhodným programům psychologického poradenství,*
- e) *zdržet se návštěv nevhodného prostředí a styku s určitými osobami,*
- f) *zdržet se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek.*²⁹

Cílem probačního programu je vést klienta k zodpovědnému přístupu a k postupnému plnění uložených povinností či omezení. V probačním programu je vymezen způsob a kontrola naplňování povinností a omezení. Probační program musí také obsahovat ujednání o tom, co klientovi hrozí v případech, kdy zaviněně neplní uloženou povinnost či omezení. K nejčastěji ukládaným povinnostem patří povinnost nahradit způsobenou škodu. Probační program obsahuje reálný postup, prostřednictvím něhož budou jednotlivé uložené povinnosti realizovány, naplňovány a kontrolovány.

e) Další ujednání

Jedná se o další důležité okolnosti, které se odvíjejí od aktuální životní situace klienta a které mohou být v probačním programu upravovány.

Sestavování probačního programu v průběhu několika počátečních konzultací je období, které je typické pro druhou fázi případové sociální práce, tj. pro **fázi vyšetření**. V této fázi dochází k vymezení problému a stanovení pracovní hypotézy. Z toho, co je uvedeno výše, je patrné, že probační program lze chápat jako tzv. pracovní hypotézu, v níž jsou definovány stěžejní problémy, úkoly, povinnosti a omezení, které jsou zpětně ověřitelné a realizovatelné ve fázi, která spadá do případové práce, tj. fáze intervence.

Fázi intervence neboli terapie je v případové práci označován již první kontakt s klientem. Probační pracovník působí na své klienty již v průběhu úvodní konzultace, kdy jim předává základní, ale podstatné informace vztahující se k výkonu probačního dohledu. V případové práci určuje cíle intervence klient ve spolupráci s pracovníkem. Stejně tak se děje v rámci uloženého probačního dohledu, kdy pracovník a klient PMS sestavují společně probační program a vymezují cíle a dílčí kroky. Ve fázi intervence dochází ke zpětné kontrole naplňování jednotlivých dílčích kroků, které by měly vést k naplňování

---

²⁹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. § 26, odst. 3, str. 12. In *Trestní předpisy. Přestupky podle stavu k 3. 6. 2004*. Ostrava: Sagit, 2004. ISBN 80-7208-426-7.

vytyčených cílů. Tuto fázi průběžné kontroly intervence provádí probační pracovník při pravidelných konzultacích s klientem.

Zprávy o průběhu výkonu probačního dohledu

Probační pracovník má při výkonu svého zaměstnání povinnost, minimálně 1x za 6 měsíců, informovat soud o průběhu uloženého dohledu. Tato zpráva sepsaná pracovníkem PMS obsahuje poznatky, které pracovník získal o osobě klienta. Jedná se především o skutečnosti, jak dochází k plnění uloženého dohledu ze strany klienta, zda realizuje v praxi uložené povinnosti a omezení a zda se aktivně podílí na náhradě škody, v případě, že mu tato povinnost byla uložena soudním rozhodnutím.

Zpráva o průběhu dohledu také obsahuje upozornění, která vypovídají o tom, že jsou klientem porušována zásadní pravidla výkonu dohledu (např. nedostavuje se na konzultace bez omluvy, záměrně se vyhýbá plnění uložených povinností, aj.), a to i přesto, že byl na následky tohoto jednání upozorněn.

Pracovníci PMS při vytváření a vyplňování zprávy o průběhu dohledu vycházejí z tzv. šablony, která je součástí metodiky. Tato šablona vymezuje konkrétní body, které musí zpráva o průběhu dohledu klienta PMS obsahovat a o kterých se musí pracovníci PMS zmínit.

Úvodní strana zprávy o průběhu dohledu seznamuje s osobou klienta PMS (jméno a příjmení, datum a místo narození, bydliště, datum počátku evidence na středisku PMS) a jméno pracovníka PMS, který provádí dohled a který zprávu vypracoval. Zároveň jsou na úvodní straně vyjmenovány přílohy, které jsou součástí zprávy o průběhu dohledu a které dokládají klientovu situaci (např. pracovní smlouva, potvrzení o evidenci na úřadu práce, potvrzení o studiu, splátkový kalendář, lékařské zprávy, aj.)

V dalších povinných bodech zprávy se zaměřuje probační pracovník na klientovy osobní a sociální poměry. Zmiňuje se o klientově rodině, přátelích a trávení volného času. Popisuje bytové podmínky klienta (kde a s kým bydlí), jeho finanční situaci (např. zaměstnání, příjmy, dluhy, náhrada škody, aj.) a další poznatky souvisejí s touto oblastí klientova života.

Následně prostřednictvím zprávy informuje pracovník PMS soud o průběhu uloženého dohledu. Uvádí termíny realizovaných konzultací, ale i těch, které uskutečněny nebyly a z jakých důvodů uskutečněny nebyly. Dále popisuje, na jaké tématické okruhy se v konzultacích zaměřili, co bylo v jejich průběhu o klientovi zjištěno a s kým dalším probační pracovník spolupracoval (např. rodiče, partner/manžel, přátelé, sourozenci,

zaměstnavatel, aj.). Současně nemůže pracovník PMS opomenout uvést, jak se klient staví ke spáchanému trestnému činu, zda a v jaké výši hradí náhradu škody, zda probačního pracovníka informuje o podstatných osobních změnách (např. bydliště, zaměstnání, aj.) a jak probíhá vyhodnocení vzájemně tvořeného probačního programu.

V závěru zhodnotí pracovník PMS osobnost klienta, schopnost navázat kontakt a spolupráci s probačním pracovníkem, jeho motivaci k plnění podmínek uloženého dohledu a zhodnotí dosažené dílčí kroky v rámci plnění dohledu. Probační pracovník ve zprávě zaznamená, na co se v dalších konzultacích s klientem zaměří a v jaké intenzitě se budou společně setkávat.

Se zněním zprávy o průběhu dohledu může být klient osobně seznámen (je uvedeno ve zprávě o dohledu) a zároveň může klient zažádat, aby bylo ve zprávě o průběhu dohledu uvedené také jeho osobní stanovisko.

Ukončení probačního dohledu

Ukončení činnosti střediska PMS v rámci výkonu dohledu znamená zpracování poslední, závěrečné zprávy o průběhu dohledu, na jejímž základě (a na základě dalších informací) pak soudce rozhoduje o osvědčení/neosvědčení se klienta ve zkušební době uloženého alternativního trestu.³⁰

Znamená to, že probační pracovník po skončení zkušební doby dohledu vypracuje závěrečnou zprávu, která obsahuje informace svědčící ve prospěch i v neprospěch klienta. Soudce při rozhodování o osvědčení nebo neosvědčení se klienta přihlíží k této závěrečné zprávě a k dalším skutečnostem zjištěným v průběhu zkušební doby.

V případové práci by mělo být předem dohodnuto, jakým způsobem dojde k ukončení vzájemné spolupráce, tedy jak bude realizována poslední fáze případové práce, **tj. fáze ukončení**. Při uložení probačního dohledu je předem vymezena zkušební doba, v níž dochází k realizaci tohoto alternativního trestu a je tedy již od počátku jasné, že klient by se měl v této určené době osvědčit a měl by splnit uložené povinnosti či omezení. V závěrečné fázi by měla být racionálně shrnuta vzájemná spolupráce klienta a pracovníka PMS, měly by být vyzdvihnuty kladné výsledky spolupráce a současně by neměly být zastírány nevhodné prvky objevující se v průběhu dohledu na straně klienta. Probační pracovník zároveň provádí závěrečnou analýzu rizik a potřeb klienta, hodnotí jeho chování a úroveň jeho spolupráce ve zkušební době a navrhuje soudu s patřičným odůvodněním,

---

³⁰ <http://www.pmscr.cz/download/PROBACE_Metodicky_standard_PMS_2.doc> [2009-09-06]

zda je vhodné rozhodnout o jeho osvědčení se ve zkušební době dle kritérií vedení řádného života a splnění uložených povinností.

4.3.2 Realizace a výkon trestu obecně prospěšných prací

V poslední době upřednostňují soudci trest OPP v případech, v nichž je to vhodné, uskutečnitelné a v nichž povede uložení tohoto trestu ke splnění jeho smyslu a účelu. *Jeho smyslem je umožnit odsouzeným vykonat trest na svobodě způsobem společensky prospěšným a bez narušení dosavadního rodinného a pracovního života odsouzeného.*³¹ Je tedy patrné, že cílem tohoto trestu je dávat možnost odsouzenému aktivně odčinit následky spáchaného činu ve prospěch společnosti či komunity dotčené trestnou činností. Odsouzený přebírá za způsobenou škodu odpovědnost a úkolem společnosti je vytvořit mu vhodné podmínky pro odčinění této škody.

Základní charakteristiky trestu OPP a podmínky jeho uložení byly již zmíněny v části, ve které byla charakterizována probační a mediační služba, proto v této části již obecná zákonná specifika tohoto trestu nebudou zmiňována. Následně bude uvedeno, jak je výkon trestu OPP v praxi realizován. Znamená to, že budou popsány postupy a metody vzájemné spolupráce, které pracovníci PMS volí, aby u svých klientů dosáhli plnění uloženého alternativního trestu.

Zahájení činnosti s odsouzenými k trestu OPP

Středisko PMS zahajuje svou činnost poté, co obdrží usnesení o uložení trestu OPP. Pracovník PMS pozve klienta na úvodní konzultaci, při níž mu sděluje základní informace o jejich vzájemné činnosti a spolupráci. Probační pracovník mu dále vysvětluje podmínky vztahující se k průběhu výkonu trestu OPP. Upřesňuje mu postavení a úlohu jednotlivých subjektů, k nimž se řadí středisko PMS, klient, ale také instituce, v níž bude trest OPP vykonáván a naplňován.

Pracovník PMS od klienta zjišťuje popř. si ověřuje informace, které jsou podstatné pro další spolupráci. Jedná se především o následující skutečnosti:

- a) *postoj klienta ke spáchanému činu a uloženému trestu, míru jeho motivovanosti trest vykonat*
- b) *časové možnosti klienta v souvislosti s jeho zaměstnáním, studiem, rodinnou situací*

---

³¹ MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi.*

1. vydání. Praha: Portál, 2005, str. 294. ISBN 80-7376-002-X.

- c) *dosažené vzdělání a odborné kvalifikace, praktické pracovní dovednosti klienta*
- d) *zdravotní stav a případná zdravotní omezení klienta (zdravotní omezení pro výkon trestu OPP je nutné doložit lékařskou zprávou, kterou si zajišťuje a středisku PMS předkládá klient)*
- e) *rodinné poměry a sociální zázemí klienta*
- f) *předchozí trestná činnost*
- g) *postoj klienta k osobě poškozeného (poškozené organizaci) a jeho představa, popřípadě již realizované kroky směřující k odčinění způsobené újmy a nahrazení škody, seznámení s možností mediace*
- h) *další významné skutečnosti týkající se klienta a projednávaného případu*
- i) *zjištění klientových psychosociálních potřeb a nabídka případné spolupráce nebo zprostředkování pomoci a kontaktu s jiným pracovištěm*
- j) *ověření aktuálního kontaktu na klienta a dojednání způsobu komunikace se střediskem PMS*
- k) *v případě, že soud přijal záruku zájmového sdružení za chování a osobu odsouzeného, ověření kontaktu na konkrétní osobu tohoto sdružení.*³²

Výše zjištěné poznatky probační pracovník zpracuje a zaznamená do podoby označované jako záznam o projednání podmínek výkonu trestu OPP. K tomuto záznamu přikládá všechny podstatné doklady (pracovní kvalifikace, lékařské potvrzení, aj.). Záznam o projednání podmínek výkonu trestu OPP vyhotovuje pracovník PMS ve čtyřech výtiscích s platností originálu. Po jednom vyhotovení obdrží klient, další je posláno soudu, kterému slouží jako podklad pro nařízení výkonu trestu OPP. Předposlední vyhotovení obdrží instituce, v níž bude trest OPP realizován a poslední vyhotovení zakládá probační pracovník do probačního spisu klienta.

Úvodní konzultace je zdrojem podstatných informací o klientovi, o jeho současných, ale i minulých prožitcích, které mohly značně souviset se vznikem problémových situací a následně se mohly v určité míře podílet na odsouzení pachatele k trestu OPP. Tyto poznatky zpracovává a zaznamenává pracovník PMS do probačního spisu, který je v případě dalších konzultací upravován a doplňován o další získané skutečnosti. Již od počátku spolupráce by měl pracovník PMS na svého klienta působit, motivovat ho k vykonání uloženého alternativního trestu a také ke snaze zodpovědně se

---

³² <http://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf> [2009-09-10]

postavit k dalším uloženým povinnostem či omezením. Z výše uvedeného je patrné, že postupy prováděné v rámci úvodní konzultace a v případě dalších domluvených osobních konzultací jsou realizováním první fáze případové práce, tj. **fáze sociální studie**.

V úvodní konzultaci, popř. v následujících konzultacích, domlouvá probační pracovník a klient konkrétní výkon trestu OPP v konkrétní organizaci, v níž klient splní ve stanovené lhůtě podmínky uloženého trestu OPP. Pracovník PMS přitom vychází ze seznamu poskytovatelů OPP, který je pravidelně aktualizován a doplňován. Sám klient může přijít s návrhy institucí, ale jím navrhovaný poskytovatel musí splňovat podmínku obecné prospěšnosti. Úvodní konzultace vedle výběru vhodného pracoviště může sloužit k vyjádření a ke sdělení osobních postojů, potřeb, ale i cílů, které by chtěl klient v rámci výkonu trestu naplnit, realizovat a kterých by chtěl dosáhnout. Společně sestavují tzv. pracovní hypotézu, která je typická pro druhou fázi případové práce, tj. **fázi vyšetření**.

Poté, co je domluven výkon trestu OPP v konkrétním pracovišti, je klient povinen dostavit se k vybranému poskytovateli na úvodní projednání podmínek výkonu trestu OPP, a to ve lhůtě do 14 dnů.

Výkon trestu OPP ve sjednané instituci

Probační úředník se může s klientem zúčastnit úvodního projednání podmínek u vybraného poskytovatele a může si tak ověřit podmínky výkonu domluvených prací, jejich organizační zajištění, aj. Ve většině případů se však tohoto úvodního projednání nezúčastňuje, a proto je instituce povinna neprodleně informovat středisko PMS o tom, zda se klient ve stanovené lhůtě dostavil nebo nedostavil k projednání podmínek a k sestavení časového harmonogramu trestu OPP.

Časový harmonogram tvoří klient PMS se zástupcem organizace, v níž je realizován trest OPP. Zahrnuje předem dohodnuté termíny výkonu tohoto trestu. Odpovědná osoba, která dohlíží na pracovišti na výkon trestu OPP, provede po odpracování dohodnutých prací v daném termínu kontrolu jejich kvality a podepíše skutečný počet odpracovaných hodin. Odpovědná osoba poskytovatele si vede o průběhu výkonu trestu OPP záznam a eviduje počet odpracovaných hodin.

Probační pracovník provádí kontrolu výkonu trestu OPP individuálně podle potřeby, avšak minimálně 1x za dva měsíce. Veškeré skutečnosti vztahující se k uloženému trestu OPP a k danému klientovi poznačuje probační pracovník do probačního spisu. Zároveň tyto informace zasílá ve formě písemné zprávy k soudu (např. místo výkonu trestu OPP, den nástupu, výkon práce, aj.).

V průběhu vykonávání trestu OPP se pouze v některých případech (na rozdíl od dohledové práce) klient dostavuje na středisko PMS na pravidelné konzultace. Cílem těchto konzultací je vést klienta k tomu, aby vedl řádný život, dodržoval soudem uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, odčinil následky spáchaného trestného činu a uhradil náklady, popř. náhradu škody. Náplní činnosti PMS je též kontaktovat poškozeného a poskytovat mu v případě jeho zájmu informace k náhradě škody i o tom, zda odsouzený vykonal trest OPP. V průběhu konzultací zjišťuje probační pracovník od klienta, zda mu výkon trestu OPP přináší nějaké obtíže, zda má na pracovišti nějaké problémy, aj. Probační pracovník může oslovovat další jedince z okolí klienta (rodinu, zaměstnavatele, aj.), od nichž získává další poznatky o osobě klienta. Může také klientovi zprostředkovat kontakt na specializovaná pracoviště či odborníky. Probační pracovník by měl v průběhu společných konzultací motivovat klienta, aby do budoucna neporušoval zákonné předpisy a žil v souladu s normami, které společnost přijala a jejichž dodržování vyžaduje od svých členů.

Pokud organizace zjistí, že klient PMS neprovádí uložené práce v určeném čase a kvalitě, aniž by k tomu doložil závažný důvod, informuje o této situaci příslušné středisko PMS. Probační pracovník na základě upozornění instituce, vyzve klienta k osobnímu setkání a k vysvětlení porušených podmínek výkonu trestu OPP. Jestliže klient na výzvu nereaguje, nadále porušuje podmínky a nevykonává trest OPP, zašle mu středisko PMS poslední výzvu k nástupu trestu OPP. V případě, že i po převzetí této výzvy až do lhůty 14 dnů nezačne trest OPP vykonávat, podá probační pracovník soudu návrh na přeměnu uloženého alternativního trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody. Návrh na přeměnu v nepodmíněný trest může podat i instituce, ve které má odsouzený uložený trest OPP vykonat.

Klient, který vykonává ve smluvené organizaci uložený trest OPP a který se snaží naplňovat cíle a priority vymezené v pracovní hypotéze, realizuje v praxi třetí fázi případové práce, tj. **fázi intervence**. Intervencí můžeme rozumět dodržování pravidel a podmínek uloženého trestu OPP, poskytování podstatných informací SPMS, vykonávání domluvených prací a plnění uložených povinností či omezení.

Ukončení výkonu trestu OPP

Jestliže klient ve stanovené době odpracuje ve sjednané organizaci uložený počet hodin v dané kvalitě, sdělí probační pracovník tuto skutečnost v písemné zprávě soudu. Zpráva obsahuje hodnocení výkonu trestu OPP, které je součástí dohody o realizaci výkonu trestu OPP. Dále ve zprávě informuje soud o plnění uložených povinností a omezení a také o tom, zda hradil způsobenou škodu a zda byl realizován proces mediace. Probační pracovník zašle písemné vyrozumění poškozenému o vykonání trestu OPP, popř. o tom, že soud rozhodl o přeměně na nepodmíněný trest odnětí svobody.

K naplnění fáze ukončení dojde poté, co klient PMS uložený trest OPP vykoná ve stanovené lhůtě v takové kvalitě, která byla sjednána s danou organizací. Následně soud rozhodne o tom, že se klient osvědčil a může být na něj pohlíženo jako na osobu netrestanou. K ukončení může také dojít tehdy, když klient neplní nebo záměrně porušuje podmínky uloženého alternativního trestu a svůj přístup nezmění ani po výtkách ze strany pracovníka PMS. V tomto případě rozhodne soud na návrh probačního pracovníka nebo organizace o přeměně trestu OPP na nepodmíněný trest odnětí svobody. O těchto možnostech ukončení spolupráce je informován klient již při úvodní konzultaci, kdy mu probační pracovník vysvětluje základní podmínky uloženého alternativního trestu. Lze tedy říci, že principy ukončení vzájemné činnosti vychází ze stejných principů případové práce, konkrétně z **fáze ukončení**.

5 PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 Cíl praktické části a účel průzkumu

Cílem praktické části je zaměřit se na praktický výkon sociální práce, která je prováděna pracovníky probační a mediační služby, jednak s klienty vykonávajícími trest OPP (dále jen „první skupina“) a jednak s klienty s uloženým probačním dohledem (dále jen „druhá skupina“). Specifické přístupy budou vzájemně porovnány a bude poukázáno, že v praxi přistupují pracovníci PMS ke každé skupině individuálně, rozdílná je jejich vzájemná spolupráce a také cíle, ke kterým by měli společně směřovat a které by měli naplňovat.

5.2 Stanovení otázek průzkumu

- 1. Využívají klienti první skupiny možnost navázat pravidelný osobní kontakt a spolupráci s probačními úředníky? (ověřováno dle záznamového archu ot. 8 – graf č. 18; ot. 9 – graf č. 19; ot. 13 – graf č. 23; ot. 14 – graf č. 24)*
- 2. Vede pravidelný osobní kontakt, který je realizován s klienty druhé skupiny, ke konstruktivní spolupráci a otevřené komunikaci?
(ověřováno dle záznamového archu ot. 8 – graf č. 18; ot. 9 – graf č. 19 a specifické ot. probačního dohledu: A – graf č. 30; B – graf č. 32; D – graf č. 36)*
- 3. Je sociální práce probačních úředníků s klienty první skupiny omezena na pouhou kontrolu uloženého trestu? (ověřováno dle záznamového archu ot. 9 – graf č. 19; ot. 10 – graf č. 20)*
- 4. Využívají probační úředníci při práci s klienty druhé skupiny prvky nabízení pomoci? (ověřováno dle záznamového archu ot. 10 – graf č. 20; ot. 13 – graf č. 23; ot. 14 – graf č. 24 a specifické ot. probačního dohledu: C – graf č. 34; E – graf č. 38)*
- 5. Bývají v rámci výkonu trestu obecně prospěšných prací sledovány informace týkající se jejich osobnostního vývoje a případného růstu? (ověřováno dle záznamového archu ot. 1 – graf č. 11; ot. 2 – graf č. 12; ot. 3 – graf č. 13; ot. 4 – graf č. 14; ot. 12 – graf č. 22)*

6. *Jak je možné, že probační úředník může u klientů druhé skupiny sledovat osobní vývoj a růst? (ověřováno dle záznamového archu ot. 1 – graf č. 11; ot. 2 – graf č. 12; ot. 3 – graf č. 13; ot. 4 – graf č. 14; ot. 12 – graf č. 22 a specifické ot. probačního dohledu: F – graf č. 41)*

5.3 Použité metody

Vymezený a definovaný cíl praktické části je ověřován metodou analýzy spisové dokumentace a dále je doplněn metodou řízeného rozhovoru. Pracovníci PMS jsou nositeli teoretických znalostí a dovedností této problematiky. V řízených rozhovorech vyjádřili své osobní postřehy, postoje, názory a náměty, které vycházejí z jejich praktických poznatků získaných při výkonu svého povolání.

Probační pracovníci evidují veškeré zjištěné informace o svých klientech a zaznamenávají je do spisové dokumentace, která je zdrojem poznatků o osobnostech klientů. Lze si povšimnout, že probační pracovníci při práci s první skupinou klientů volí jiné postupy a přístupy než vůči klientům druhé skupiny, proto také struktura a obsah spisové dokumentace u těchto dvou základních skupin klientů je odlišná.

Spis zakládáný oběma skupinám klientů, tedy klientům s OPP a klientům s probačním dohledem, zahrnuje vždy rozsudek či usnesení soudu, který trest OPP nebo probační dohled uložil. Dále obsahuje údaje o klientovi zjištěné v průběhu úvodní konzultace. U klientů první skupiny se dále spolupráce zaměřuje na uzavření dohody s organizací, v níž bude trest vykonáván a další poznatky se vztahují k realizaci uloženého trestu, ke sledování a kontrole výkonu trestu OPP.

Sociální práce s klienty z druhé skupiny je komplexnější a dochází zejména k pravidelnému setkávání a sdělování podstatných změn, přání a jiných informací. Tyto informace jsou probačním úředníkem zachycovány do záznamů o průběhu konzultací, které jsou součástí spisové dokumentace klienta. Při analyzování spisové dokumentace patřily k dalším podstatným zdrojům dokumenty a doklady osobní povahy rozšiřující informace o klientovi získané ve stanovené zákonné či zkušební lhůtě (např. lékařské zprávy, zprávy od specialistů, pracovní smlouvy, doklady o splácení dluhů, plnění povinností, aj.).

5.3.1 Analýza spisové dokumentace

Pro přehledné získávání poznatků a informací ze spisové dokumentace klientů spadajících do jedné nebo druhé skupiny (tj. OPP nebo probační dohled) byl vytvořen záznamový arch, který je rozčleněn do několika tématických okruhů. Jednotlivé tématické okruhy se zaměřují na oblasti života klientů, jimiž jsou zjišťovány údaje podstatné pro naplnění vytyčeného cíle praktické části. Okruhy jsou tvořeny a složeny z oblastí neboli otázek, na které lze nalézt odpovědi právě ve spisech klientů. Při studiu spisových materiálů byla věnována pozornost variantám odpovědí, které se u sledovaných oblastí nejčastěji vyskytují a podle těchto opakujících se variant byla vytvořena tzv. kritéria jednotlivých oblastí nebo podbodů. U některých klientů se v průběhu evidence na PMS vyskytlo současně více kritérií v jednotlivých oblastech tématických okruhů, proto je možné, že jedné oblasti neboli otázce odpovídá více variant kritérií, tedy odpovědí.

První okruh slouží k získání **demografických údajů o osobnostech klientů** – pohlaví, rok zahájení spolupráce, věková skupina klientů v době zahájení, do jaké skupiny klientů jedinec spadá (trest OPP nebo probační dohled), za jaké protiprávní jednání byl tento trest uložen a dále informace vztahující se k uloženému trestu (délka zkušební doby, výměra trestu OPP, přiměřené povinnosti a omezení). Současně tento okruh obsahuje údaje o tom, zda se klient v minulosti protiprávního jednání již dopustil a zda uložený trest OPP vykonal či nevykonal (u klientů s trestem OPP) nebo zda se ve zkušební době osvědčil či neosvědčil (klienti s probačním dohledem). Veškeré tyto údaje získané z prvního okruhu budou zpracovány a prezentovány v grafické podobě a budou určeny k definování a popisu zkoumaného vzorku.

Další okruh je nazvaný **osobní údaje o klientovi a jeho zázemí** a zahrnuje celkem pět sledovaných oblastí (otázek) souvisejících s klientovým zaměstnáním, rodinou a rodinnými vztahy, osobními životními změnami a také informace o tom, zda byl ze strany probačního pracovníka navázán kontakt s někým z okruhu klienta.

Následuje okruh **spolupráce s probačním úředníkem**, který tvoří dalších šest oblastí (otázek), v nichž je orientace zaměřena na úvodní konzultaci, její průběh, četnost setkávání s klienty, formy spolupráce a případné realizované návštěvy pracovníka PMS a klienta mimo zařízení.

Okruh **údajů o klientovi zjišťuje informace v průběhu spolupráce s probačním pracovníkem**. Oblasti (otázky) tohoto okruhu jsou celkem tři a zjišťují jednak, zda došlo k

opakování protiprávního jednání, druhá oblast zachycuje konkrétní kroky, které byly v průběhu spolupráce realizovány. Poslední oblast zachycuje další podstatné poznatky zjištěné probačním úředníkem.

Dále následují dva specifické okruhy, přičemž první zahrnuje celkem pět sledovaných oblastí (otázek), které se vztahují **k trestu OPP** a druhý okruh obsahuje celkem šest specifických oblastí (otázek), které jsou zjištěné ze spisové dokumentace klientů **s uloženým probačním dohledem**.

Tyto dva okruhy jsou specifické tím, že jejich jednotlivé sledované oblasti (otázky) jsou cíleně adresované okruhu klientů z jedné nebo druhé skupiny. To znamená, že oblasti zaměřené na klienty OPP nejsou zjištěné u klientů s probačním dohledem a opačně. Tedy oblasti pro klienty s probačním dohledem není možné ve spisové dokumentaci klientů s trestem OPP vyhledat a ověřit.

Okruh otázek vztahujících se k trestu OPP prověřuje výkon tohoto trestu a jeho vztah k odsouzenému (výkon v místě bydliště/mimo místo bydliště). Dále se orientuje na typ zařízení, kde k výkonu dochází, k dodržování podmínek výkonu trestu, k jeho kontrole a ke způsobu jeho ukončení.

Probační dohled (dále jen „PD“) je založen na opakovaném setkávání a dlouhodobější spolupráci, proto je v závěrečném okruhu věnován prostor problematice minulosti, osobním problémům, osobním žádostem, rizikovým faktorům, vlastnímu zhodnocení a osobnímu vývoji klienta.

Po provedení výpisů ze spisové dokumentace klientů obou skupin a zpracování zjišťovaných údajů do vytvořených záznamových archů došlo k jejich vyhodnocení. Bylo postupováno tak, že u každé oblasti (otázky) jednotlivého okruhu byla sledována četnost zachycených kritérií (odpovědí), které byly zdrojem dat a informací. Pro přehled a snadnou orientaci byla tato kritéria (odpovědi) zpracována v grafické podobě, která umožňuje obě skupiny mezi sebou porovnat.

5.3.2 Řízený rozhovor

Výše uvedené údaje zjištěné ze spisové dokumentace jsou doplněny další metodou praktické části, kterou je řízený rozhovor. Celkem bylo připraveno sedm otázek, které byly položeny úředníkům probační a mediační služby. Rozhovory s probačními úředníky této služby slouží k objasnění zkoumané problematiky a pro doplnění údajů zjištěných provedeným průzkumem vybraného vzorku. Metoda řízeného rozhovoru byla zvolena k objasnění této služby prostřednictvím probačních úředníků, tedy jedinců, kteří jsou přímo do chodu zainteresovaní, kteří se dennodenně s klienty obou skupin setkávají, pracují s nimi a mohou tak poskytnout doplňující informace vztahující se k této oblasti, protože jsou odborníky s teoretickými znalostmi, které umí prakticky použít při práci s daným typem klientů. Cílem je zjištěné poznatky získané ze spisové dokumentace klientů obou skupin doplnit o osobní stanoviska a postoje probačních pracovníků.

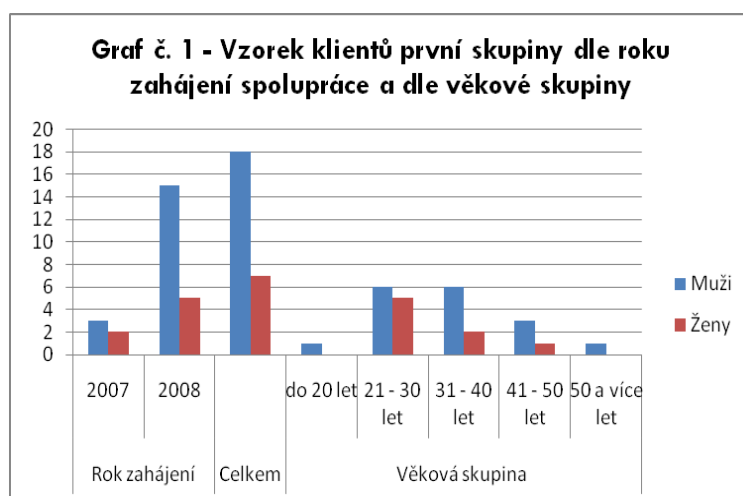
Probačním úředníkům byly položeny otázky, které mapují různé oblasti vztahující se k jejich povolání. Nejprve se rozhovor zaměřuje na důvody rozhodnutí stát se probačním úředníkem PMS a na to, zda úředníci v souvislosti s výkonem této profese na sobě pociťují únavu, stres, vyčerpání, tedy, zda jsou ohroženi syndromem vyhoření. Dále se otázky zaměřují na jejich osobní růst v rámci svého zaměstnání, tedy, zda se dále vzdělávají a získávají nové informace. Následující otázky vyžadují vlastní postřehy dotazovaných, které se vztahují jednak k jimi používaným specifickým přístupům vůči klientům obou sledovaných skupin. Dotazovaní se tedy zamýšlejí nad tím, zda by uložení trestu OPP za současného uložení pravidelného osobního kontaktu (dohledu) vedlo k vyšší efektivitě a úspěšnosti práce s klienty první skupiny. Poté jsou probační úředníci dotazováni na oblast realizovaných návštěv s klienty, ke kterým může docházet mimo středisko PMS a poslední otázka vyžaduje vlastní náměty a postřehy, které by z jejich pohledu mohly přispět k vyšší úspěšnosti při spolupráci s klienty.

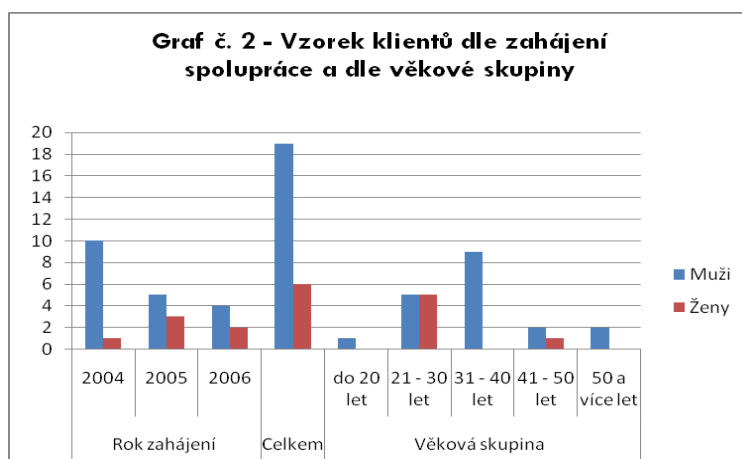
U každé otázky je očekáváno vyjádření a osobní stanoviska pracovníků PMS, kteří jsou odborníky na tuto oblast, protože se specializují při výkonu svého zaměstnání na skupiny klientů, které jsou sledovány v praktické části bakalářské práce. Každá otázka je zvlášť vyhodnocena a budou shrnuty poznatky z rozhovorů, které jsou zásadní a důležité pro význam bakalářské práce.

5.4 Popis zkoumaného vzorku a průběh průzkumu

Při psaní bakalářské práce byla navázána spolupráce se střediskem PMS Praha-západ, kde byly teoretické poznatky porovnávány s praktickými znalostmi pracovníků tohoto střediska. Toto středisko představovalo především zdroj informací a údajů důležitých pro praktickou část bakalářské práce. Při její tvorbě byla použita spisová dokumentace klientů pocházejících ze střediska PMS Praha-západ, z níž bylo čerpáno a z níž pochází zkoumaný vzorek klientů. Probační úřednice souhlasila s realizací průzkumu na jejím středisku a vždy podávala vhodné, cenné a doplňující informace, poznatky a výtky, jak k teoretické, ale i praktické části. Spolupráce s tímto střediskem a jejími pracovníky byla velmi přínosná a ze strany pracovníků byly poskytnuty návrhy a opatření vztahující se jednak ke struktuře získávaných údajů ze spisové dokumentace klientů a jednak k určování a k ověřování průzkumných otázek ověřovaných v praktické části.

Zkoumaný vzorek je tvořen dvěma skupinami klientů podle uloženého institutu, který jim ukládá povinnost navázat kontakt se SPMS. V praktické části je většinou vždy nejprve poukázáno na výsledky první skupiny a následně jsou popisovány výsledky druhé skupiny. První skupina představuje klienty, kterým byl uložen trest OPP a druhá skupina je složena z klientů, u nichž bylo rozhodnuto o uložení probačního dohledu. V praktické části budou sledována opatření používaná probačními úředníky vůči jednotlivým klientům spadajícím do jedné nebo druhé sledované skupiny a snaha poukázat na odlišnost přístupu k jedné i druhé skupině klientů. Obě vybrané skupiny jsou tvořeny stejným počtem sledovaných klientů (25 klientů s trestem OPP a 25 klientů s PD).

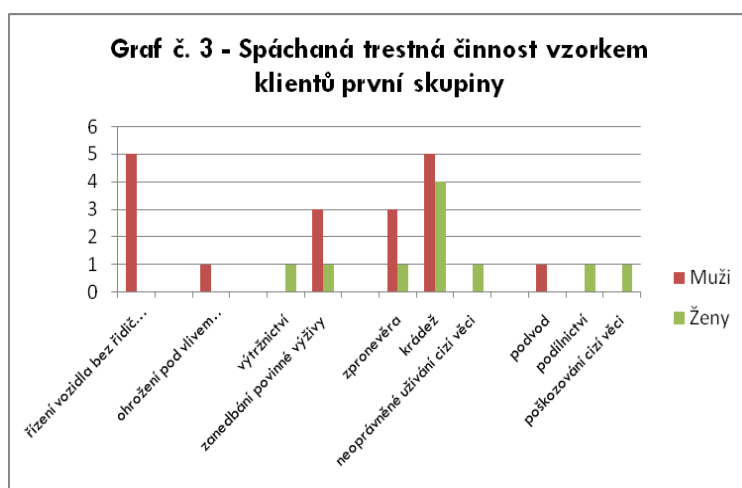

Jak lze sledovat **v grafech č. 1 a č. 2**, ve zkoumaném vzorku každé skupiny jsou zastoupena obě pohlaví, avšak ***v obou převažuje mužská populace***, protože i zde platí, že protiprávního jednání se častěji dopouštějí muži. Obě skupiny klientů jsou složeny z různých věkových skupin, přičemž v obou skupinách jsou nejvíce zastoupeni jedinci, kteří se v době zahájení spolupráce pohybovali ve věkové skupině od 21 do 50 let. ***Pro praktickou část byly využity spisy klientů, které byly ukončeny, tedy, u nichž došlo k vykonání či nevykonání trestu OPP či k osvědčení nebo neosvědčení se ve zkušební době uloženého probačního dohledu.*** Spolupráce s klienty s uloženým trestem OPP je časově omezena na dobu jednoho roku. Pro účely praktické části bylo pracováno se spisovou dokumentací klientů, která je relativně čerstvá, ale u níž je zřetelně doloženo, že spolupráce již byla ukončena. Vybraný vzorek klientů první skupiny tedy pochází z let zahájení spolupráce 2007 a 2008.

Naproti tomu sociální práce s klienty s uloženým probačním dohledem je dlouhodobější a komplexnější a mnohdy trvá několik let. Proto byly použity spisy, které obsahují jasnou informaci o ukončení vzájemné spolupráce. Spisová analýza byla provedena na klientech, jejichž spolupráce byla zahájena v letech 2004 – 2006. Není možné, aby do praktické části byly použity záznamy všech klientů přicházejících na SPMS Praha-západ v těchto letech. Důležité bylo, aby spisová dokumentace sledovaných klientů odpovídala určeným kritériím. Jedná se o spisy, které jsou úředníky zkoumaného SPMS vedeny průběžně v době trvání spolupráce až do jejího zákonného skončení a které zahrnují dokumenty a doklady datující průběh uloženého institutu (trest OPP či probační dohled). ***Ve zkoumané spisové dokumentaci lze nalézt varianty odpovídající sledovaným a zjišťovaným tematickým okruhům a kritériím, které byly následně zpracovány do záznamového archu*** určeného ke snadnější orientaci obou vybraných skupin klientů.

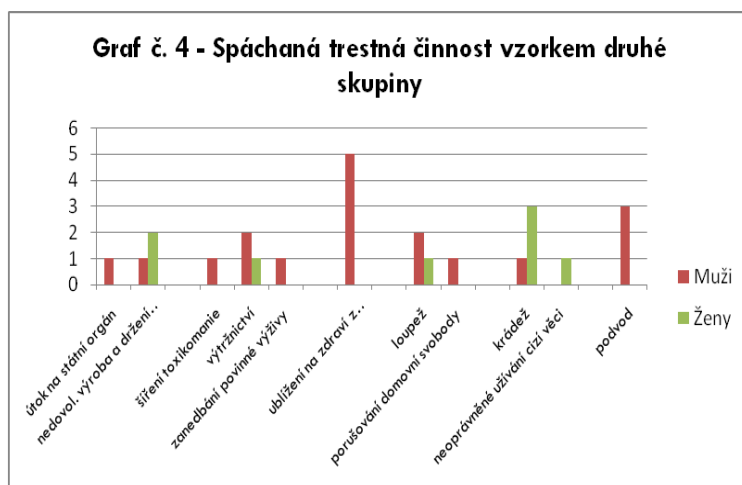
Klienty PMS lze řadit mezi nedobrovolné klienty, kteří přicházejí za probačními pracovníky na základě uloženého trestu OPP nebo u kterých bylo rozhodnuto o příslušném trestu a současně nad nimi byl vysloven dohled probačního úředníka. Klienti obou sledovaných a porovnávaných skupin se ve svém životě dopustili protiprávního jednání různého charakteru. V grafech č. 3 a 4 lze sledovat protiprávní jednání spáchané jednak vybraným vzorkem klientů první skupiny (viz. graf č. 3) a poté vybraným vzorkem skupiny druhé (viz. graf č. 4). U obou skupin je sledován typ a četnost trestné činnosti, která je rozlišená a rozdělená podle pohlaví.

Dle přiloženého grafu

č. 3 můžeme sledovat, jaké trestné činnosti se dopustili pachatelé, kterým byl uložen trest OPP. **Ženy se nejčastěji dopustily** trestného činu **krádeže**, kterého se dopustilo **také nejvíce mužů**. Většina mužů se dopustila trestného

činu **krádeže a řízení vozidla bez řidičského oprávnění**. Celkový součet není totožný s počtem klientů vybraného vzorku, protože jeden klient současně spáchal trestný čin **řízení vozidla bez řidičského oprávnění** a trestný čin **ohrožení pod vlivem návykové látky**, dále jeden klient spáchal současně trestný čin **výtržnictví** a trestný čin **poškození cizí věci** a jeden klient se dopustil vedle trestného činu **krádeže** také trestného činu **neoprávněné užívání cizí věci**.

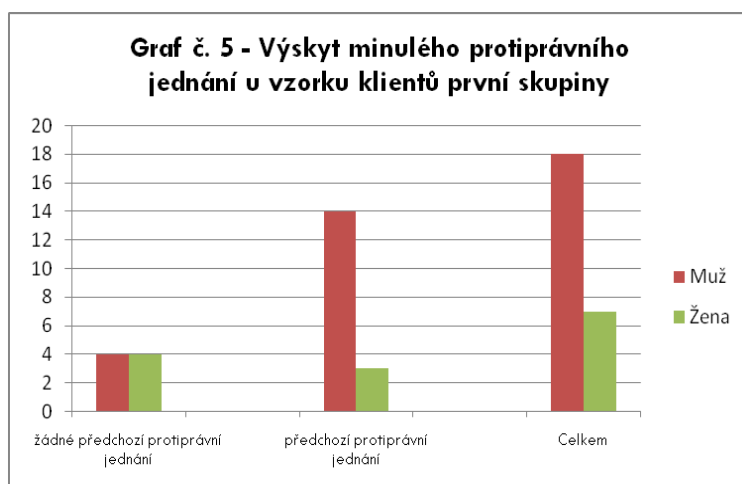

Graf č. 4 ukazuje, že v případě vybraného vzorku druhé skupiny **se mužská populace** nejčastěji dopustila trestného činu **ublížení na zdraví z nedbalosti** a trestného činu **podvodu**, následovaného trestnými činy **výtržnictví** a **loupeže**. **Ženám** zkoumaného vzorku druhé skupiny byl

probační dohled udělen nejčastěji za trestný čin krádeže a za trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů.

I v druhém vybraném vzorku klientů neodpovídá celkový součet spáchaných trestných činů počtu vybraných klientů, protože jeden klient současně spáchal trestný čin *krádeže* a trestný čin *neoprávněného užívání cizí věci*.

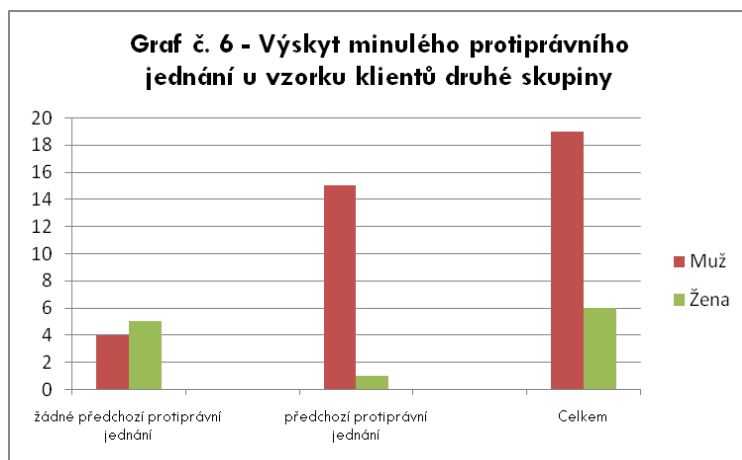
U vybraných sledovaných a porovnávaných skupin byla při analýze spisové dokumentace *věnována pozornost osobnosti jednotlivých klientů ve vztahu k jejich předchozím sociálně-patologickým projevům*. Spisová dokumentace klientů obou skupin zahrnuje údaje o tom, zda se daný jedinec v minulosti dopustil či nedopustil protiprávního jednání. Tento údaj je jednoduše zjistitelný, protože spisová dokumentace klientů PMS

obsahuje opis z rejstříku trestů, popř. je v rámci prováděné spolupráce tento údaj zjišťován.

Z přiloženého grafu č. 5, který sleduje četnost předchozího protiprávního jednání u klientů první skupiny lze odvodit, že pouhých 8 klientů (4 muži a 4 ženy)

z celkového počtu vzorku první skupiny se v minulosti *nedopustilo žádného protiprávního jednání*. Zbylých 17 klientů

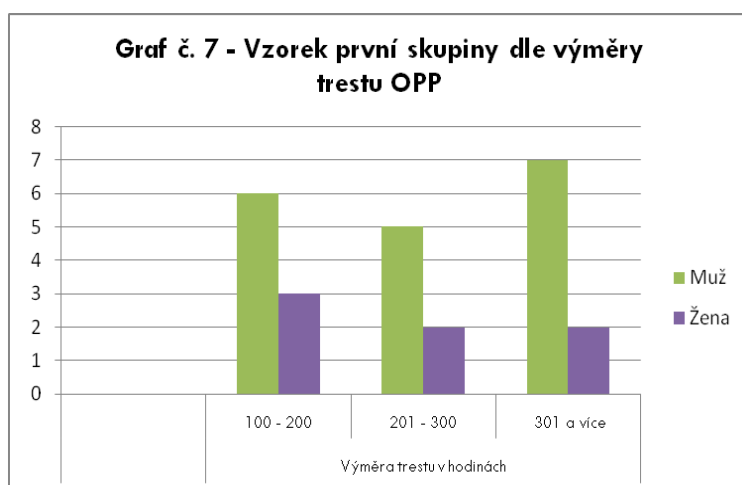
(14 mužů a 3 ženy) mělo ve spisové dokumentaci uvedeno, že *se v minulosti protiprávní jednání dopustili*.

Graf č. 6 sleduje výskyt stejného jevu jako graf č. 5, ale tentokrát u vybraného vzorku druhé skupiny. Zde je patrné, že pouze 9 osob (4 muži a 5 žen) se z celkového sledovaného vzorku *nedopustilo žádného protiprávního jednání* v minulosti. *Vybraný vzorek druhé skupiny zahrnoval 16 jedinců*

(15 mužů a 1 ženu), u kterých spisová dokumentace obsahuje záznam o **předchozím protiprávním jednání**.

Graf č. 7 popisuje **první skupinu z hlediska výměry trestu** OPP, který se ukládá v hodinách a graf č. 8 **sleduje délku zkušební doby**, na kterou je klientům druhé skupiny uložen dohled probačního úředníka.

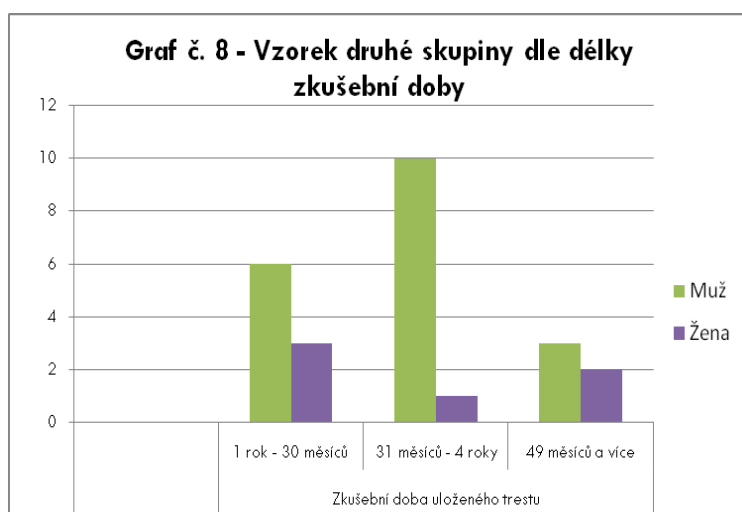
Graf č. 7 ukazuje, že největší počet mužů (7) z vybraného vzorku této skupiny měl

povinnost vykonat trest obecně prospěšných prací v maximálním možném rozmezí, tj. 301 – 400 hodin. Vybraný vzorek žen byl odsouzen k maximálnímu rozmezí hodin v počtu 2 žen. Nejvíce vybraných a sledovaných žen (3) mělo uloženo nejnižší rozmezí

hodin, tj. 100 – 200 hodin. Nejnižší rozmezí hodin trestu OPP bylo uloženo druhému největšímu počtu vybraného vzorku sledovaných mužů, který je tvořen 6 muži z celkového počtu.

Z grafu č. 8 je zřetelné, že nejpočetnější část vybraného vzorku druhé skupiny jsou muži, kterým byla stanovena zkušební doba probačního dohledu na dobu 31 měsíců –

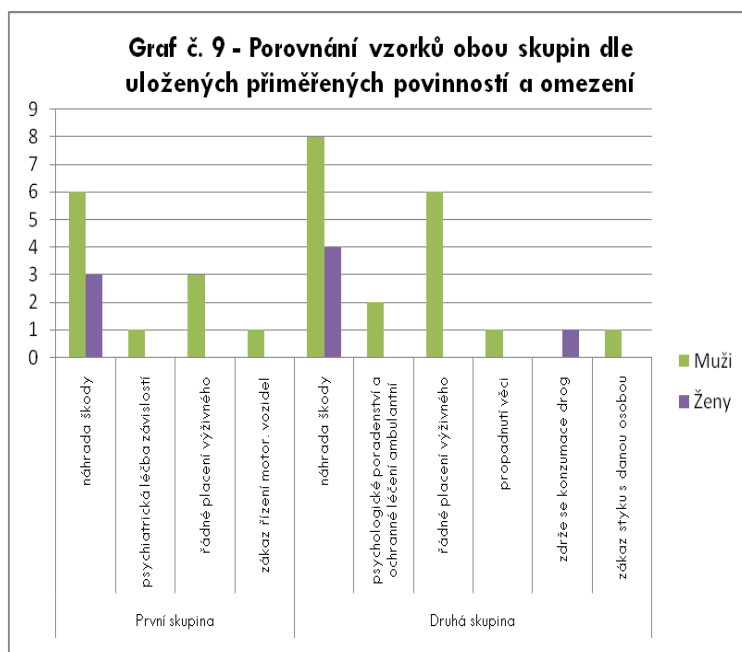
4 roky (10 mužů). Na dobu 31 měsíců – 4 roky byla odsouzena 1 žena. Zkušební doba od 49 měsíců a více let byla stanovena 3 ženám a 2 mužům. Polovina žen z vybraného vzorku druhé skupiny měla stanovenou zkušební dobu dohledu na období 1 roku – 30 měsíců.

Zkušební doba 1 roku – 30 měsíců byla uložena 6 mužům vybraného vzorku této skupiny.

Zkoumaný vzorek klientů obou skupin zahrnuje ve spisové dokumentaci ***záznam o uložených přiměřených povinnostech a omezeních***, na jejichž dodržování dohlíží probační pracovníci.

Z grafu č. 9 je možné vyčíst, že o uložení přiměřených povinností a přiměřených omezení bylo rozhodnuto u 14 klientů první skupiny (11 mužů a 4 ženy), přičemž soudce nejčastěji odsouzenému uložil povinnost ***nahradit škodu způsobenou spáchanou trestnou činností*** (6 mužů a 3 ženy). U mužské populace následně převažovala povinnost ***řádně platit výživné*** (3 muži), účastnit se ***psychiatrické léčby závislosti*** (1 muž) a ***zákaz řízení motorových vozidel*** (1 muž).

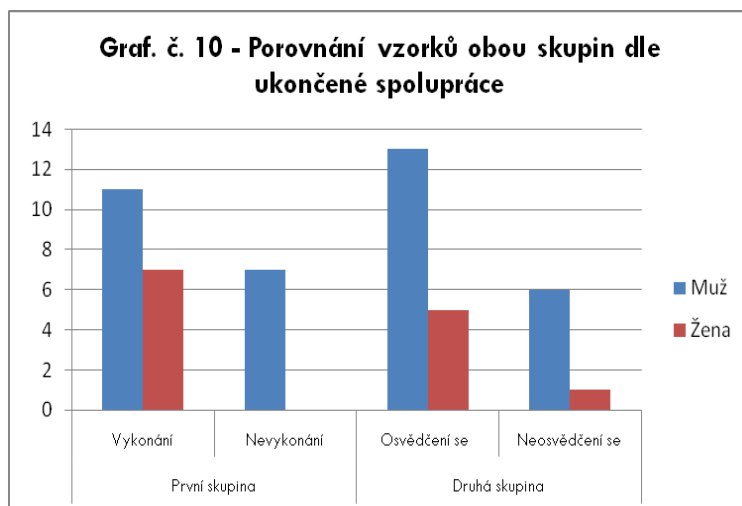
U vybraného vzorku druhé skupiny bylo vedle odsouzení jedince rozhodnuto

soudcem o uložení přiměřených povinností a přiměřených omezení u 22 klientů (17 mužů a 5 žen). I u této skupiny rozhodl soudce nejčastěji o povinnosti ***nahradit škodu způsobenou trestným činem*** (8 mužů a 4 ženy). Jednomu odsouzenému muži byla současně uložena povinnost nahradit škodu a soudce u něj rozhodl o ***propadnutí věci***, která byla

v jeho vlastnictví a kterou byl spáchán trestný čin. U mužů dále převažovala povinnost ***řádně platit výživné*** (6 mužů) a vyhledat ***psychologické poradenství nebo ochranné léčení ambulantní formy*** (2 muži). Poslední a jediná žena ze zkoumaného vzorku druhé skupiny měla uloženu povinnost ***zdržet se konzumace drog***.

Graf č. 10 vzájemně porovnává obě skupiny z hlediska ukončení spolupráce. *Spolupráce klientů první skupiny je časově omezena na dobu jednoho roku.* V této době je klient povinen vykonat trest v určené výměře a měl by plnit uložené povinnosti. *U vybraného vzorku klientů první skupiny bylo* na základě studia spisové dokumentace

zjištěno, že 18 klientů (11 mužů a 7 žen) trest OPP ve stanovené době vykonalo. Tento trest nebyl vykonán pouze mužskou populací v počtu 7 klientů.

Součástí spisové dokumentace klientů druhé skupiny je odsuzující rozsudek, v němž je určena zkušební

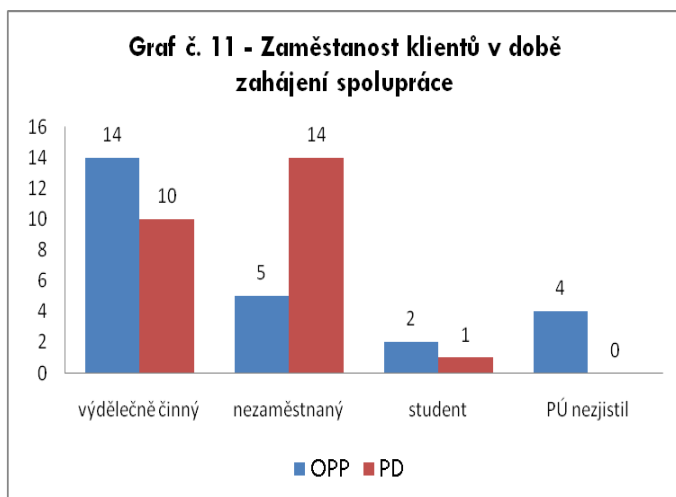
doba, ve které by měli vést řádný život, plnit uložené povinnosti a následně podává probační úředník zprávu soudu o osvědčení či neosvědčení klienta ve stanovené zkušební době. Z provedené analýzy bylo zjištěno, že *probační úředník podal návrh o osvědčení se u 13 mužů a 5 žen a návrh o neosvědčení byl podán u 6 mužů a 1 ženy.*

5.5 Získaná data a jejich interpretace

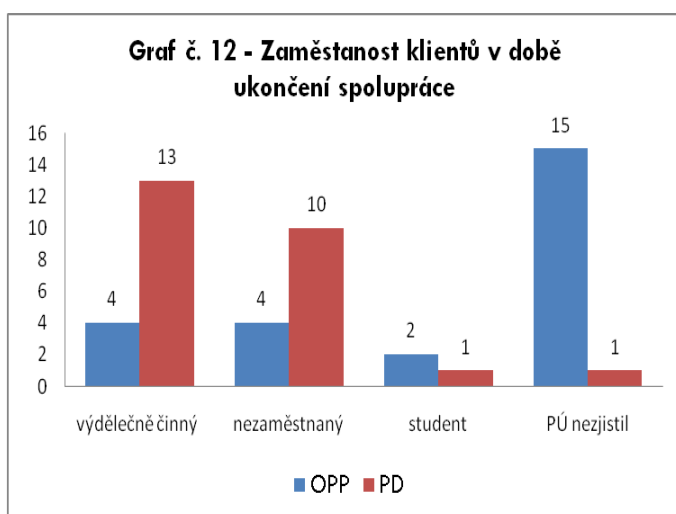
Nejprve budou vyhodnocena data získaná z analýzy spisové dokumentace a poté budou vyhodnoceny informace, postřehy a poznatky získané z metody řízeného rozhovoru. *Analýza spisové dokumentace byla vypracována na 25 klientech první skupiny a 25 klientech skupiny druhé.* Každý klient je zvlášť zaznamenán a zaevidován do záznamového archu, který se skládá ze čtyř okruhů a jednoho specifického okruhu, který se vztahuje jednak k trestu OPP a jednak ke klientům s uloženým probačním dohledem. Následně budou v grafické podobě předloženy údaje získané ze spisové dokumentace obou skupin klientů a budou mezi sebou vzájemně porovnány.

Dále budou *předloženy výsledky zjištěné při realizovaných řízených rozhovorech, které byly provedeny s úředníky probační a mediační služby.* Každá otázka řízeného rozhovoru bude zvlášť vyhodnocena. Při vyhodnocení každé otázky dojde ke shrnutí osobních názorů a informací, které byly touto metodou zjištěny a zaznamenány.

5.5.1 Vyhodnocení analýzy spisové dokumentace

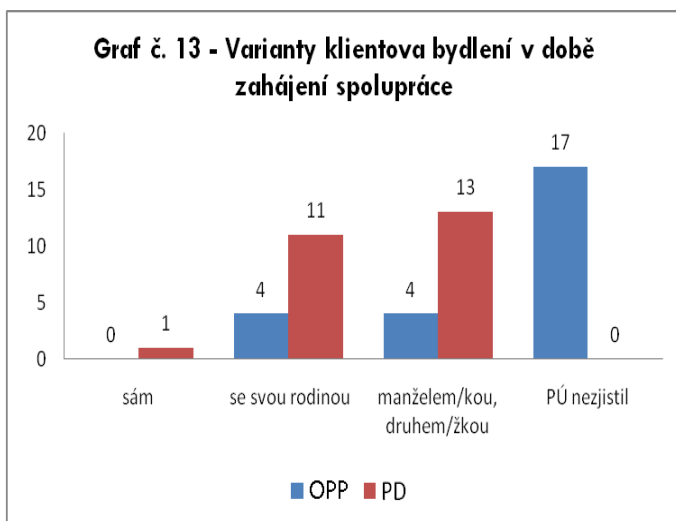
klientů.

osobního kontaktu s PÚ. PÚ především dohlíží na kontrolu a výkon trestu OPP ve sjednané organizaci, proto *při závěrečné zprávě soudu nemusí být osobní informace o klientovi, tj. o zaměstnanosti, zjišťovány, zaevidovány a zohledňovány*. Naproti tomu spolupráce PÚ a klientů *druhé skupiny je založena na pravidelném osobním setkávání, proto je možné při ukončení jejich spolupráce nalézt ve spisové dokumentaci poznatky související s klientovou zaměstnaností*.

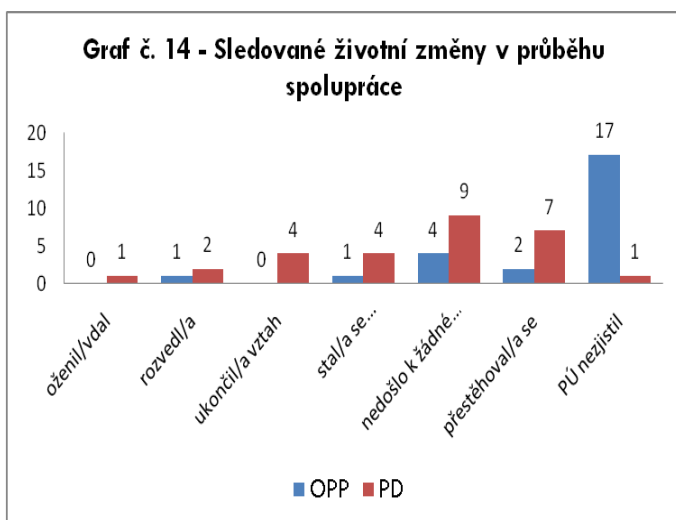
Graf č. 11 předkládá *poznatky o klientově zaměstnanosti, kterou probační úředník (dále jen „PÚ“) zjišťuje při zahájení spolupráce a zároveň při jejím ukončení*. Lze si všimnout, že v době zahájení spolupráce jsou tyto údaje o zaměstnanosti zjišťovány a zjištěny ve většině případů zkoumaného vzorku obou skupin

Graf č. 12 porovnává obě skupiny klientů a ověřuje, zda jsou stejné údaje z grafu č. 11 zjišťovány a zjištěny při závěru spolupráce. Jak si lze povšimnout, *u více jak poloviny klientů první skupiny nezjistí PÚ v závěru spolupráce, zda došlo ke změně v oblasti zaměstnání*. Klienti první skupiny nemají povinnost pravidelného

Graf č. 13 předkládá přehled o dalším údaji, který může být v rámci zahájené spolupráce zjištěn PÚ a který je následně zaevidován ve spisové dokumentaci. Jak vyplývá z uloženého institutu trestu OPP, **hlavním úkolem PÚ je motivovat klienta k vedení řádného života** a dohlížet na výkon tohoto trestu. Můžeme tedy předpokládat,

že *informace o specifikách bydliště nemusí PÚ od klientů první skupiny zjišťovat*, protože tyto poznatky přímo neovlivňují výkon a realizaci tohoto trestu. Naproti tomu *u klientů druhé skupiny* je nutné navázat konstruktivní vztah, který je založen na pravidelném setkávání po dobu několika měsíců, mnohdy několika let, proto *je v průběhu realizovaných konzultací věnován prostor informacím o klientově bytové situaci*.

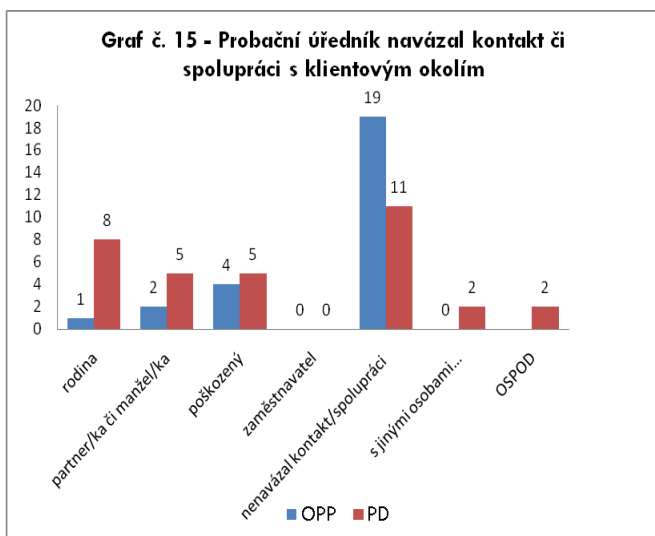
Graf č. 14 podává přehledný důkaz o tom, že *PÚ nemá možnost u klientů první skupiny sledovat změny*, které se ve stanovené době výkonu trestu OPP odehrály v jeho životě. Klienti s OPP totiž nemají povinnost docházet na pravidelné konzultace, při nichž by mohl být věnován prostor klientovým osobním prosbám, žádostem, ale i

realizovaným životním změnám.

Klienti druhé skupiny mají povinnost s PÚ spolupracovat průběžně a mají mu *sdělovat veškeré podstatné informace* související s jejich osobním životem, tedy *i se změnami, ke kterým mezi jednotlivými setkáními došlo*. V době realizovaného probačního dohledu může u klienta druhé skupiny dojít k několika životním změnám, proto neodpovídá celkový počet proběhlých změn počtu klientů vybraného vzorku druhé skupiny.

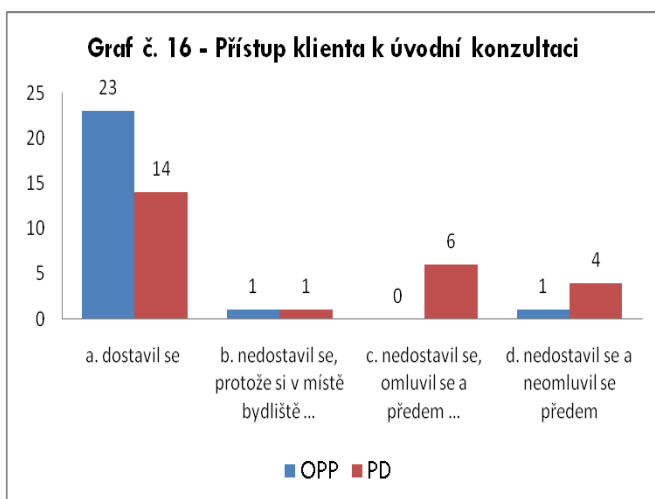
Graf č. 15 ukazuje, zda **PÚ při své práci navazuje kontakt s klientovým okolím**. U

téměř poloviny klientů druhé skupiny (tj. 11 klientů) nebyl navázán kontakt či spolupráce s nikým z jeho okolí. Zbývající a zároveň převažující část klientů umožnila PÚ kontaktovat či zahájit spolupráci nejčastěji s *rodinnými příslušníky nebo jejich partnery*. Vedle těchto osob došlo také k navázání kontaktu či k zahájení spolupráce s *osobami pracujícími na*

OSPODu a také s jedinci, kterým klienti s probačním dohledem způsobily újmu (tj. s *poškozenými*). Protože však **u klientů první skupiny nedochází k pravidelnému setkávání s PÚ**, při kterém by mohla být společně domluvena možnost zapojení blízkého okolí do spolupráce, **převažuje u** vybrané zkoumané **první skupiny** klientů **varianta nenavázal kontakt/spolupráci**. Jedincům, u kterých bylo s uložením trestu OPP současně rozhodnuto o povinnosti nahradit způsobenou škodu, kontroluje PÚ tuto uloženou povinnost, a proto v těchto případech nejčastěji navazuje kontakt či případnou spolupráci s *poškozeným*.

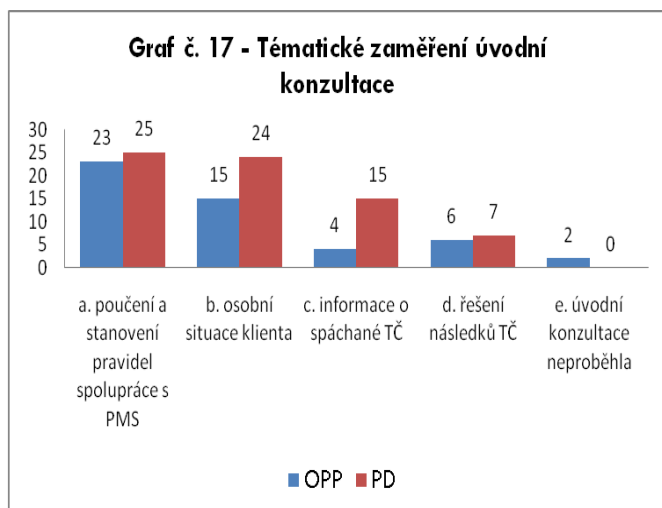
Graf č. 16 předkládá přehled o tom, zda úvodní konzultace proběhla v termínu určeném PÚ. Ze spisové dokumentace bylo zjištěno, že **úvodní konzultace proběhla u více jak poloviny klientů druhé skupiny a u téměř celého zkoumaného vzorku první skupiny**

na první naplánovaný termín. V některých případech mají PÚ problém obeslat klienty obou skupin, protože se na trvalé či přechodné adrese nezdržují, proto mnohdy musí od soudu nebo z centrální evidence dohledávat kontaktní adresu klientů. **Část klientů obou skupin** není schopna se na termín úvodní

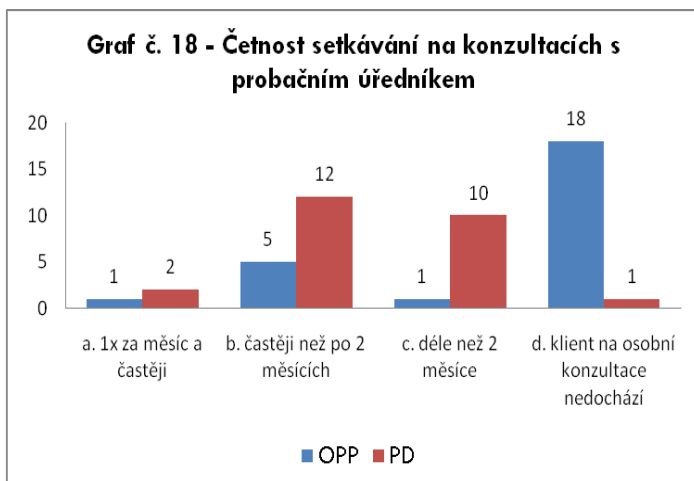
konzultace, který byl stanoven PÚ, dostavit, proto *využívají nejčastěji možnost telefonického hovoru, aby se omluvili a domluvili se na jiném vhodnějším termínu.*

V grafu č. 17 jsou předloženy témata, která mohou být v průběhu úvodní konzultace probírány PÚ a jeho klientem. ***PÚ mají povinnost své klienty, at' už s uloženým trestem OPP či probačním dohledem, vždy poučit bezprostředně při zahájení spolupráce o pravidlech a povinnostech,*** které se k danému institutu vztahují. Proto u

obou skupin vzorku klientů byl největší prostor úvodní konzultace věnován *poučení a stanovení pravidel spolupráce s PMS*. Pouze ve dvou případech vzorku první skupiny nedošlo k poučení, protože úvodní konzultace vůbec neproběhla.

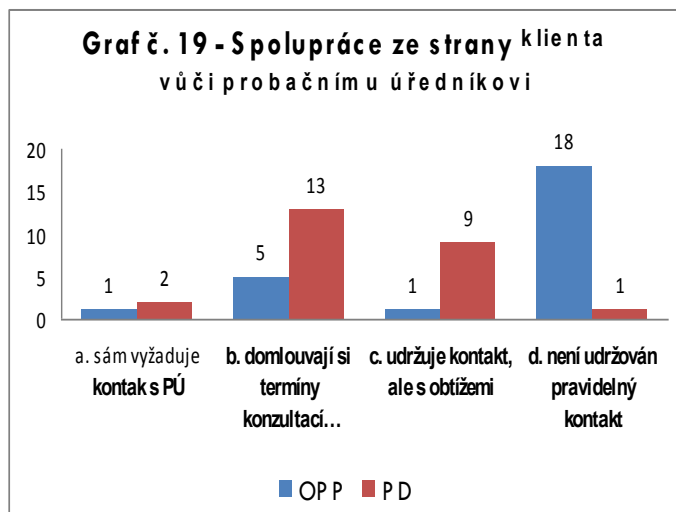
Více jak polovina klientů první skupiny byla ochotna v průběhu úvodní konzultace hovořit o své osobní situaci, tedy sdělila pracovníkovi další údaje související např. s jejich bydlištěm, zaměstnáním, rodinnou či bytovou situací. O této oblasti hovořil téměř celý vzorek klientů druhé skupiny. Více jak polovina klientů s probačním dohledem hovořila v úvodní konzultaci o *spáchané TČ* a jen malá část klientů druhé skupiny řešila možnosti a *řešení následků TČ*. ***PÚ mají však možnost věnovat se těmto oblastem v průběhu dalších opakovaných a průběžných setkávání s klienty s probačním dohledem.*** Naproti tomu ***klienti první skupiny při úvodní konzultaci nejsou otevřeni přímé komunikaci o spáchané TČ a jejímu odčinění,*** tedy řešení následků TČ. Tyto oblasti jsou většinou probírány s těmi klienty první skupiny, kterým byla vedle trestu OPP uložena náhrada škody.

Graf č. 18 sleduje četnost setkávání PÚ se svými klienty. Tento údaj je zjistitelný ze spisové dokumentace, protože po každé proběhlé konzultaci provede PÚ ze setkání záznam, který zakládá do spisu. Z grafu č. 18 **je zřetelné, že značná část první skupiny klientů na osobní konzultace nedochází.**

Většina klientů vzorku první skupiny se dostaví na úvodní konzultaci k PÚ, kde je PÚ seznámí s pravidly uloženého trestu a s povinnostmi, které se k němu vztahují. V této úvodní, popř. nejpozději v další dojde ke sjednání místa výkonu trestu OPP, kam se má klient do stanovené doby dostavit k projednání podmínek výkonu trestu a následně zde trest v určené míře vykonává či nevykonává. **Tento vzorek nevyužívá možnost docházet na pravidelné konzultace k PÚ,** při nichž by mu sděloval svá přání, problémy, dovednosti, úspěchy, aj.

Klienti druhé skupiny mají uložen dohled probačního úředníka, při kterém je jim **současně uložena povinnost vést řádný život a pravidelně docházet na společné konzultace.** Ze spisové dokumentace tohoto vzorku klientů lze dohledat, že **v úvodu spolupráce byl vzájemný kontakt častější** a poté se u většiny zkoumaného vzorku ustálila společná setkání na dobu **častější než za 2 měsíce** (12 klientů s PD), popř. byla setkání rozložena do doby **delší než 2 měsíce** (10 klientů s PD). **Termíny společných konzultací domlouvá PÚ se svými klienty** dle jejich **pracovních, popř. osobních** možností a také dle **úkolů a povinností,** které v průběhu stanoveného dohledu zapracovávají do probačního programu, který by měli společně a pravidelně vyhodnocovat. Jeden klient tohoto vzorku **na osobní konzultace nedochází,** což je považováno za závažné porušování podmínek dohledu. Tento klient byl písemně obeslán, aby svůj přístup změnil a na konzultace začal docházet, v opačném případě byl upozorněn, že PÚ informuje soud o závažném a opakovaném porušování podmínek probačního dohledu.

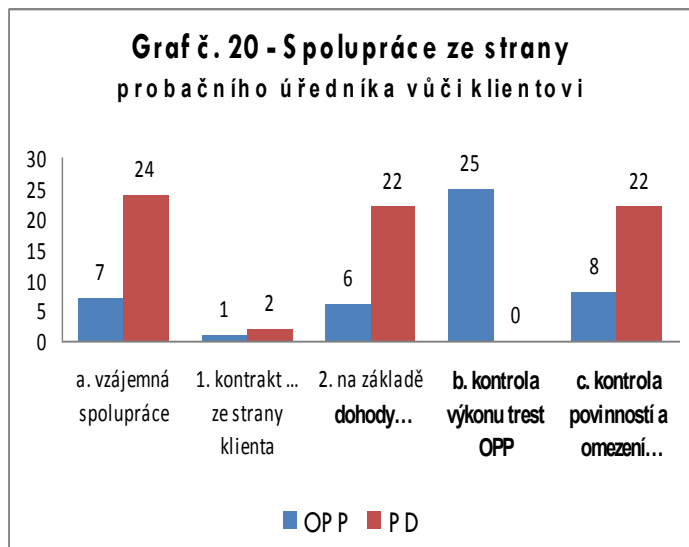

Graf č. 19 se zaměřuje na to, jakým způsobem je realizována spolupráce ze strany klienta vůči probačnímu úředníkovi. Z předcházejícího grafu č. 18 vyplývá, že **značná část vybraného vzorku první skupiny na osobní konzultace nedochází**, proto také v grafu č. 19 **převažuje u značné části klientů s OPP varianta není udržován**

pravidelný kontakt.

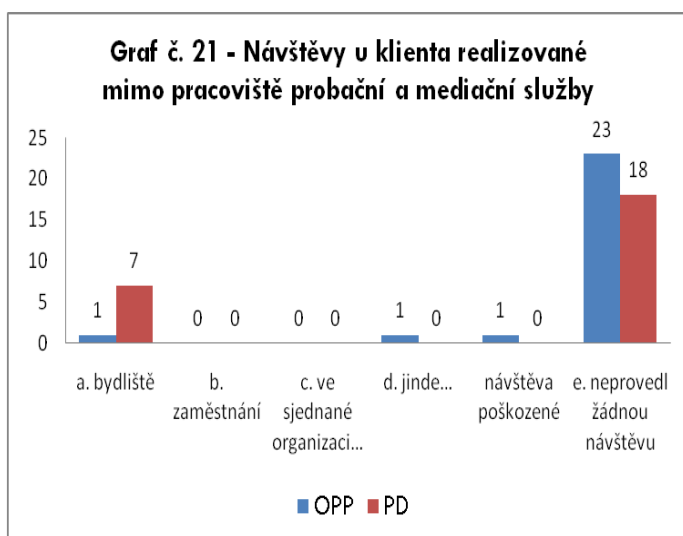
Jak z předcházejícího grafu č. 18 vyplývá, s většinou klientů druhé skupiny je pravidelný kontakt udržován. Z vybraného vzorku druhé skupiny bylo zjištěno, že PÚ jsou nejčastěji v kontaktu s klienty, kteří si s nimi *domlouvají termíny konzultací*, jež jsou *schopni respektovat a dodržovat bez obtíží*. PÚ navazují kontakt a spolupráci také s jedinci, kteří jsou problematictí, mnohdy nejsou dostatečně tolerantní a soudní, což se odráží také na realizované spolupráci. Proto také **téměř 1/3 klientů druhé skupiny je řazena k jedincům, kteří udržují kontakt, ale s obtížemi**. Jeden klient vybraného vzorku druhé skupiny neudržuje pravidelný kontakt ani po opakovaných písemných výzvách, což se považuje za hrubé porušení podmínek dohledu. Klient má povinnost informovat PÚ o zásadních změnách, postojích a potřebách a má také povinnost docházet na pravidelné konzultace, kde je vymezen prostor pro předávání informací. To, že **PÚ nemá možnost klienta vidět, konzultovat s ním a neví nic o jeho osobním a pracovním životě** a o dalších oblastech, může být **chápáno jako vědomé porušování podmínek dohledu a také porušení podmínky vedení řádného života**. O výše uvedeném rizikovém chování informuje PÚ soud, který může rozhodnout o neosvědčení se klienta a o následné přeměně trestu v nepodmíněný trest odnětí svobody, a to i před skončením zkušební doby. **Je tedy v zájmu klienta pravidelné konzultace dodržovat a také respektovat veškeré uložené povinnosti a omezení.**

Graf č. 20 ukazuje, jakým způsobem je realizována spolupráce ze strany probačního úředníka vůči klientovi. **PÚ je především uloženo kontrolovat u klientů první skupiny výkon trestu OPP** (25 klientů). Vedle kontroly výkonu trestu OPP, *kontrolují* PÚ u klientů první skupiny *dodržování uložených povinností či omezení*. Pouze necelá 1/3 klientů (7 klientů s OPP) první skupiny s PÚ *vzájemně spolupracuje* na základě společně domluvených a stanovených pravidel.

Mimo jednoho klienta z vybraného vzorku druhé skupiny, jsou všichni ochotni přistoupit na navrženou *vzájemnou spolupráci* (24 klientů s PD). Vzájemná spolupráce má v těchto případech především podobu *společné dohody* (22 klientů s PD), při níž jsou oběma subjektům vztahu určena pravidla a povinnosti. **U klientů druhé skupiny**, kterým byly uloženy *přiměřené povinnosti či omezení* (22 klientů s PD), *kontroluje* při spolupráci jejich *dodržování a výkon*. U těch klientů, *kteří docházejí na pravidelné konzultace*, popř. jsou v kontaktu s PÚ **je nejčastěji spolupráce založena na vzájemné spolupráci**.

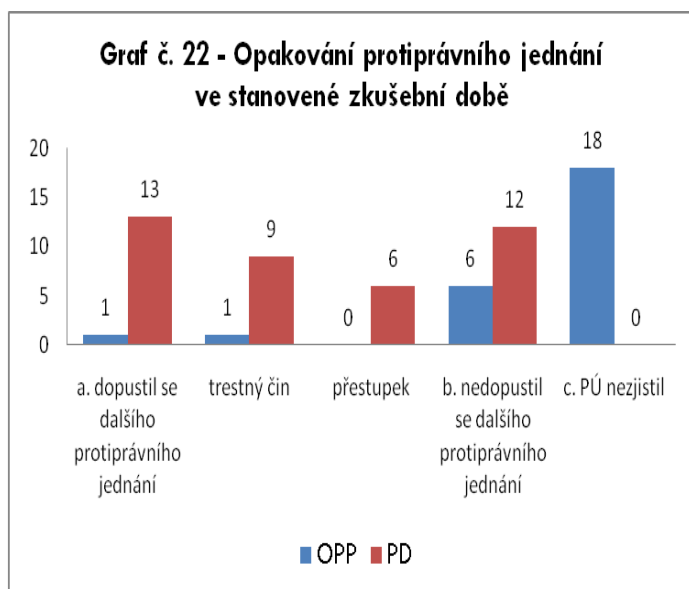
Graf č. 21 se zaměřuje na návštěvy, které byly realizovány PÚ při spolupráci s vybraným vzorkem klientů obou skupin. Lze si všimnout, že **k realizaci návštěv mimo pracoviště PMS nedochází**. U klientů první skupiny vybraného vzorku provedl PÚ návštěvu pouze jednoho klienta v místě *bydliště* a jedna návštěva byla provedena u osoby *poškozené*, které klient způsobil škodu.

Protože je **spolupráce s klienty druhé skupiny komplexnější a průběžná**, je zde

větší prostor pro realizaci návštěv mimo pracoviště PMS. Avšak, jak je dokázáno na vybraném vzorku druhé skupiny, **v praxi k těmto návštěvám příliš nedochází.** PÚ za dobu spolupráce navštívili necelou 1/3 klientů druhé skupiny (7 klientů s PD), a to v místě jim dobře známém, tj. v místě jejich bydliště.

PÚ uvádějí, že oni sami nejčastěji využívají ve své praxi návštěvy v klientově běžném prostředí, tj. v místě jejich bydliště. Těchto realizovaných návštěv nebývá příliš uskutečněno v důsledku značné časové zaneprázdněnosti PÚ a z důvodu mnoha administrativních úkonů, které se vztahují k osobnosti jednoho pracovníka PMS. Současně se také setkávají s klienty, kteří odmítají realizaci návštěv v bydlišti a berou to jako značný zásah do svého soukromí. V těchto případech se **PÚ snaží toto odmítnutí ze strany klienta respektovat a do jejich osobního rodinného života nevstupují.**

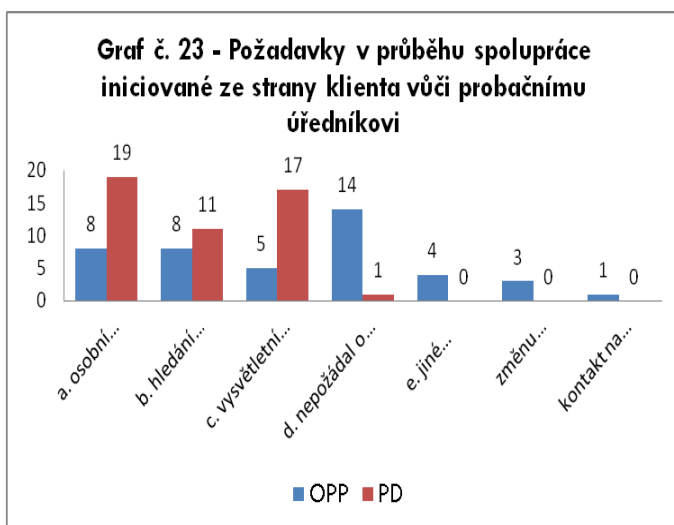

Ve spisové dokumentaci byla sledována informace o případném opakování protiprávního jednání a získané výsledky jsou shrnuty **v grafu č. 22.** U značné části (18 klientů s PD) vybraného vzorku **klientů první skupiny byla spolupráce omezena** na pouhou kontrolu výkonu trestu OPP **a PÚ neměl možnost navázat osobní**

spolupráci se svými klienty. Proto také u značné části (18 klientů s PD) klientů první skupiny **nemohl PÚ zjistit, zda se klient** ve stanovené době *dopustil dalšího protiprávního jednání* či nedopustil. K objasnění této oblasti by mohly přispět státní instituce a orgány činné v trestním řízení, což se odvíjí od rychlosti jejich rozhodování a od schopnosti předávat tyto zjištěné údaje o odsouzených dalším institucím (např. PMS).

Klienti vybraného vzorku druhé skupiny jsou průběžně PÚ kontrolováni, jsou s nimi **v pravidelném osobním kontaktu,** proto také může být při společných konzultacích věnován čas a prostor sdělování těchto informací. Z vybraného vzorku **klientů druhé skupiny se větší část** (13 klientů s PD) ve stanovené zkušební době **dopustila dalšího protiprávního jednání,** přičemž dva klienti spáchali současně *přestupek a trestný čin.*

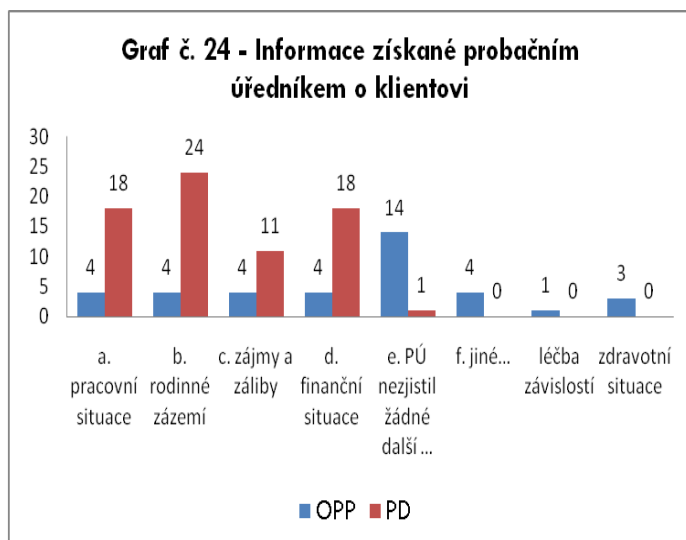
Graf č. 23 se snaží předložit přehled o tom, zda byla v průběhu spolupráce ze strany klienta vyvinuta iniciativa a snaha zjistit další poznatky a informace. Celkem **14**

klientů vybraného vzorku první skupiny nepožádalo PÚ o žádné další informace či vysvětlení. Zbylých 11 klientů této skupiny požádalo PÚ o *osobní poradenství*, které souviselo nejčastěji s jejich zaměstnáním, bytovou či rodinnou situací. Značná část klientů potřebovala od PÚ poskytnutí rady, pomoci či chtěla vyslechnout

v případech, kdy *hledali zdroje vedoucí k řešení jejich problému*. Někteří klienti první skupiny od PÚ očekávali *vysvětlení právního charakteru*, např. jak mají postupovat při rozvodu, při žádosti o dávky státní sociální podpory, při nájmu bytu, aj. Tři klienti *požádali* PÚ v průběhu spolupráce *o změnu místa výkonu trestu OPP* a jeden klient se *svěřil* PÚ *s problémem se závislostmi* a požádal o kontakt na ambulantní pracoviště.

U druhé skupiny byl ze strany klientů **největší zájem o osobní poradenství, vysvětlení právních věcí** a dále požadovali od PÚ podporu při *hledání zdrojů možného řešení problémů*, ke kterým patřily problémy rodinného, zdravotního či pracovního charakteru. Pouze jeden klient *nepožádal PÚ o žádné další informace*, pomoc či podporu, protože se jednalo o klienta, který již od počátku spolupráce nedodržoval podmínky dohledu.

Graf č. 24 se zabývá *dalšími oblastmi*, které na základě svých zkušeností, poznatků a znalostí získal PÚ o osobě klienta. **Tyto informace nezjistil PÚ od 14 klientů první skupiny.** Od zbylých klientů první skupiny se dozvěděl další poznatky související s jejich *pracovní, rodinnou či finanční situací*. Tato část klientů se pochlubila se svými *zájmy a*

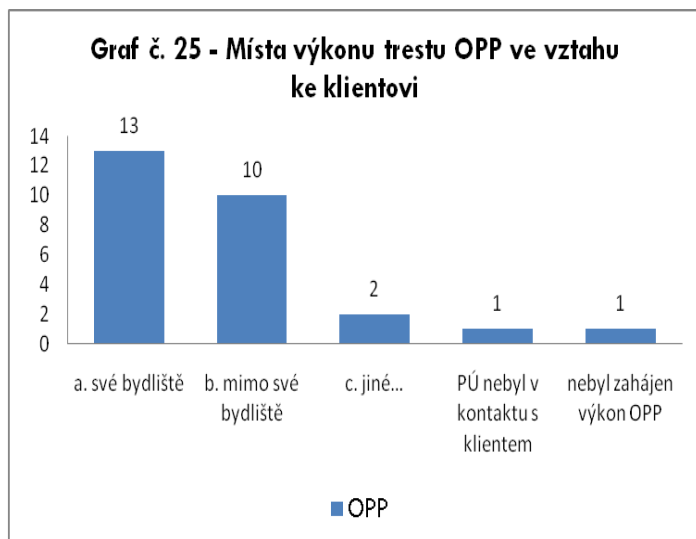
zálibami, svěřila se se svými *zdravotními obtížemi* a také *upozornila na nutnou léčbu závislosti*.

O všech zmiňovaných oblastech se PÚ dozvěděl od klientů druhé skupiny, kteří především hovořili o své *rodinné situaci* a dále o oblastech jako je *zaměstnání, zájmy, finance*, aj.

5.5.1.1 Specifické oblasti sledované u klientů první skupiny

První sledovaná oblast se zaměřuje na místo výkonu trestu OPP. V grafu č. 25 můžeme sledovat, že *počet klientů vykonávajících uložený trest OPP v místě svého*

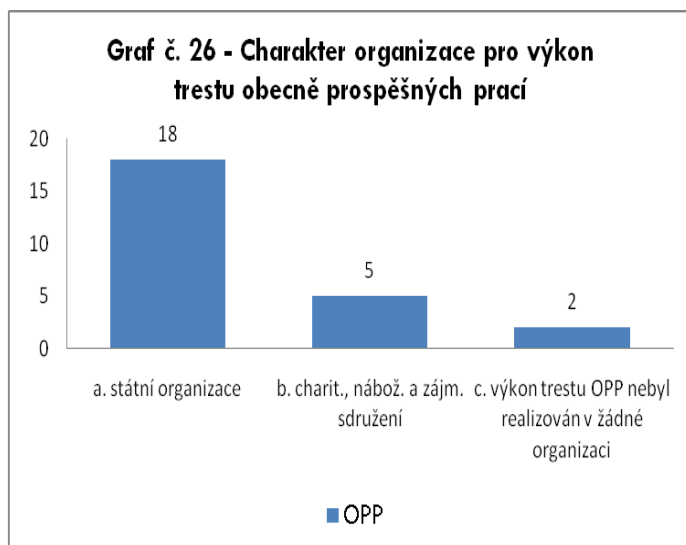

bydliště (13 klientů) a mimo své bydliště (10 klientů) je vyrovnaný.

PÚ k tomu uvádějí, že se setkávají s klienty, kteří chtějí vykonat trest co nejbližší svému bydlišti, nechtějí nikam dojíždět a nevadí jim, když je někdo z bydliště při výkonu pozná. PÚ však také přicházejí do kontaktu s klienty, kteří mají zcela opačný názor a chtějí vykonávat trest OPP mimo své bydliště,

protože nechtějí být okolím poznání a sledování při výkonu trestu, proto jsou ochotni za poskytovatelem trestu dojíždět z místa svého bydliště.

Pouze u dvou klientů vybraného vzorku nebylo zjištěno místo výkonu trestu OPP, protože jeden klient *nebyl s PÚ v kontaktu* při hledání poskytovatele, našel si ho sám a domluvil si s ním podmínky výkonu trestu individuálně. Druhý klient si podmínky ke

sjednání poskytovatele s PÚ nevyjednal a *výkon trestu OPP nebyl u poskytovatele zahájen.*

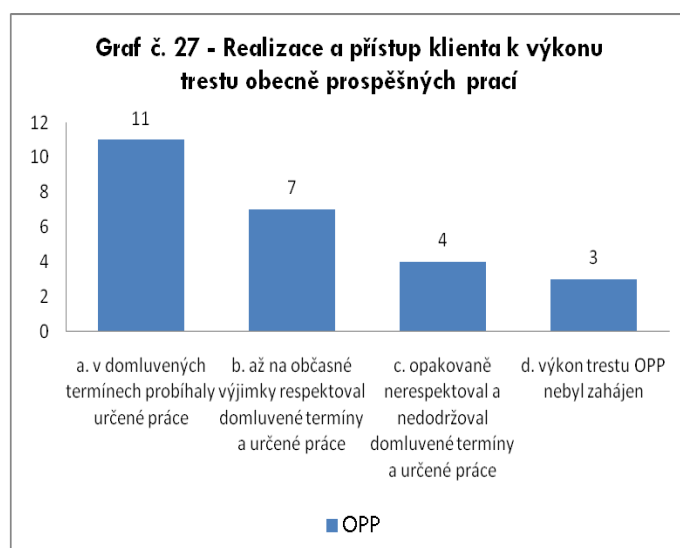
Druhá specifická oblast, která byla při analýze spisové dokumentace sledována, je *charakter organizace* pro výkon trestu OPP. Graf č. 26 ukazuje, že *většina klientů* (18 klientů) vybraného vzorku *vykonávala*

uložený trest ve *státních organizacích*. Jednalo se především o úřady městských částí,

v rámci nichž byly vykonávány úklidové a údržbářské práce pro danou obec. **Druhá část klientů** vybraného vzorku (10 klientů) vykonávala uložený trest v **nestátních organizacích, zájmových spolcích či nestátních neziskových organizacích**. Zde vykonávali také práce úklidové, údržbářské či pomocné. Jednalo se především o farní úřady, sportovní či zájmové organizace.

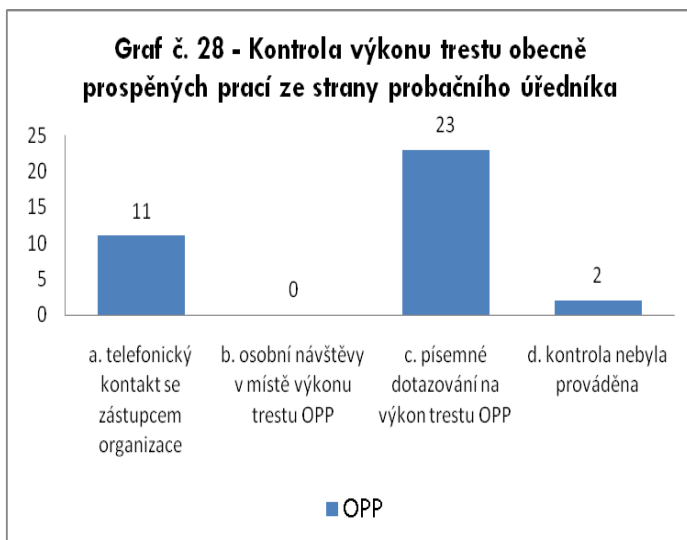
U dvou klientů vybraného vzorku *nedošlo k realizaci výkonu trestu OPP*. Jeden si podmínky domluvil individuálně, ale přidělené práce nevykonával zodpovědně, nedodržoval docházku a uložený trest nevykonával ve stanovené zákonné lhůtě. Druhý klient do sjednané organizace nenastoupil ani po výzvách a nedoložil žádné důvody, které by ho k tomu opravňovaly.

Následující specifická oblast se zabývá **přístupem klienta k výkonu uloženého**

trestu OPP, jak je předloženo **v grafu č. 27**. **Značná část** vybraného vzorku klientů OPP (11 klientů) **byla schopna respektovat pravidla a podmínky** vztahující se k výkonu trestu, tzn., že **v domluvených termínech probíhaly určené práce**. Sedm klientů při výkonu trestu **občas porušilo podmínky uloženého trestu**, které souvisely s docházkou, plněním

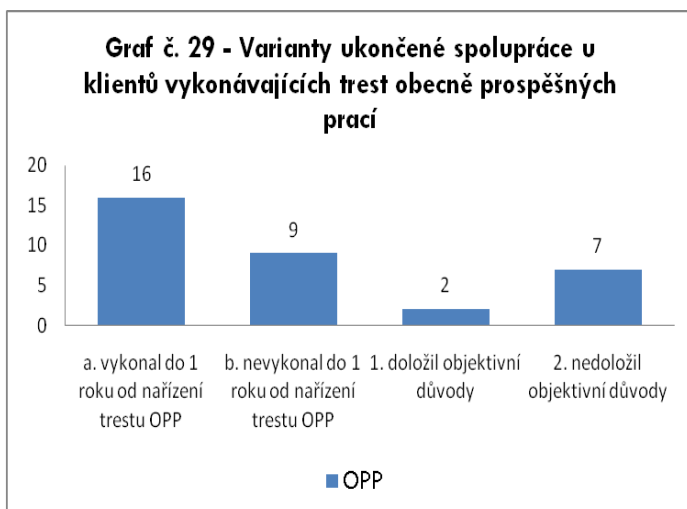
úkolů, kázní, aj. Avšak toto porušování se nedělo opakovaně, klient si ho uvědomoval, dokázal se omluvit a nadále *dokázal respektovat domluvené termíny a určené práce*. Zbýlých sedm klientů se jevilo problematicky. Čtyři ze sedmi opakovaně porušovali podmínky výkonu trestu a tři klienti dokonce po projednání podmínek alternativního trestu OPP nenastoupili do sjednané organizace.

klimentů realizována kontrola prostřednictvím písemného (e-mailového) dotazování PÚ na poskytovatele. Ve většině případů (11 klientů) bylo písemné dotazování doplňováno telefonickými hovory mezi PÚ a zástupcem poskytovatele. PÚ uvádějí, že z důvodu jejich časové zaneprázdněnosti není věnován prostor osobním návštěvám a kontrolám v místě výkonu trestu OPP, proto především využívají e-maily a telefonické kontakty s osobami,

Specifickou oblastí sledovanou ve spisové dokumentaci vybraného vzorku první skupiny je kontrola výkonu trestu OPP realizovaná PÚ. **Graf č. 28** předkládá *přehled o možných variantách kontrol realizovaných pracovníky PMS. Mimo jednoho klienta, u něhož kontrola nebyla prováděna, byla u celého vzorku*

kteřé přidělují klientům práci a dohlížíjí na výkon trestu.

skupiny jich celkem **16 vykonalo uložený trest do 1 roku od nařízení trestu OPP** a 9 klientů uložený trest do 1 roku nevykonalo.

Z devíti klientů, kteří uložený trest OPP nevykonali, doložili dva objektivní důvody, které souvisely s jejich zdravotním stavem. *Jednalo o osoby, které na základě doložení lékařské zprávy, byly uznány praceneschopnými, u kterých není výkon OPP možný.* U těchto jedinců soud rozhodne o tom, že výkon trestu OPP není možný a nedojde k přeměně trestu na trest nepodmíněný. Sedm jedinců, kteří trest nevykonali, *nedoložilo objektivní důvody.* Znamená to, že tito jedinci trest OPP nevykonali a porušovali podmínky výkonu

Závěrečná specifická oblast se zaměřuje na *varianty, na základě nichž může dojít k ukončení spolupráce* klienta s uloženým trestem OPP. **Graf č. 29** předkládá přehledně, že z vybraného vzorku klientů první

(např. docházku, kázeň, uložené práce, aj.). Soud v těchto případech přepočte počet neodpracovaných hodin a přeměnění je v nepodmíněný trest odnětí svobody.

5.5.1.2 Specifické oblasti sledované u klientů druhé skupiny

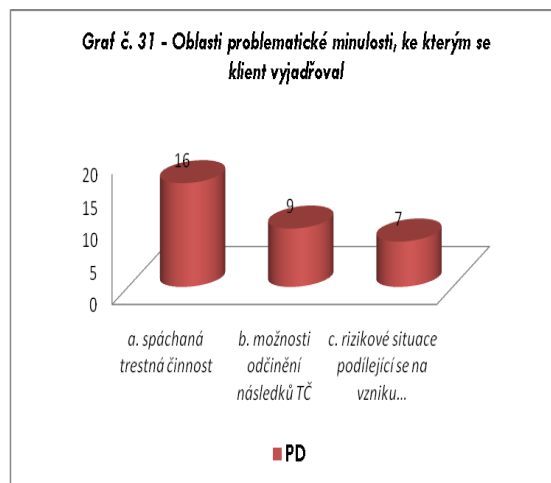
První specifický okruh se zaměřuje na *oblast otevřeného přístupu klienta* k otázkám problematické minulosti. **Z grafu č. 30** vyplývá, že *většina vybraného vzorku*

(19 klientů) druhé skupiny *je ochotna svěřit se PÚ o své minulosti*. Necelá $\frac{1}{4}$ klientů (6 klientů) se v průběhu spolupráce *nezmiňovala nebo nechtěla se svěřit o své problematické minulosti*.

Graf č. 31 se detailně zabývá *oblastmi, které byly*

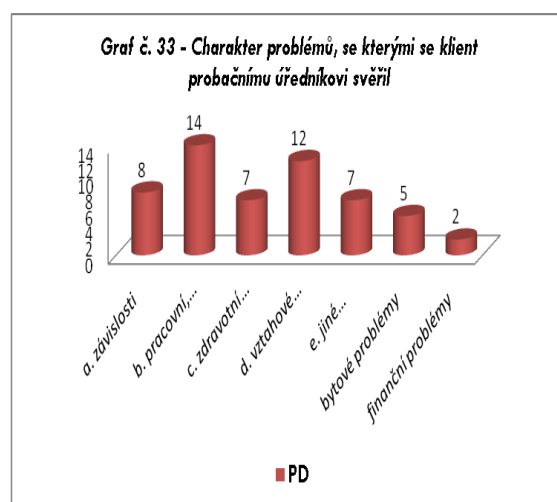
v průběhu konzultací diskutovány a které se vztahují k přístupu klienta a k jeho problematické minulosti. Nejpočetnější část druhé skupiny (19 klientů) byla ochotná *vracet se ke spáchané trestné činnosti*, popisovat ji, uvádět, co trestného klient provedl a za jakých okolností byl trestný čin spáchán. Jen devět klientů se současně chtělo aktivně zabývat *možnostmi odčinění následků jimi spáchané trestné činnosti* a pouze sedm klientů vybraného vzorku druhé skupiny se otevřeně vyjadřovalo *k rizikovým situacím podílejícím se na vzniku předcházejícího protiprávního jednání popř., které by mohly vyvolat novou následující trestnou činnost*.

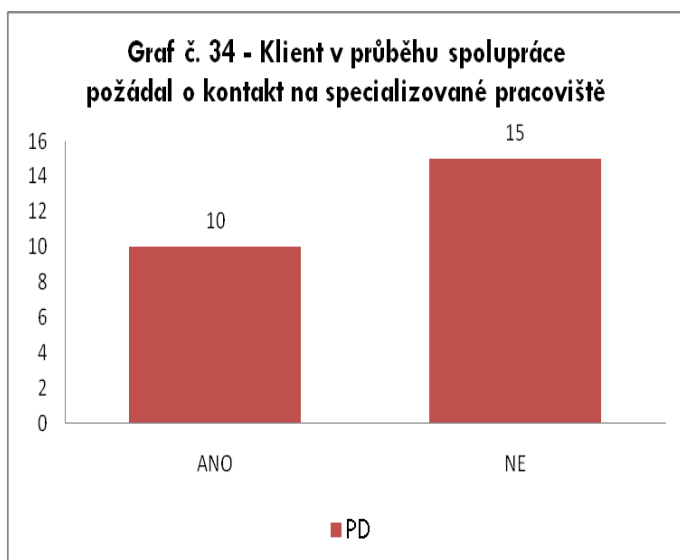

Další specifická oblast se zaměřuje na *schopnost otevřené komunikace*, při níž se klienti vybraného vzorku druhé skupiny svěřují PÚ se svými osobními problémy. Přehledně toto předkládá **graf č. 32**, v němž je patrné, že mimo pouhé dva klienty, **byla značná část klientů ochotna hovořit** v průběhu konzultací o

svých problémech. Největší část klientů (14 klientů) hovořilo *o problémech*, které souvisely s jejich *pracovním místem a pozicí* či s případnou *nezaměstnaností*. Významným problémem, o kterém hovořila nemalá část klientů (12 klientů) byly *vztahové či rodinné problémy*. Nelze také opomenout zastoupení problémů týkajících se *závislosti*, který si uvědomovalo a dokázalo nazvat problémem osm klientů vybraného vzorku. Pět klientů se svěřilo s finančními problémy, což se dalo předpokládat, protože tito jedinci měli nedostatečné či žádné příjmy ze zaměstnání, proto se často ocitli ve *finanční* tísní. Dva klienti, kteří měli obdobné problémy se zaměstnáním a s příjmy, museli také řešit problémy *bytové*. Konkrétní problémy, se kterými se klienti druhé skupiny svěřili, jsou upraveny **v grafu č. 33**.

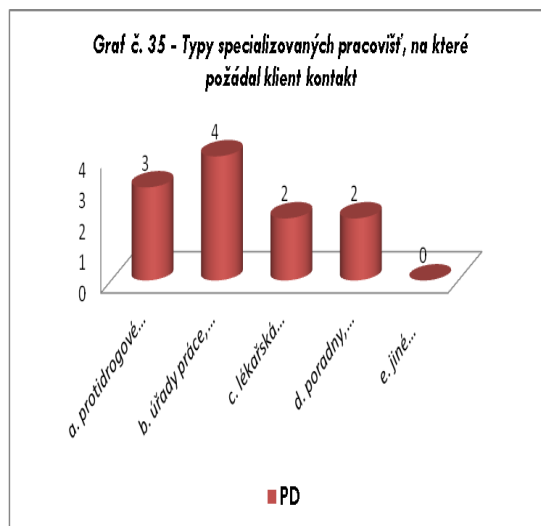

Následující specifická oblast se zabývá tím, zda klient *dokázal požádat PÚ o kontakt na specializované pracoviště*, které by mu mohlo pomoci při řešení jeho osobních, pracovních, vztahových či rodinných problémů nebo problémů, které souvisejí s jejich životním stylem (např. závislosti). **V předcházejících grafech č. 32 a 33 je jasně doloženo, že 23 klientů druhé skupiny dokázalo přiznat, že se potýká s problémem** různého charakteru, **který dokázali definovat a popsat** – uvědomili si, že se jedná o problém.

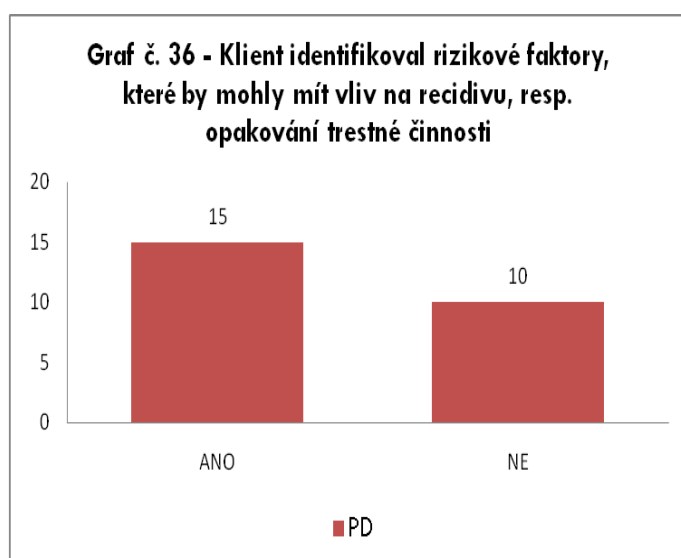

Jak ukazuje graf č. 34, tento problém však dokázala *ani ne polovina klientů vybraného vzorku druhé skupiny* (10 klientů) řešit tím, že se posunulo do další fáze a *požádalo PÚ o kontakt na specialistu*, který mu mohl pomoci s jeho specificky osobními problémy.

Z grafu č. 35 je patrné, že klienti vybraného vzorku druhé skupiny, kteří si dokázali uvědomovat problémy související s jejich pracovní situací požádali o kontakt na *úřady práce či agentury práce*. Ti, co si uvědomovali problémy související s jejich životními návyky a závislostmi, požádali o kontakt na *protidrogové pracoviště a komunity*. Dva klienti se zdravotními problémy požádali o kontakt na *lékařská zařízení či speciální lékaře* a dva klienti vyžadovali kontakt na *poradny a psychologická pracoviště*. Celkový počet klientů, kteří dokáží definovat své problémy a kteří je zároveň chtějí adekvátně řešit je deset, ale variant specializovaných pracovišť bylo vyhledáno jedenáct, protože jeden klient současně požadoval o kontakt na *úřad práce a na protidrogové pracoviště či komunitu*.

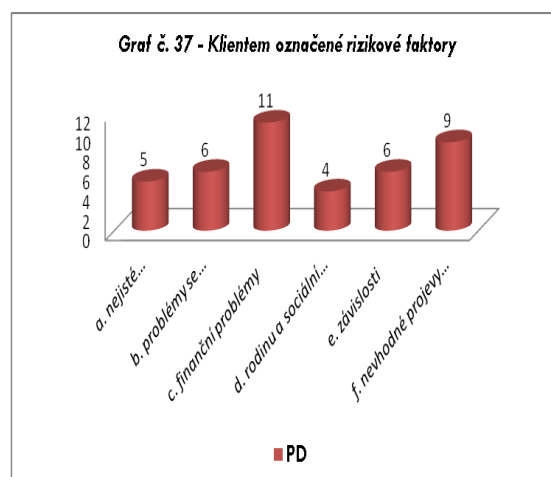
Další specifickou oblastí je *schopnost v průběhu společných konzultací* dojít

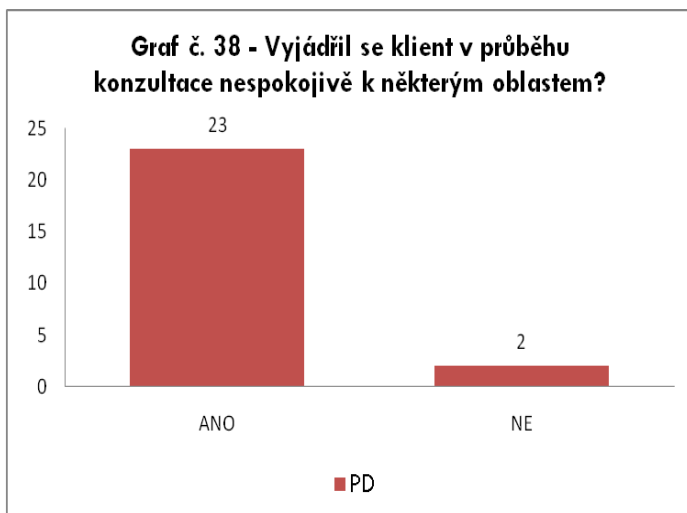
k tématu, v němž budou klientem *označeny a definovány rizikové faktory*, které mohou mít vliv na recidivu a příp. opakování trestné činnosti. Dle grafu č. 36 se tímto tématem zabývala více jak polovina klientů (15 klientů).

Graf č. 37 sleduje *konkrétní oblasti, které klienti za rizikové* v průběhu spolupráce

označili. Nejvíce klientů vybraného vzorku druhé skupiny (11 klientů) označilo rizikovým faktorem *nedostatek financí*. Nedostatečné, nepravidelné či dokonce nelegální příjmy jsou mnohými klienty považovány za spouštěcí mechanismus další trestné činnosti. Devět klientů vnímá a chápe jako rizikový faktor *nevhodné projevy chování a životní styl*. Jedinci, kteří se ve svém životě nedokáží ovládat, jsou agresivní, užívají alkohol či se jinak nevhodně projevují, se mohou častěji opětovně uchýlit k dalšímu nevhodnému a v mnohých případech i protiprávnímu jednání. Ostatní varianty považované za rizikové faktory pro další opakování trestné činnosti byly vyrovnané.

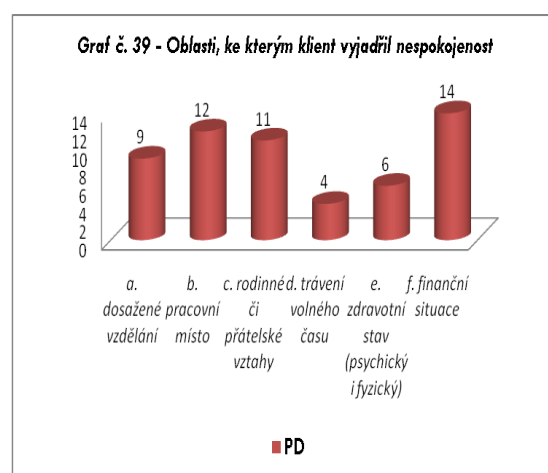

Dále *byla sledována oblast*, která se zaměřuje na to, *zda si klient* v průběhu spolupráce *uvědomuje vlastní nedostatky*, které souvisejí s jeho vzděláním, zaměstnáním, rodinným zázemím, životním stylem či zdravotním stavem. Klient by měl být za dobu spolupráce s PÚ schopen zhodnotit sebe a svůj vývoj.

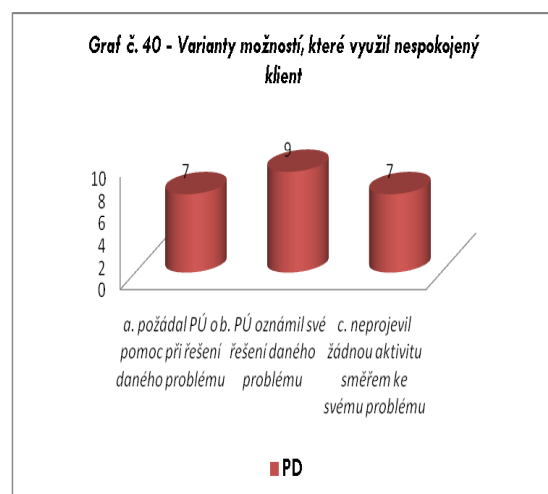

Graf č. 38 předkládá, že k tomuto *zhodnocení a vlastnímu vyjádření je schopna dojít velká část vybraného vzorku* (23 klientů). Nutné je však sledovat, jak s tímto zjištěním dokážou následně pracovat (viz. graf č. 39 a 40).

Graf č. 39 předkládá, že *nejčastěji* uvědomovaný nedostatek se odvíjí od *finanční situace* (14 klientů), *pracovního místa* (12 klientů) a od *rodinných či přátelských vztahů* (11 klientů). Devět klientů si také uvědomuje, že veškeré další problémy mohou souviset s jejich nedokončeným, nevhodným či neúspěšným vzděláním.

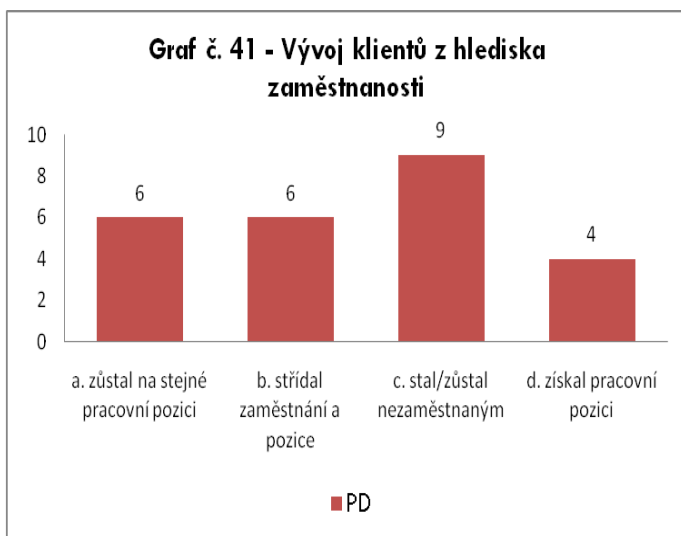

Graf č. 40 ukazuje, *jak se klienti k nedostatkům*, které si dokázali uvědomit a pojmenovat je, *postavili* a zda *se je snažili řešit*. Nejvíce klientů (9 klientů) k PÚ přišlo a *oznámilo svůj realizovaný postup*, který měl vést ke zmírnění či odstranění určeného nedostatku. Sedm klientů vyslovilo v průběhu konzultací *prosbu či žádost k PÚ*, zda by mohl být nápomocen při řešení nedostatků. Zbýlých sedm klientů *neprojevilo žádnou aktivitu* směrem k vysloveným a uvědomovaným problémům. Nechtěli tyto nedostatky řešit sami a ani nepožadovali pomoc či návod od PÚ.

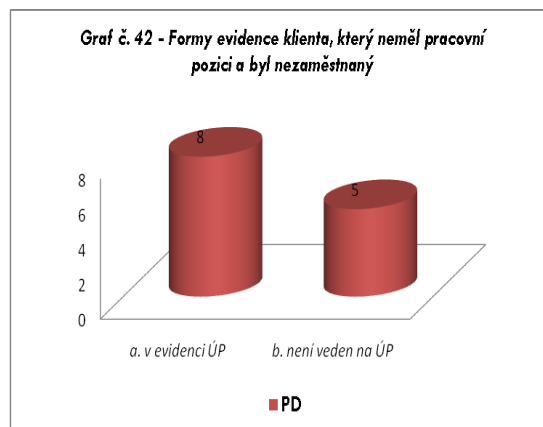

U klientů vybraného vzorku druhé skupiny je možné sledovat vývoj týkající se oblasti zaměstnání. **Klienti druhé skupiny docházejí průběžně na konzultace**, kde s PÚ probírají různé oblasti jejich života, tedy i pracovní oblast.

Poslední specifická oblast se zabývá **sledováním změn, vývoje či stálosti v pracovní oblasti**. **Graf č. 41** ukazuje, že **více jak polovina klientů zůstala v pracovním procesu**. Šest klientů zůstalo na stejné pracovní pozici, šest klientů v průběhu spolupráce vystřídal několik profesí a pozic a čtyři klienti za dobu probačního dohledu

získali stálé pracovní místo. Devět klientů se stalo, popř. zůstalo nezaměstnanými a v době jejich nezaměstnanosti jich byla větší část evidována jako uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce (**viz. graf č. 42**).

5.5.1.3 Ověřování stanovených otázek průzkumu

- 1. Využívají klienti první skupiny možnost navázat pravidelný osobní kontakt a spolupráci s probačními úředníky? (ověřováno dle záznamového archu ot. 8 – graf č. 18; ot. 9 – graf č. 19; ot. 13 – graf č. 23; ot. 14 – graf č. 24)*

Dle grafu č. 18 (viz. str. 67) je zřetelné, že z vybraného vzorku 25 klientů první skupiny jich 18 nedocházelo na osobní konzultace, což lze přepočíst na 72 % klientů. Vybraný vzorek klientů absolvoval úvodní konzultaci, při níž byl PÚ poučen o pravidlech a povinnostech vztahujících se k výkonu trestu OPP a došlo ke sjednání místa výkonu trestu. Následně nedocházelo k opakovaným setkáváním, protože jak je dokázáno v grafu č. 19 (viz. str. 68) s většinou klientů, konkrétně s 18 klienty (tj. 72 %) vybraného vzorku nebyl kontakt udržován a PÚ tak nemohl od klientů získat žádné další informace. Jeho působení se zaměřovalo v první řadě na kontrolu výkonu trestu OPP, což bylo prováděno na celém vybraném vzorku klientů (25 klientů, tj. 100%). Z tohoto celku klientů bylo možné s pouhými 7 klienty, kteří představují 28 % z vybraného vzorku, navázat bližší spolupráci a domlouvat se s klienty na průběžném setkávání. Protože je průběžná spolupráce navázána pouze s malým vzorkem klientů, nevyužívají klienti první skupiny možnost PÚ požádat o pomoc, radu, vysvětlení či jiné vysvětlující informace. Z grafu č. 23 (viz. str. 71) je zřetelné, že více jak polovina klientů (14 klientů, tj. 56 %) nepožádá PÚ o žádné další informace. Protože většina klientů (18 klientů, tj. 72 %) se pravidelně s PÚ nesetkává, nemá PÚ možnost získat ve stanovené době trestu OPP další informace o osobě klienta, což překládá graf č. 24 (viz. str. 72). Graf č. 24 dokazuje, že od více jak poloviny klientů (14 klientů, tj. 56 %) nejsou tyto poznatky doloženy.

Z výše uvedených výsledků získaných ze spisové dokumentace, které byly graficky zpracovány, je doloženo a potvrzeno, že klienti vybraného vzorku první skupiny nevyužívají možnost navázat pravidelný osobní kontakt a spolupráci s probačními úředníky.

2. Vede pravidelný osobní kontakt, který je realizován s klienty druhé skupiny, ke konstruktivní spolupráci a otevřené komunikaci?

(ověřováno dle záznamového archu ot. 8 – graf č. 18; ot. 9 – graf č. 19 a specifické ot. probačního dohledu: A – graf č. 30; B – graf č. 32; D – graf č. 36)

Sociální práce s klienty druhé skupiny musí být založena na pravidelném osobním kontaktu, který vybraný vzorek klientů, jak ukazuje graf č. 18 (viz. str. 67), dodržoval. Většina, tj. 24 klientů (tj. z 96 %) se s PÚ setkávala opakovaně a průběžně, v různých intervalech od 1 měsíce, v rozmezí 2 měsíců popř. déle než 2 měsíce. Téměř celý vzorek, tj. 24 klientů (tj. 96 %) druhé skupiny, navázal s PÚ kontakt a průběžně s ním spolupracoval. Jak je prokázáno v grafu č. 19 (viz. str. 68), spolupráce byla především založena na termínech, které si společně domlouvali. Někteří klienti, měli problém dodržovat určené termíny konzultací, ale kontakt s PÚ udržovali a spolupracovali s ním.

Otázku průzkumu je také možné ověřit prostřednictvím specifických oblastí sledovaných a zachycených v záznamovém archu. Podle předloženého grafu č. 30 (viz. str. 76) je doloženo, že v průběhu navázané spolupráce větší část vybraného vzorku byla vůči PÚ (19 klientů, tj. 76 %) otevřena v otázkách své minulosti a konkrétně hovořili o svém minulém protiprávním jednání. Je zřetelné, že v konzultacích byly probírány všechny tři varianty sledované v grafu č. 31 (viz. str. 76). Téměř celý vybraný vzorek klientů (23 klientů, tj. 92 %) se PÚ svěřil se svými osobními problémy, které byly sledovány v grafu č. 32 (viz. str. 77). V rámci prováděných konzultací dokázalo 15 klientů (tj. 60 %) vybraného vzorku pojmenovat faktory, které lze označit za rizikové z hlediska recidivy protiprávního jednání, jak ukazuje graf č. 36 (viz. str. 79). Tyto rizikové faktory uměli konkrétně nazvat a bylo je možno zařadit mezi varianty sledované v grafu č. 37 (viz. str. 79).

Na základě výše uvedených tezí, které vycházejí z údajů zpracovaných do záznamového archu, lze konstatovat, že pravidelný osobní kontakt, který je vyžadován při práci s druhou skupinou klientů vedl u vybraného vzorku klientů k navázání spolupráce a k otevřené komunikace.

3. *Je sociální práce probačních úředníků s klienty první skupiny omezena na pouhou kontrolu uloženého trestu? (ověřováno dle záznamového archu ot. 9 – graf č. 19; ot. 10 – graf č. 20)*

Tato průzkumná otázka je ověřována výsledky zjištěnými v grafech č. 19 (viz. str. 68) a 20 (viz. str. 69). Dle grafu č. 19 je zjištěno, že u značné části vybraného vzorku (18 klientů, tj. 72 %) nemohla být navázána spolupráce, protože nebyl udržován pravidelný kontakt. Proto, jak dokládá graf č. 20, se PÚ zaměřoval u celého vybraného vzorku na kontrolu výkonu trestu OPP, popř. u 8 klientů vybraného vzorku (tj. 32 %) na kontrolu povinností a omezení uložených soudem. Pouze u 7 klientů (tj. 28 %) byla navázána spolupráce, která byla realizována na základě dohody.

Lze tedy konstatovat, že PÚ s vybraným vzorkem klientů první skupiny nenavázal průběžnou spolupráci a omezil se na pouhou kontrolu uloženého trestu, popř. kontrolu omezení a povinností uložených soudem.

4. *Využívají probační úředníci při práci s klienty druhé skupiny prvky nabízení pomoci? (ověřováno dle záznamového archu ot. 10 – graf č. 20; ot. 13 – graf č. 23; ot. 14 – graf č. 24 a specifické ot. probačního dohledu: C – graf č. 34; E – graf č. 38)*

Z grafu č. 20 (viz. str. 69) můžeme vyčíst, že u značné části klientů vybraného vzorku (22 klientů, tj. 88 %) je spolupráce s PÚ založena na vzájemnosti, oboustrannosti a na společné dohodě, v níž jsou oběma stranám známa práva i povinnosti. V grafu č. 23 (viz. str. 71) je předloženo, že v rámci konzultací dával PÚ prostor svým klientům k vyslovení přání, proseb či žádostí, které mohly dále vzájemně rozebrat a hledat další možná řešení. Tuto možnost spolupráce a vzájemného spolupůsobení nevyužil pouze jeden klient (tj. 4 %). Zbývající převažující část (tj. 96 %) požádala PÚ o konkrétní prosbu či žádost, která byla sledována ve spisové analýze vybraného vzorku klientů. V rámci konzultací věnoval PÚ prostor oblastem, které souvisely s osobností klienta, jeho prací, rodinou, zájmy či finanční situací. Většina klientů vybraného vzorku druhé skupiny (24 klientů, tj. 96 %) se k těmto oblastem vyjadřovala a svěřovala se s nimi PÚ, jak ukazuje graf č. 24 (viz. str. 72).

Ověřit tuto otázku průzkumu je také možné podle výsledků oblastí specifického okruhu sledovaného u skupiny klientů druhé skupiny. Graf č. 34 (viz. str. 78) potvrzuje, že 10 klientů vybraného vzorku (tj. 40 %) bylo ochotno předstoupit k PÚ s problémem, definovat ho a požádat PÚ o kontakt na specializované pracoviště, které by mu mohlo pomoci problém řešit. Graf č. 38 (viz. str. 80) ukazuje, že v průběhu realizovaných konzultací je klientovi ponechána možnost vyjádřit se k sobě samému, zhodnotit se, umět říci s čím je klient spokojen a s čím nespokojen. K vlastnímu zhodnocení bylo schopno dojít 23 klientů (tj. 92 %), kteří se dokáží vyjádřit k oblastem jejich života uvedených v grafu č. 39 (viz. str. 80).

Dle výše uvedených výsledků jednotlivých sledovaných oblastí zpracovaných v grafické podobě, můžeme konstatovat, že probační úředníci při práci s vybraným vzorkem klientů druhé skupiny využívali prvky nabízení pomoci.

5. Bývají v rámci výkonu trestu obecně prospěšných prací sledovány informace týkající se jejich osobnostního vývoje a případného růstu? (ověřováno dle záznamového archu ot. 1 – graf č. 11; ot. 2 – graf č. 12; ot. 3 – graf č. 13; ot. 4 – graf č. 14; ot. 12 – graf č. 22)

Při zahájení spolupráce, tedy v úvodní konzultaci, jsou zjišťovány osobní údaje o klientech první skupiny. V grafu č. 11 (viz. str. 63) je doloženo, že PÚ zjistil od značné části vzorku klientů (21 klientů, tj. 84 %) údaje o jejich zaměstnanosti. Protože však nedocházelo k pravidelnému setkávání klienta s PÚ a při ukončení výkonu trestu OPP nemusel klient za PÚ přijít a osobně mu oznámit ukončení prací, nemohly být PÚ stejné údaje o zaměstnanosti zjištěny u 15 klientů (tj. 60 %), na což poukazuje graf č. 12 (viz. str. 63). Absence pravidelného a průběžného kontaktu způsobuje také to, že PÚ nezjistili u 17 klientů (tj. 68 %) informace související s jejich bytovou situací, jak dokládá graf č. 13 (viz. str. 64). Stejně důvody také ovlivňují nemožnost sledovat klientův vývoj a jeho osobní změny, jak je doloženo v grafu č. 14 (viz. str. 64). Na základě doloženého grafu č. 14 si můžeme povšimnout, že tyto změny PÚ nezjistil u 17 klientů druhé skupiny (tj. 68 %). PÚ nemá také možnost zjistit, zda se klient první skupiny dopustil v průběhu stanovené doby dalšího protiprávního jednání, což je doloženo v grafu č. 22 (viz. str. 70). U sledovaného vzorku druhé skupiny toto PÚ nezjistili u 18 klientů vybraného vzorku (tj. 72 %).

Po vyhodnocení výsledků, které byly zjištěny u vybraných klientů první skupiny, můžeme shrnout, že v rámci výkonu trestu OPP nebývají vývojové a osobnostní změny sledovány, jednak z důvodu absence pravidelného kontaktu a vzájemné spolupráce a jednak také z důvodu, že klienti sami nemají povinnost PÚ informovat o tom, že uložený trest OPP byl jimi vykonán. Tuto informaci si PÚ ověřují od poskytovatelů, kteří jim v písemné podobě zasílají potvrzení o tom, zda klient uložený trest OPP ve stanovené době vykonal či nevykonal a s jakými výsledky. Můžeme se domnívat, pokud by vedle úvodní konzultace byla povinná alespoň závěrečná konzultace, mohl by PÚ zjistit mnohé podstatné informace související s klientem a jeho změnami, ke kterým v průběhu spolupráce dospěl.

6. *Jak je možné, že probační úředník může u klientů druhé skupiny sledovat osobní vývoj a růst? (ověřováno dle záznamového archu ot. 1 – graf č. 11; ot. 2 – graf č. 12; ot. 3 – graf č. 13; ot. 4 – graf č. 14; ot. 12 – graf č. 22 a specifické ot. probačního dohledu: F – graf č. 41)*

Údaje týkající se zaměstnanosti jsou sledovány u celého vybraného vzorku druhé skupiny, jak dokládá graf č. 11 (viz. str. 63). Tytéž údaje může PÚ zjistit také při ukončení spolupráce, jak je předloženo v grafu č. 12 (viz. str. 63). PÚ si klienta zve na závěrečnou konzultaci, při které je těmto údajům věnován prostor a uvedené údaje jsou následně zaznamenány do závěrečné zprávy posílané soudu. PÚ se s klienty druhé skupiny setkává průběžně, zve si je na konzultace, při nichž získává další poznatky o klientovi, např. o bytové situaci či o jeho životních změnách a vývoji, jak ukazují grafy č. 13 (viz. str. 64) a č. 14 (viz. str. 64). Informace o bydlení získal PÚ od celého vybraného vzorku druhé skupiny a údaje týkající se životních změn nebyly zaznamenány pouze v jednom případě, tj. 24 klientů (tj. 96 % klientů) bylo v průběhu spolupráce o této oblasti sdílných. V průběhu vzájemné spolupráce je také věnován prostor otevřené komunikaci týkající se minulosti klienta, spáchaného protiprávního jednání a případného opakování protiprávního jednání. Tyto informace může PÚ sledovat u celého vybraného vzorku klientů druhé skupiny, jak je doloženo v grafu č. 22 (viz. str. 70), kteří se mu o těchto situacích svěřují sami. Z grafu č. 41 (viz. str. 81) je patrné, že PÚ může sledovat vývoj vybraného vzorku klientů z hlediska jejich zaměstnanosti a dle grafu č. 42 (viz. str. 81) je patrné, že v průběhu spolupráce může zjistit, zda v případě nezaměstnanosti byl klient registrován na

úřadu práce. Tyto údaje jsou vzájemně předávány a zjišťovány průběžně při realizovaných konzultacích. V rámci těchto konzultací vytváří PÚ ve spolupráci s klienty druhé skupiny probační program, který je pravidelně vyhodnocován a společně sledují dílčí kroky, které vedly k naplňování hlavních vytyčených cílů.

Na základě výše uvedeného je na vybraném vzorku klientů druhé skupiny dokázáno, že v rámci společné spolupráce může PÚ sledovat osobnostní růst a vývoj těchto klientů, protože jsou společně v pravidelném osobním kontaktu. Pravidelný osobní kontakt slouží k předávání podstatných informací souvisejících s klientovým osobním životem, dodržováním stanovených a uložených povinností a PÚ má tak přehled o klientech, se kterými spolupracuje.

5.5.2 Vyhodnocení řízených rozhovorů

Řízený rozhovor byl proveden se čtyřmi probačními úředníky, kterým chci poděkovat za ochotu, vstřícnost a otevřenost, se kterou ke společnému rozhovoru přistupovali.

Reakce na první otázku byly vesměs podobné. Tři probační úředníci předtím pracovali jako sociální pracovníci, kteří se rozhodli pro tuto profesi, protože jim vyhovuje práce s lidmi a využili především příležitost pracovat v nové pozici, která je součástí systému trestní justice v naší zemi. Čtvrtý probační úředník se ihned po studiu vysoké školy zajímal o tuto profesi, v níž ho oslovila možnost samostatné práce, neustálé vzdělávání a spolupráce s osobami ocitajícími se za hranicí zákonnosti.

Druhá otázka se zaměřuje na osobní pocity probačních úředníků vztahující se k jejich povolání. Všichni se shodli na tom, že se mnohdy cítí vyčerpaní a unavení, ale ne z práce s klienty, ale spíše z množství požadované administrativy, kterou musí v rámci svého povolání splňovat. Jako výhodu shledávají, že jejich profese není stereotypní. Úkony prováděné s jednotlivými skupinami klientů jsou sice podobné, ale samotní klienti, se kterými přicházejí do kontaktu, jsou individuální, mají individuální nároky a potřeby, což se odráží v jejich profesi.

Při třetí otázce se všichni dotazovaní shodli na tom, že jejich zaměstnavatel (ministerstvo spravedlnosti) pořádá průběžné semináře, školení nebo konference s mnohdy mezinárodní účastí, což přispívá k podpoře vzdělání a k osvojování nových poznatků a informací vztahujících se k oblasti jejich zaměstnání. Dva probační úředníci uvedli, že oni sami využívají ve svém volném čase nabídek seminářů a vzdělávacích akcí pořádaných nejčastěji neziskovými organizacemi. Další dva probační úředníci sdělili, že mimo pracovní dobu se vzdělávají a dohledávají další informace a poznatky v odborné literatuře, v médiích či v jiných sdělovacích prostředcích.

Ve čtvrté otázce zdůrazňovali všichni dotazovaní, že je především nutné při navazování kontaktu a při případné další spolupráci přijmout individualitu klienta, respektovat jeho minulost (jeho protiprávní jednání) a snažit se najít vhodný přístup, kterým bude naplňován uložený institut. ***Tři pracovníci se také shodli*** na tom, pro další ***konstruktivní spolupráci je nutné získat si klientovu důvěru***, což funguje především u klientů, ***kterí mají uložen probační dohled***. V případě rozlišení zvoleného přístupu ke klientům oběma sledovaných skupin, uváděli dotazovaní, že v případě klientů s OPP je

nutné již v úvodní konzultaci zjistit co nejvíce informací o osobnosti klienta, o jeho trestné činnosti, o možnostech výkonu uloženého trestu, aj. ***V případě klientů s probačním dohledem je možné získat informace a poznatky průběžně***, nejenom v úvodní konzultaci. S těmito klienty lze navázat kontakt a následnou spolupráci, při níž je možné zabývat se spáchanou trestnou činností, jejím odčiněním a také může být věnován prostor řešení závazků vztahujícím se k minulosti. ***Většina dotazovaných se tedy shodla, že výhodou práce s klienty s probačním dohledem je to, že je průběžná, opakovaná a je možné zaměřit se na různé oblasti klientova života.*** Naproti tomu při práci s ***klienty vykonávajícími trest OPP je důležitá úvodní konzultace***, která může být zdrojem aktuální situace klienta. Jeden probační úředník uvedl, že při práci s klienty s OPP se snaží přenést odpovědnost na klienta, který se musí aktivně snažit uložený trest ve stanovené době vykonat a probační úředník slouží jako kontrolní prvek celého procesu.

Na pátou otázku odpověděli dotazovaní, že ***by uvítali možnost v případě klientů s uloženým trestem OPP pravidelně a osobně se setkávat***. Současně uvedli, že by bylo třeba snížit jejich vytíženost z hlediska počtu klientů na jednoho pracovníka. To znamená, že by bylo třeba navýšit počty probačních pracovníků na jednotlivých střediscích, aby poklesl počet klientů připadajících na jednoho pracovníka a ti by mohli věnovat jednotlivým klientům větší prostor.

Šestá otázka ověřovala, zda dochází k setkávání probačních úředníků se svými klienty mimo pracoviště PMS. ***Probační úředníci se shodli na tom, že k mnoha návštěvám nedochází, protože v rámci své pracovní doby pro ně není prostor.*** Pokud k nim dojde, jedná se většinou o návštěvy v klientově přirozeném prostředí, tj. v rodině. Přičemž také uvedli, že respektují klienty, kteří sami odmítají návštěvu u nich doma nebo nechtějí, aby pracovníci PMS kontaktovali jejich příbuzné či manžele nebo partnery. Tito ***klienti se mnohdy s uložením trestu či probačního dohledu nevyrovnali, svým příbuzným to mnohdy nesdělili a návštěvu v domácím prostředí považují za zásah do osobních práv.*** Pokud se jedná o klienty, kteří plní domluvené podmínky a nejsou s nimi problémy, probační úředníci jejich požadavek respektují a osobní návštěvy nerealizují a nenavazují kontakty s klientovým okolím.

Závěrečná otázka vyžadovala návrhy a rady, které vychází z osobních postřehů a znalostí dotazovaných. ***Většina z nich se jednotně shodla na navýšení zaměstnanců na jednotlivých střediscích***, což by vedlo ke snížení klientů na jednoho pracovníka a přispělo by to k větší spolupráci a možnosti věnovat se individuálně jednotlivým klientům. Dále

uváděli, že je problém se součinností soudů, které mnohdy neřeší jejich aktuální výzvy a upozornění. Dva probační úředníci upozorňovali také na to, že ***PMS může do mnoha případů vstupovat již v přípravném řízení, ale bohužel se tak stále neděje***, což souvisí s postojem orgánů činných v trestním řízení vůči PMS.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo popsat stěžejní činnosti spadající do působnosti střediska probační a mediační služby, hlavní principy a formy vzájemné spolupráce mezi klientem a probačním úředníkem. Základní východiska a principy vycházející z oboru sociální práce, které spadají do působnosti pracovníků PMS, jsou popsány v teoretické části. Praktická část se zaměřuje na porovnání přístupů používaných probačními pracovníky při práci jednak s klienty vykonávajícími trest OPP a jednak s klienty s uloženým probačním dohledem.

K osvojení podstatných informací o této službě, přispěla možnost praktikovat na středisku Probační a mediační služby Praha-západ. Byly získány významné poznatky, které byly následně aplikovány a využity při tvorbě teoretické, ale i praktické části bakalářské práce. Na základě získaných teoretických i praktických poznatků mohly být vysvětleny základní charakteristiky vztahující se k probační a mediační službě, k výkonu povolání probačního pracovníka, k jednotlivým ukládaným institutům a k úkonům realizovaným v rámci spolupráce pracovníka PMS a jeho klienta.

*Pracovní vztah ke klientele navazují a udržují sociální pracovníci proto, aby ji zaangažovali v procesu určité změny, nejčastěji vlastního jednání. Povaha tohoto vztahu je mnohoznačná tím, že v zásadě cizí člověk, vybavený určitými úředními pravomocemi, musí získat důvěru jiného člověka, který se nachází v obtížné životní situaci a není nutně připraven nebo motivován ke změně nebo je vůči ní dokonce rezistentní.*³³ Pracovníci PMS se setkávají s klienty, kteří porušili psané právní normy a kterým byla spolupráce s PMS určena soudním rozhodnutím. Znamená to, že klienti nepřicházejí k probačním úředníkům a asistentům z vlastní vůle, často nejsou připraveni na změnu a nejsou k vzájemné spolupráci motivováni. Zde se tedy ukazuje, jak umí pracovníci PMS získané teoretické, ale i praktické dovednosti „prodat“ a využít ke konkrétní spolupráci s konkrétním typem klienta, kterému byl uložen konkrétní trest za jeho konkrétní protiprávní jednání. Zaměstnanci působící na jednotlivých střediscích PMS by měli se svými klienty navázat konstruktivní pracovní vztah, v němž je angažují a motivují ke změně svých dosavadních a nevhodných projevů. Lze tedy shrnout, že probační úředníci i probační asistenti vykonávají činnosti, které spadají do oblasti sociální práce, vycházejí z metod tohoto oboru a při práci

---

³³ ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce. Podklady ke stážím studentů a ke kasuistickým seminářům.*

Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-00-1.

se svými klienty volí postupy, jimiž se opírají o základní úkony spadající do působnosti sociálních pracovníků a ve své praxi tak naplňují citaci, kterou byla v závěru použita.

Prostřednictvím praktické části bylo dokázáno, pracovníci PMS navazují kontakt s klienty vykonávajícími trest OPP a komplexnější spolupráci navazují s klienty s uloženým probačním dohledem. Praktická část ukazuje rozdílnosti v přístupech realizovaných ke klientům první i druhé skupiny. Probační pracovníci jsou tedy sociálními pracovníky, kteří musí umět obě skupiny klientů odlišit, navázat s nimi vhodný kontakt či spolupráci a následně musí společně dojít k určenému a vytyčenému cíli.

7 Návrh opatření

Probační a mediační služba je v naší zemi součástí systému trestní justice a je podřízena Ministerstvu spravedlnosti ČR, kterému je ze své činnosti odpovědná. Probační pracovníci se při výkonu svého povolání drží zákonných postupů, předpisů a norem, které jim striktně vymezují a určují postupy pro jejich praxi. Jedná se o instituci, která je spravována státem a je tedy závislá na státem vydaných zákonech, vyhláškách, nařízeních, aj.

Probační pracovníci kromě toho, že jsou v přímém kontaktu s jedinci, u kterých o tom soudce či státní zástupce rozhodl, je jejich funkce spojena s mnoha dalšími činnostmi a úkony, jež musí v rámci svého povolání naplňovat a splňovat. Pracovníci PMS musí svou pracovní dobu efektivně rozložit. Musí ji jednak efektivně využít ve prospěch svých klientů, se kterými navazují kontakt a následnou spolupráci a jednak také musí ve stanovené pracovní době stihnout realizovat administrativní úkony, na nichž je jejich služba závislá. Mnohá střediska se potýkají s nedostatkem personálu. Znamená to, že na jednoho probačního úředníka připadá značný počet klientů, se kterými spolupracují a působí na ně a kterým vedou spisovou dokumentaci. Lze předpokládat, že pokud by na jednoho probačního pracovníka připadal nižší počet klientů, mohlo by to přispět k nárůstu úkonů realizovaných jedním pracovníkem ve prospěch jednotlivých klientů. Vhodné by bylo doplnit probační pracovníky (úředníky či asistenty) o personál, který by mohl zajišťovat administrativní chod daného střediska a probační úředníci či asistenti by tak mohli mít více času na aktivity, ve kterých jsou nyní omezeni z důvodu časové zaneprázdněnosti (např. návštěvy klientů mimo PMS, kontrola výkonu trestu OPP ve sjednané organizaci, aj.).

Ze studia spisové dokumentace je doloženo, že vybraný vzorek je v obou skupinách složen z jedinců, z nichž značná část se v minulosti již dopustila protiprávního jednání. K těmto jedincům se řadí i značná část klientů první skupiny, přičemž mnozí již opakovaně psané normy porušili a z toho část klientů nevykonává trest OPP poprvé. Můžeme se tedy pouze domnívat, zda v případě těchto klientů je uložení trestu OPP vhodné, efektivní a zda budou klienti motivováni k osvojení žádoucích projevů a žádoucího chování. Jak je ukázáno na vybraném vzorku klientů první skupiny, mimo úvodní konzultaci nedochází k navázání pravidelného kontaktu a k průběžné spolupráci mezi klientem a probačním úředníkem. Probační úředník proto s těmito klienti nemůže otevřeně komunikovat,

motivovat je k vedení řádného života a nesleduje jejich životní vývoj, popř. osobní růst. Můžeme tedy přemýšlet o tom, zda státní subjekty (soudy) při ukládání trestu OPP zvažují vhodnost tohoto trestu z hlediska osobnosti klienta, z hlediska jím spáchaného protiprávního jednání a z hlediska jeho předchozího jednání a chování. Je nutné uvažovat o tom, zda by nebylo efektivnější, stanovit nad opakovaně souzenými dohled probačního úředníka za současného uložení alternativního trestu OPP. Byla by tak klientovi stanovena povinnost navázat s probačním úředníkem pravidelný osobní kontakt a průběžnou spolupráci, při níž by mohly být sledovány klientovy postoje, jeho vývoj a přístup ke spáchanému protiprávnímu jednání. Dle nového trestního zákoníku je možné, pokud klient vykonávající trest OPP v jeho průběhu zavdal příčinu k přeměně trestu, aby soud ponechal trest v platnosti nebo může zkušební dobu výkonu trestu OPP prodloužit až o šest měsíců za současného stanovení dohledu.

Vyšší efektivitě a úspěšné spolupráci s klienty PMS by mohlo pomoci, pokud by se zvedla součinnost soudů. Bylo by potřeba, aby se urychlila činnost soudů v tom smyslu, aby včas a adekvátně reagovaly na podněty, výtky, upozornění a zprávy zpracovávané pracovníky PMS. Dále by bylo třeba posílit význam PMS, která by do případů mohla vstupovat již v přípravném řízení. To však souvisí s posilováním významu PMS ve vědomí orgánů činných v trestním řízení, které mohou zapojovat PMS do případů ještě před soudním projednáváním.

Bakalářská práce se v teoretické části zabývá stěžejními východisky služby, principy a formami práce používaných zaměstnanci služby při práci s klienty. Praktická část rozpracovává teoretická východiska a ukazuje jejich praktický výkon v praxi probačních pracovníků. Poznání teoretických principů a praktických úkonů této služby přispělo k rozšíření poznatků, k vytvoření osobních postojů a názorů na PMS a mohla být zpracována opatření, která by mohla přispět k efektivnější činnosti probačních pracovníků. K poznání těchto možných opatření přispěly především metody realizované v praktické části bakalářské práce. Analýza spisové dokumentace přispěla k poznání dvou cílových skupin, na které se probační pracovníci zaměřují a poukázala na to, jak tyto pracovníci s oběma skupinami klientů pracují. Metoda řízeného rozhovoru přinesla osobní názory, postoje a cenné návrhy probačních úředníků. Řízené rozhovory s pracovníky PMS přispěly k objasnění mnoha oblastí, protože se jedná o jedince, kteří jsou do celého chodu SPMS zainteresováni, potýkají se s administrativními úkony a řeší konkrétní případy konkrétních

klienty, tedy jsou v přímém kontaktu s klienty obou sledovaných skupin a mohou tak podat přesné, jasné a konkrétní informace.

8 Seznam použitých zdrojů

DOUBRAVOVÁ, D., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P., aj. *Příručka pro probaci a mediaci*, Praha: Institut pro probaci a mediaci, 2001.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání podle stavu k 1. 1. 2010. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6.

MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7376-002-X.

NOVOTNÁ, V. a SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce její vývoj a metodické postupy*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1992. ISBN 80-7066-483-5.

ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce. Podklady ke stážím studentů a ke kasuistickým seminářům*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-00-1.

Statut probační a mediační služby. In *Éthum. Bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci č. 31/2001*. Praha: Sdružení pro sociální prevenci a sociální pedagogiku. 2001.

ŠVINGALOVÁ D. a PEŠATOVÁ, I. *Uvedení do výzkumu a metodika tvorby bakalářské práce*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-046-9.

TOKÁROVÁ, A. a kol. *Sociální práce*, II. vydání. Prešov: Filozofická univerzita Prešovskej univerzity. 2003. ISBN 80-968367-5-7.

ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat. Učebnice metod sociální praxe*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-69-6.

ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4.

ŽILOVÁ, A. *Kapitoly z teórie sociálnej práce I*. 1. vydání. Žilina: EDIS – vydavateľstvo ŽU pre Inštitút priemyselnej výchovy, 2000. ISBN 80-7100-783-8.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In *Trestní předpisy. Přestupky podle stavu k 3. 6. 2004*. Ostrava: Sagit, 2004. ISBN 80-7208-426-7.

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. In *Trestní předpisy. Přestupky podle stavu k 3. 6. 2004*. Ostrava: Sagit, 2004. ISBN 80-7208-426-7.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Trestní předpisy podle stavu k 1. 1. 2010*. Ostrava: Sagit, 2010. ISBN 978-80-7208-782-2.

Probační a mediační služba ČR. *Leták OPP*.

<http://www.pmscr.cz/download/PMS_letak_OPP_tisk.pdf> [cit. 2009-08-28]

Probační a mediační služba ČR. *Metodický standard činnosti PMS v oblasti probace. Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění výkonu dohledu*.

<http://www.pmscr.cz/download/PROBACE_Metodicky_standard_PMS_2.doc> [2009-09-02]

Probační a mediační služba ČR. *Metodický standard činnosti PMS v oblasti TOPP. Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění možností ukládání a výkonu trestu obecně prospěšných prací (OPP)*.

<http://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf> [2009-09-10]

9 Seznam příloh

Příloha č. 1: Záznamový arch k analýze spisové dokumentace. P1 – P6

Příloha č. 2: Otázky předkládané při řízeném rozhovoru. P7 – P8

Příloha č. 1 – Záznamový arch k analýze spisové dokumentace

1. ÚDAJE O KLIENTOVI

Pohlaví: ☐ žena ☐ muž

Rok zahájení spolupráce:

Věk v době zahájení spolupráce:

Uložený trest: ☐ PROBAČNÍ DOHLED ☐ Spáchaná TČ:

☐ Zkušební doba:

☐ Přiměřené povinnosti a omezení:

Probační úředník navrhl, aby se klient: ☐ osvědčil ☐ neosvědčil

---

Uložený trest: ☐ OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE ☐ Spáchaná TČ:

☐ Výměra TOPP:

☐ Přiměřené povinnosti a omezení:

Uložený trest OPP byl odsouzeným: ☐ vykonán ☐ nebyl vykonán

Klient se v minulosti dopustil: ☐ žádného protiprávního jednání

☐ předchozího protiprávního jednání

2. OSOBNÍ ÚDAJE O KLIENTOVI A JEHO ZÁZEMÍ
--

1) V době zahájení spolupráce byl odsouzený:

- a. výdělečně činný
- b. nezaměstnaný
- c. student
- d. probační úředník nezjistil

2) V době ukončení spolupráce byl odsouzený:

- a. výdělečně činný
- b. nezaměstnaný
- c. student
- d. probační úředník nezjistil

3) V době zahájení spolupráce s PMS žil odsouzený:

- a. sám
- b. se svou rodinou
- c. s manželem/kou, druhem/žkou
- d. probační úředník nezjistil

4) V průběhu spolupráce s PMS se odsouzený:

☐ oženil/vdal	☐ rozvedl/a	☐ nedošlo k žádné změně
☐ ukončil vztah	☐ stal/a otcem/matkou	☐ přestěhoval
☐ probační úředník nezjistil		

5) Probační úředník navázal v průběhu výkonu trestu OPP kontakt či spolupráci s:

☐ rodinou	☐ partnerem/kou či manželem/kou	☐ poškozeným
☐ zaměstnavatelem	☐ nenavázal kontakt/spolupráci	☐ s jinými osobami...

3. SPOLUPRÁCE S PROBAČNÍM ÚŘEDNÍKEM
--

6) Na úvodní konzultaci se klient ve stanoveném termínu:

- a. dostavil
- b. nedostavil se, protože si nepřevzal v místě bydliště písemné pozvánky
- c. nedostavil, omluvil se a předem požádal o náhradní termín
- d. nedostavil se a neomluvil se předem

7) V úvodní konzultaci byl největší prostor věnován:

- a. poučení a stanovení pravidel spolupráce s PMS
- b. osobní situace klienta
- c. informace o spáchané trestné činnosti
- d. řešení následků trestné činnosti
- e. úvodní konzultace neproběhla

8) Četnost setkávání na konzultacích s probačním pracovníkem:

- a. 1x za měsíc a častěji
- b. častěji než po 2 měsících
- c. déle než 2 měsíce
- d. klient na osobní konzultace nedochází

9) Klient spolupracuje s probačním úředníkem následovně:

- a. sám vyžaduje kontakt s probačním úředníkem
- b. domlouvají si termíny konzultací, které klient respektuje a dodržuje bez obtíží
- c. udržuje kontakt, ale s obtížemi
- d. není udržován pravidelný kontakt

10) Probační úředník spolupracuje s klientem formou:

- a. vzájemné spolupráce
  - 1. kontrakt či iniciativa ze strany klienta
  - 2. na základě dohody s klientem a stanovení pravidel
- b. kontrola výkonu trestu OPP
- c. kontrola povinností a omezení soudem

11) V průběhu společné spolupráce provedl probační pracovník návštěvu klienta v místě:

- a. bydliště
- b. zaměstnání
- c. ve sjednané organizaci při výkonu trestu OPP
- d. jinde....
- e. neprovedl žádnou návštěvu

4. ÚDAJE O KLIENTOVI ZJIŠTĚNÉ V PRŮBĚHU SPOLUPRÁCE

12) Ve stanovené zkušební době se odsouzený dopustil:

- a. dalšího protiprávního jednání
  - ☐ trestného činu
  - ☐ přestupku
- b. nedopustil se dalšího protiprávního jednání
- c. probační úředník nezjistil

13) V průběhu spolupráce požádal klient probačního pracovníka o:

- a. osobní poradenství
- b. hledání zdrojů možného řešení situace
- c. vysvětlení právních věcí (např. výpověď, nájemní smlouva, výživné, aj.) a poskytnutí dalších vysvětlujících informací
- d. nepožádal o podání žádných informací
- e. jiné...

14) Probační úředník v průběhu spolupráce získal další informace o klientově:

- a. pracovní situaci
- b. rodinném zázemí
- c. zájmech a zálibách
- d. finanční situaci
- e. probační úředník nezjistil žádné další informace
- f. jiné...

5. OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE

A. Klient zažádal o místo výkonu trestu OPP v místě:

- a. svého bydliště
- b. mimo své bydliště
- c. jiné...

B. Výkon trestu OPP byl realizován ve:

- a. státní organizaci (např. ÚMČ)
- b. charitativní, náboženská a zájmová sdružení (nestátní neziskové organizace)
- c. výkon trestu nebyl realizován v žádné organizaci

C. Výkon trestu OPP byl ze strany klienta realizován:

- a. v domluvených termínech probíhaly určené práce
- b. až na občasné výjimky respektoval domluvené termíny a určené práce
- c. opakovaně nerespektoval a nedodržoval domluvené termíny a určené práce
- d. výkon trestu OPP nebyl zahájen

D. Probační úředník prováděl kontrolu výkonu trestu OPP prostřednictvím:

- a. telefonického kontaktu se zástupcem organizace
- b. osobní návštěvy v místě výkonu trestu
- c. písemného dotazování na výkon trestu
- d. kontrola nebyla prováděna

E. Stanovený počet hodin odsouzený ve sjednané organizaci:

- a. vykonal do 1 roku od nařízení trestu OPP
- b. nevykonal do 1 roku od nařízení trestu OPP
  - 1. doložil objektivní důvody
  - 2. nedoložil objektivní důvody

6. PROBAČNÍ DOHLED

A. V rámci prováděných konzultací byl klient vůči probačnímu úředníkovi otevřený v otázkách své problematické minulosti:

☐ ano

☐ ne

- Klient se vyjadřoval k:
  - a. spáchané trestné činnosti
  - b. možnosti odčinění následků trestné činnosti
  - c. rizikovým situacím podílejícím se na vzniku předcházející/následující trestné činnosti

B. Při společných konzultacích se klient svěřil pracovníkovi se svými osobními

problémy:

☐ ano

☐ ne

- Jednalo se o problémy:
  - a. závislosti
  - b. pracovní, nezaměstnanost
  - c. zdravotní (fyzické/psychické zdraví)
  - d. vztahové (rodinné zázemí)
  - e. jiné....

C. V průběhu spolupráce požádal klient o kontakt na specializované pracoviště:

☐ ano

☐ ne

- Jednalo se o pracoviště:
  - a. protidrogové pracoviště a komunity
  - b. úřady práce, pracovní agentury
  - c. lékařská zařízení, ambulance, speciální lékaři
  - d. poradny, psychologická pracoviště
  - e. jiné...

D. V průběhu spolupráce identifikoval klient rizikové faktory, které by mohly mít

vliv na recidivu, resp. opakování trestné činnosti:

☐ ano

☐ ne

- Za rizikové faktory klient označil:
  - a. nejisté, nevyhovující bytové podmínky
  - b. problémy se zaměstnáním/nezaměstnanost
  - c. finanční problémy (nedostatečné, nepravidelné či nelegální příjmy)
  - d. rodinu a sociální kontakty
  - e. závislosti
  - f. nevhodné projevy chování a životní styl (např. agresivita, rizikové užívání alkoholu, aj.)

E. Klient se v průběhu konzultací vyjádřil nespokojivě k některým oblastem:

☐ ano

☐ ne

- Vyjádřil nespokojenost se svým:
  - a. dosaženým vzděláním
  - b. pracovním místem
  - c. rodinnými/přátelskými vztahy
  - d. trávením volného času
  - e. zdravotním stavem (psychickým i fyzickým)
  - f. finanční situací
- Nespokojený klient jednal následovně:
  - a. požádal probačního úředníka o pomoc při řešení daného problému
  - b. probačnímu úředníkovi oznámil své řešení daného problému
  - c. neprojevil žádnou aktivitu směrem ke svému problému

F. V průběhu spolupráce s PMS odsouzený:

- a. zůstal na stejné pracovní pozici

Příloha č. 1 – Záznamový deník k analýze spisové dokumentace

- b. střídal zaměstnání a pozice
- c. stal/zůstal nezaměstnaným
- d. získal pracovní pozici
- V případě, že odsouzený neměl pracovní pozici a byl nezaměstnaný, byl:
  - a. v evidenci ÚP
  - b. není veden na ÚP

Příloha č. 2 – Otázky předkládané při řízeném rozhovoru

Dobrý den,

jmenuji se Marie Pčolarová a třetím rokem studuji Technickou univerzitu v Liberci, obor Penitenciární péče. Studium zakončuji sepsáním bakalářské práce, která nese název „Sociální práce v probační a mediační službě“. Praktická část bakalářské práce je zaměřena na specifika přístupů používaných probačními pracovníky při práci s klienty vykonávajícími trest obecně prospěšných prací a s klienty s uloženým probačním dohledem. Tento cíl je sledovaný pomocí analýzy spisové dokumentace a je současně doplněn metodou řízeného rozhovoru.

Ráda bych Vás požádala o spolupráci při tvorbě praktické části. Položila bych Vám celkem sedm otázek, které se vztahují k Vašemu zaměstnání, k Vaší specializaci a k přístupům, které volíte při práci s Vašimi klienty. Očekávám Vaše vlastní názory, zhodnocení Vaší práce a osobní vyjádření, které povede k doplnění mnou realizovaného výzkumu.

Tento rozhovor je anonymní, bude probíhat pouze mezi námi a jeho výsledky budou určeny pouze ke studijním účelům. Velmi Vám děkuji za čas, který mi budete věnovat a jehož výsledky budou přínosné pro praktickou část bakalářské práce!

Marie Pčolarová

-
1. Jak jste se k této profesi dostal/a, popř. proč jste se pro výkon tohoto zaměstnání rozhodl/a?
  2. Při výkonu svého povolání se setkáváte s klienty, kteří k Vám nepřicházejí dobrovolně, kteří mají různé sociální návyky a dovednosti, odlišné postoje a kteří mohou být pachateli trestných činů různé závažnosti. Přesto přese všechno, je přijímáte jako klienty, se kterými je třeba navázat spolupráci, motivovat je a podporovat je k vedení řádného života. Jedná se tedy o náročný proces, při němž jsou na Vás kladeny značné nároky. Pociťujete často po pracovní době únavu, vyčerpání, stres či jiné nepříjemné stavy? Domníváte se, že jste ohroženi syndromem vyhoření? Děláte něco pro to, abyste se prvním projevům syndromu vyhoření vyhýbali?

Příloha č. 2 – Otázky předkládané při řízeném rozhovoru

3. Jako většina profesí, vyžaduje i tato neustálé vzdělávání a získávání nových informací. Nabízí či zprostředkovává Vám nějaká opatření vedoucí k vzdělávání Váš zaměstnavatel (např. školení, kurzy, přednášky)? Využíváte vy sám/a nějaké další metody, kterými si osvojujete nové poznatky či informace související s Vaším povoláním?
4. Práce s klienty vykonávajícími trest OPP je časově i fakticky omezena. Naproti tomu práce s klienty s probačním dohledem je komplexnější a dává prostor k navázání konstruktivní spolupráce. Můžete tedy z vlastní praxe uvést způsoby práce, které využíváte k navození vhodné spolupráce s klienty vykonávajícími trest OPP a s klienty s probačním dohledem. Na co se u každé skupiny soustředíte, jak je motivujete a jak zpětně kontrolujete vytyčené body spolupráce?
5. Jak jsem již uvedla, sociální práce s klienty vykonávajícími trest OPP je časově, ale i fakticky omezena. Spolupráce nezakládá těmto klientům pravidelný osobní kontakt s pracovištěm PMS, proto není možné v průběhu spolupráce zjistit aktuální změny a proměny související s jejich sociálními situacemi. Domníváte se, že pravidelný osobní kontakt by byl u klientů s OPP vhodnější a že by mohl vést k vyšší efektivitě a spolupráci?
6. Využíváte možnost setkávat se se svými klienty mimo prostředí PMS, tedy realizujete návštěvy v prostředí blízkém klientově osobě? Pokud k těmto návštěvám dochází, kde se se svými klienty nejčastěji setkáváte (např. v místě bydliště, v rodině, v zaměstnání či někde jinde)? Pokud k těmto návštěvám nedochází, můžete shrnout zásadní důvody, které znemožňují jejich realizaci.
7. Můžete uvést vlastní podněty a návrhy, které by z Vašeho pohledu přispěly k vyšší efektivitě práce a k případné vyšší úspěšnosti u klientů s uloženým trestem OPP a s uloženým probačním dohledem?